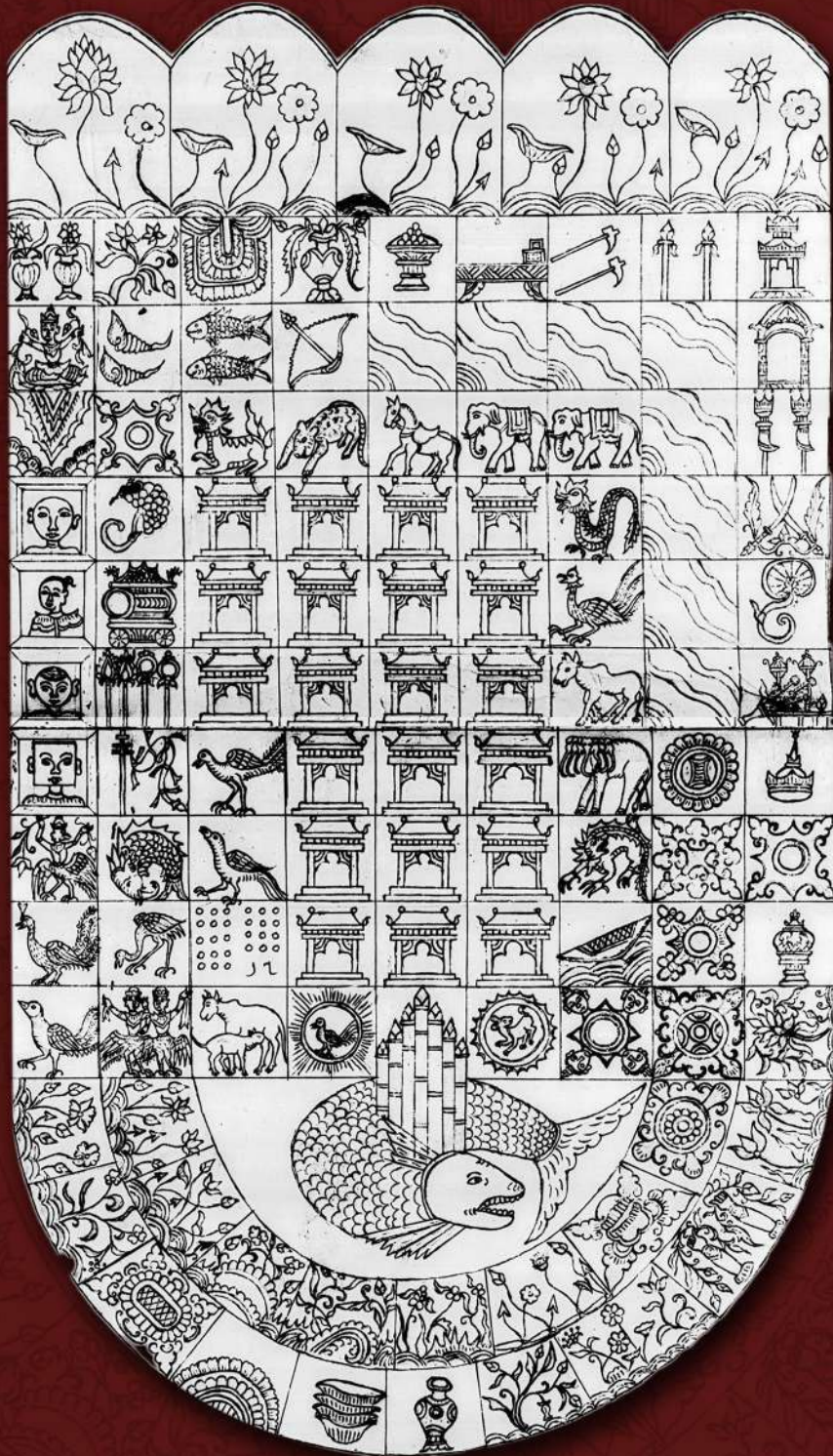

ສະພາບຜາຣາສ໌ໂຣກລຸ່ມຂາດພິພັດໄທ

(ປຣິວຣອດອາກດັມນິ໌໌ໃບລາຍແລະພັບສາ)

ດິເຈດ ວິພັດພິພັດ

(ຜູ້ປຣິວຣອດ)

ສຳພັດສິລະປະແລະວັດທະນະທຳ ມະຫາວິທະຍາໄລຊາຣັງເຊີຍໄທ

ກັບລາຍ ໒໕໖໕

ศัพท์ตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย

(ปริวรรตจากคัมภีร์ใบลานและพับสา)

มัตถกัมภีร์มัตถกัมภีร์
(บัณฑิตบัณฑิตบัณฑิตบัณฑิต)

ดิเรก อินจันทร์

(ผู้ปริวรรต)

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

กันยายน ๒๕๖๕

ข. สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไท

(ปริวรรตจากคัมภีร์ใบลานและพับสา)

สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไท

(ปริวรรตจากคัมภีร์ใบลานและพับสา)

မ္ဍိကဝိသုဒ္ဓိသုတ္တံ

(ပရိဝုဒ္ဓိသုတ္တံ)

ผู้ปริวรรต

ดิเรก อินจันทร์

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชานาฏ สิตานุรักษ์

อาจารย์ ดร.ธรรศ ศิริรัตนบัลล์

นายเกรียงไกร บุญทะนา

ผู้ประสานงาน

ภวัต ณ สิงห์ทร วราภรณ์ โยธาราช กัลยาณี อินตะราชา

ศิลปกรรมสิ่งพิมพ์

วีรพิชญ์ ทิมรัตน์

เผยแพร่เมื่อ

กันยายน ๒๕๖๕

ผู้จัดทำ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

๒๐๒ ถนนช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

๕๐๓๐๐

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ดิเรก อินจันทร์

สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไท (ปริวรรตจากคัมภีร์ใบลานและพับสา)

เชียงใหม่: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่,

๒๕๖๕. ๑๐๒ หน้า.

1.ตำราลักษณะสัตว์ -- ไทย 2.ปริวรรตอักษร I.ชื่อเรื่อง

องค์ความรู้ ความเชื่อ พิธีกรรม และเรื่องต่างๆที่เกี่ยวกับสัตว์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่บันทึกใน

คัมภีร์ใบลานและพับสา

ปกหน้า- “รอยพระพุทธรูปจำลอง” พับสาสำนักวิชาการ มจร.เชียงใหม่

บทคัดย่อ

หนังสือเล่มนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตำรา องค์ความรู้ ความเชื่อ และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับสัตว์ที่บันทึกในคัมภีร์ใบลานและพับสาด้วยอักษรธรรมล้านนา อักษรไทลื้อ และอักษรไทจีน โดยปรึวรรตให้เป็นอักษรไทย พร้อมภาพตัวอย่างเอกสาร แหล่งที่มา และคำอธิบายศัพท์ แบ่งเนื้อหาเป็น 5 ตอน คือ 1) ตำราลักษณะสัตว์ ได้แก่ สัตว์หิมพานต์ และสัตว์เลี้ยงทั่วไป ได้แก่ ช้าง ม้า วัว ควาย และแมว 2) ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ และปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ตามปีเกิด (ชนิด และสี) การเลี้ยงสัตว์ตามวันเกิด คำทำนายการซื้อสัตว์มาเลี้ยง สัตว์และจำนวนสัตว์ที่ห้ามเลี้ยง สัตว์ประจำปีเกิดและเดือนเกิด สัตว์ที่เป็นเทพประจำเมือง และการฆ่าสัตว์ เป็นต้น 3) คำทำนายปรากฏการณ์เกี่ยวกับสัตว์ เช่น ทำนายเสียงการร้องและนกร้อง ทำนายหนูกัดผ้าและหนูกัดคน ทำนายสัตว์มาขึ้นหรือเกาะเรือน (ผึ้ง นกเขา นกกะปูด นกกาเหว่า งู ปลวก และบึ้ง) และคำทำนายสัตว์บอกเหตุ 4) โหราศาสตร์ วันดีวันเสียเกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ วันเสียหลับตา วันหมีหลับตา วันหมูหลับตา วันผีกินสัตว์ วันสัตว์เฝ้าสิ่งของ วันคอกเต็ม-วันคอกเปล่า และ 5) ตำราอื่นๆ เกี่ยวกับสัตว์ ได้แก่ คำภาษาบาลีที่ใช้ในบทสวดถอนคนตาย กฎหมาย และคำทำนายฝัน

จากข้อมูลนี้ทำให้ทราบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทย เช่น ไทยวน (ล้านนา) ไทลื้อ และไทจีน ซึ่งใช้อักษรธรรมในการบันทึกคัมภีร์ใบลานและพับสานั้น ได้บันทึกองค์ความรู้เกี่ยวกับสัตว์ไว้ในหลายมิติ ซึ่งพบแทรกอยู่ในเอกสารประเภทโหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ตำรายาสมุนไพร หรือคำสอนอื่นๆ

คำนิยม

พันธกิจหลักอย่างหนึ่งของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คือการนำองค์ความรู้ที่บันทึกในคัมภีร์โบราณ พับสา หรือเอกสารโบราณชนิดต่างๆ มาปริวรรตและเผยแพร่ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย หรือผู้สนใจทั่วไป นำไปใช้ประโยชน์

หนังสือ “สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไท (ปริวรรตจากคัมภีร์โบราณและພັບສາ)” เป็นหนังสือที่รวบรวมองค์ความรู้ของสลา หรือช่างล้านนาที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำราดูลักษณะสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ตามวันเกิด ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ คำทำนายเหตุการณ์จากปรากฏการณ์ลักษณะต่างๆ ของสัตว์ โหราศาสตร์ (วันดีวันเสีย) ความฝัน กฎหมาย และคาถาต่างๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความเชื่อ และวิถีชีวิตที่เกี่ยวพันกับสัตว์ของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ไทได้เป็นอย่างดี

ในนามของผู้บริหาร ขอขอบคุณผู้เรียบเรียงที่ได้นำข้อมูลที่น่าสนใจเช่นนี้มาเผยแพร่ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาศิลปวัฒนธรรมล้านนา ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้หรือต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชานาฏ สิตานุรักษ์)

ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

คำนำ

หนังสือ “สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไทย (ปริวรรตจากคัมภีร์ใบลานและพับสา)” ได้รวบรวมสรรพตำรา องค์ความรู้ ความเชื่อ พิธีกรรม และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสัตว์ ที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ใบลาน และพับสา ผู้ปริวรรตได้นำมาเรียบเรียงให้เป็น 5 ตอน คือ

- 1) ตำราลักษณะสัตว์ ได้แก่ สัตว์หิมพานต์ และสัตว์เลี้ยงทั่วไป
- 2) ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์
- 3) คำทำนายปรากฏการณ์เกี่ยวกับสัตว์
- 4) โหราศาสตร์ วันดีวันเสียเกี่ยวกับสัตว์
- 5) ตำราอื่นๆ เกี่ยวกับสัตว์

โดยเนื้อหาแต่ละหัวข้อในหนังสือเล่มนี้ จะประกอบด้วยตัวอย่างภาพถ่ายต้นฉบับ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นสภาพเอกสาร อักษร อักษรวิธี และลักษณะตัวอักษร ของเอกสารที่นำมาปริวรรต พร้อมระบุแหล่งที่มาของเอกสารแต่ละฉบับ และข้อความปริวรรต ที่ถ่ายถอดจากอักษรธรรมล้านนาเป็นอักษรไทย โดยใช้หลักเกณฑ์การปริวรรตแบบเทียบอักษร ปรับอักษรวิธี และปรับคำศัพท์บางคำเพื่อให้คนทั่วไปอ่านได้ง่ายขึ้น และมีคำอธิบายศัพท์ไว้ในเชิงอรรถ

การเลือกนำตำราต่างๆ เกี่ยวกับสัตว์ มามาปริวรรตนี้ มุ่งหวังให้คนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ที่มีการบันทึกไว้ในคัมภีร์ใบลาน พับสา หรือเอกสารโบราณต่างๆ และหวังให้ผู้ทำงานด้านนี้นำไปใช้อ้างอิง สืบทอด หรือประยุกต์ใช้ต่อไป

ดิเรก อินจันทร์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	จ
ความนำ	ช
สารบัญ	ฉ
ตอนที่ 1 ตำราลักษณะสัตว์	
1.1 สัตว์หิมพานต์	
- รูปแมง	1
- พระญาช้าง พระญาราชสีห์	2
- กำลังช้าง	4
- มุลช้างอุโบสถ	5
- อุปเทสม้า	6
1.2 สัตว์เลี้ยงทั่วไป	
- ลักษณะช้าง	7
- ลักษณะม้า	13
- ม้าตัวแพงค่า	14
- ม้าปาปมาลักษณะ	15
- ลักษณะม้าตัวถ่อย	18
- ลักษณะจัว (1)	20
- ลักษณะจัว (2)	22
- ลักษณะจัว (3)	23
- ลักษณะจัวป่ดี	25
- ลักษณะขวันจัว	27
- ลักษณะแมว	29
- พระญาแมว	30

สารบัญ (ต่อ)

ตอนที่ 2 ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์

- เลี้ยงสัตว์ (ตามปีเกิด)	31
- เลี้ยงสัตว์ตามปีเกิด (ดูวันฉะ)	33
- เลี้ยงสัตว์ตามปี	34
- เลี้ยงจัว ควาย คน (ตามวันหนไท)	35
- เลี้ยงจัว ควาย คน (ตามวันเม็ง)	35
- เลี้ยงสัตว์ (ตามวันเม็ง)	36
- เลี้ยงสัตว์ (ตามวันหนไท)	37
- ชื่อสัตว์ 4 ตีน 2 ตีน	38
- วันชื่อของเลี้ยง (ตามวันหนไท)	39
- วันหัวเข้าดิน วันตีนเข้าดิน (ตามวันหนไท)	39
- สัตว์ตามปีเกิด	40
- ปีเป็นดุก เดือนเป็นหนัง วันเป็นเลือด และนามวันเม็ง	41
- สัตว์ตัวเพ็ง (ตามเดือนทางจันทรคติ)	42
- เลี้ยงสัตว์ไวยังเรือน	43
- สัตว์ปดเลี้ยง	44
- ปาณาติบาต (ฆ่าสัตว์)	45

ตอนที่ 3 คำทำนายปรากฏการณ์เกี่ยวกับสัตว์

- การร้อง (ฉบับเม็ง)	46
- การร้อง (ฉบับไทย)	47
- นกร้อง	49
- นกร้อง (ตามวัน)	50
- หนูร้อง (1)	51
- คำส่งมุสิกาอุบาทว์	52
- หนูกัดเสื้อผ้า (ตามวัน)	53
- หนูกัดผ้า (ตามจำนวนรู)	54

สารบัญ (ต่อ)

- หนูกัดคน	54
- หนูขบคน	55
- เฝิงจับจอด	56
- ทิสสะเฝิงติด	57
- นกเขา นกกันพูด นกตระเหว่า จับเรือน-เข้าเรือน	58
- งูขึ้นเรือน	59
- ปลวกขึ้นเรือน	61
- สัตตขึ้นตัว	62
- สัตตตก (ตามทิส-ถูกตัว)	63
- สัตตตก (ตามยาม)	63

ตอนที่ 4 โหราศาสตร์ – วันดีวันเสียเกี่ยวกับสัตว์

- วันเสียหลับตา (ตามเดือนทางจันทรคติ)	64
- วันเสียหลับตา วันหมี่หลับตา วันหมูหลับตา (ตามวันหนไท)	65
- วันฝีกินสัตต 4 ติน 2 ติน (ตามวันทางจันทรคติ)	67
- วันพระญายาม (ตามวันเม็ง)	68
- วันสัตตเฝ้าสิ่งของ (ตามวันหนไท)	69
- วันคอกเต็ม วันคอกเปล่า (ตามเดือนทางจันทรคติและวันหนไท)	70

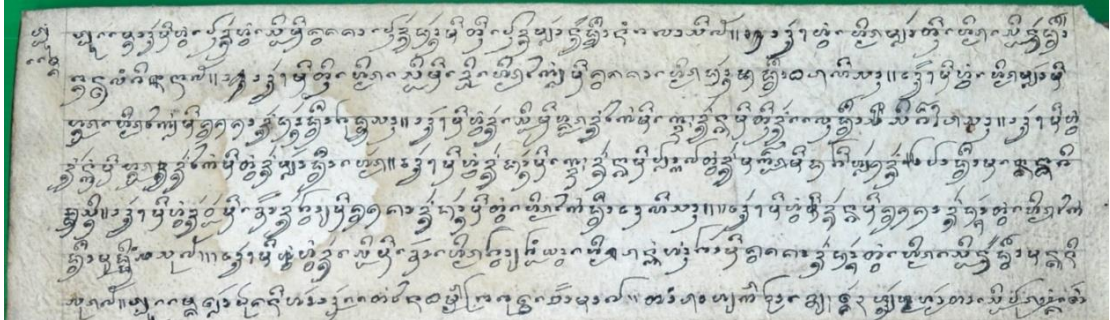
ตอนที่ 5 ตำราอื่นๆ เกี่ยวกับสัตว์

เสือเมืองเป็นสัตต	71
อักขระเมือง	72
คำบาลีสวดถอนคนตาย	74
กฎหมาย (ลักสัตต-ของมีวิญญาณ)	75
กฎหมาย (ค่าสัตต-คนเสพสัตต)	77
กฎหมาย (อทินนา-สัพพสัตต)	80
ทำนายฝัน	87

บรรณานุกรม	89
------------	----

ตอนที่ 1 : ตำราลักษณะสัตว์

1. สัตว์หิมพานต์

(“อักขรกาเกอักษร. พับสา อักษรไทลื้อ. พ.ศ.2457. วัดทราย อ.เชียงคำ จ.พะเยา.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2560_01_09_05.)

รูปแบบ

- ๑ รูปแบบ¹ อันมีหัวเปดั่งเสื่อ มีวงงาเปดั่งข้าง มีตีนเปดั่งม้านั้น ชื่อว่า “นคาสี” แล
อัน 1 หัวเหมือนม้า ตีนเหมือนเสื่อนั้น ชื่อว่า “อินทลคินา” แล
อัน 1 มีตีนเหมือนเสื่อ มีเดือ² เหมือนไก่ มีวงงาเหมือนข้าง ชื่อว่า “ธรณีสาร”
อัน 1 มีหัวเหมือนมัลล้า มีหงอนเหมือนไก่ มีวงงาดั่งข้าง ชื่อว่า “คุชซสาร”
อัน 1 มีหัวดั่งเสื่อ มีหงอนดั่งไก่ มีเกล็ดดั่งนาค มีตีนดั่งแลน³ ชื่อว่า “สิงคารสาร”
อัน 1 มีหัวดั่งนก มีหงอนดั่งไก่ มีตัวดั่งม้า ชื่อว่า “เหม้น⁴”
อัน 1 มีหัวดั่งข้าง มีเกล็ดดั่งนาค มีปากแลตัวดั่งมังกร มีชะคี⁵ หลังดั่งปลา ชื่อว่า “มนโรคิซซสิงห์”
อัน 1 มีหัวดั่งวอก มีเขาดั่งควาย มีวงงาดั่งข้าง มีตัวเหมือนไก่ ชื่อว่า “อนีสาร”
อัน 1 มีหัวดั่งนาค มีวงงาดั่งข้าง ตัวเหมือนไก่ ชื่อว่า “มุขชิงสุ” แล
อัน 1 มีหัวดั่งเสื่อ มีเขาเหมือนควาย คอยาวเหมือนนกห่านฟ้า มีวงงาดั่งข้าง ตัวเหมือนเสื่อนั้น ชื่อว่า “มนทนิสุร” แล

รูปแบบทั้งหลายฝูงนี้ หากออกแต่ในอัมมพระพุทเจ้ามาแล ฯ

¹ แมง - สัตว์

² เดือ - เดือย

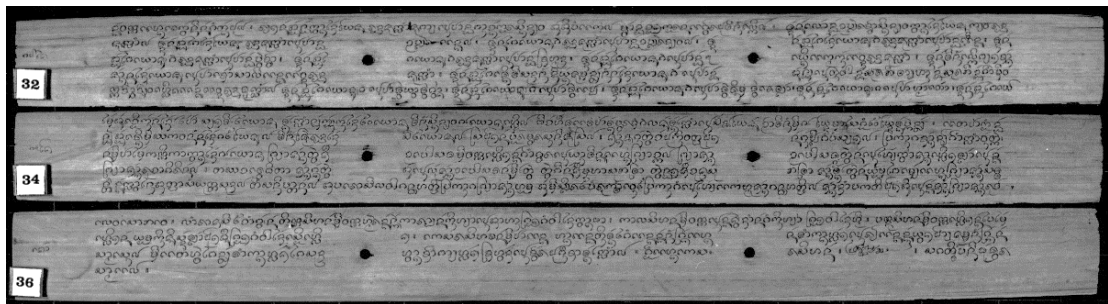
³ แลน - ตะกวดชนิดหนึ่ง อาศัยอยู่ตามป่าโปร่ง หากินตามพื้นดิน ปีนต้นไม้เก่ง

⁴ เหม้น - เม่น

⁵ ชะคี - ครีบ

2 | สัพ พะ ตํ าร าล ั ต วั ก ล ุ ม ช า ต ิ พ ัน ธุ ์ โ ท

(ป ร ิ ว ร ร ต จ า ก ค ั ม ภี ร ิ ไ บ ล า น แ ล ะ พ ั บ ส ำ)

(“ผดดีที่ปณี” ผูก 4-5. คัมภีร์ไบลาน อักษรธรรมล้านนา. จ.ศ.1228. วัดสูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร 070102045_00_018.)

พระญาช้าง - พระญาราชสีห์

๑ ประการ ๑ ข้างดอยคำกล้ำวันตานั้น มีป่าไม้กัณณิกา กว้างได้ ๑๒ โยชนะ พระญาช้างตัว ชื่ออุโปสเถ มีวันฉะเหลียงตั้งคำ ควรเพนยานที่นึ่งแห่งพระญาจ๊ก¹ แล พระญาช้างอุโปสเถตัวนั้น เพนใหญ่กว่าช้างเหลียงทั้งหลาย เพนดังพระญาช้างรุจาศรี²นั้นแล

ตลส จ เทวธิตา ช้างพังตัวอันเพนลูกช้างอุโปสเถนั้นมี ๒ ตัว ตัว ๑ ชื่อมหาสุภัทธา ตัวน้องชื่อ จุฬสุภัทธา ข้างทึง³ ๒ ตัวนั้น ย่อมไปเพนเมียแห่งพระญาช้างสัททันต์ ดังกล่าวในอรรถาสังยุตตสูตร⁴ แล ดิงสนิบาดินั้นแล

อปโรลิลวาคนธตติ ประการ ๑ พระญาช้างหอม อันมีกลิ่น ๕ บัญกะทำเวร ๕ ประการ ก็เพน ใหญ่แก่หมู่ช้างคันธหัตถิ แลช้างดำปกติฝูงอื่น เพนดังช้างรุจาศรี²นั้นแล ข้างทั้งหลายฝูงนั้น เมื่อเขา เพนคนเมื่อก่อนได้กะทำบุญแลบาปแกมกันแล เมื่อจักจุติปาปก็มีได้โอกาสหื้อเพนสัตตริจมาน³ แม่น เกิดเพนสัตตอันก็ดี บุญก็มีอันบ่หื้อปฏิสนธิได้นั้น ก็หื้อปวัตติวากหื้อสัตตทั้งหลายฝูงนั้นได้เสวยสุข เพนใหญ่แก่สัตตทั้งหลาย ดังกล่าวมานี้แล

ตโต ปรี พายนอกป่าข้างนั้น มีดอยอัน ๑ ชื่อว่าจิตรกุตตะ มีคูหาแห่ง นิล ข้างดอยอันนั้นมีม้า วลาหกะ มีตัวอันขาว คุก⁴ ดำ หัวก็ดำ ดังหัวกา หางก็ดำ กีบดินแดงดั่งน้ำครั่งนั้นแล ประกอบด้วย ลักษณะม้าพร้อมชู้อัน ควรเพนยานแห่งพระญาจ๊ก¹แล พระญาม้าวลาหกะนั้นเพนใหญ่แก่ชาติม้าทั้ง มวลแล

¹ พระญาจ๊ก - พระเจ้าจักรพรรดิ

² ทึง - ทัง

³ สัตตริจมาน - สัตว์ไตรยาง

⁴ คุก - ขนแพะค่อม้า

อปโร นอกนั้นมียอดอัน ๑ ปุณทศิรี มีคูลาคำในข้างดอยอันนั้น พระญาวุสุสุกราช ชื่อโสริภ
เปนใหญ่แก้งว ควาย แพะ เยื่อง¹ แรดทั้งหลาย อยู่ในคูลาคำที่นั่นแล

ถัดนั้นข้างดอยหิมพานต์พายนอก มีคูลาคำอัน ๑ ราชสีห์ทั้งหลาย อันมีรทธิ² ก็อยู่ในคูลาคำ
ฝูงนั้นแล

เต ปน ปญจวิธา ราชสีห์ทั้งหลายฝูงนั้น มี ๕ จำพวก ตามคาถาว่า ตินลสิโท กาลสิโท ปญทุ
สิโท จ เกสรีเตส จตุณ ลีหามัน เกสรี อคคต คโต นรสิโท ปญจโม เตส พุทธกาเล วโส ภเว ฯ

ถ้าราชสี ๕ จำพวกนั้น

ตินลสิท นั้นมีวิณะหม่นดั่งนกการาบ³ นั้น กินหย้าเปนอาหาร พร่องก็ว่าได้ กวางผา

กาลสิท นั้นมีวิณะเพนดั่งงวดานั้น ก็กินหย้า พร่องก็ว่าได้ หมี

ปญทุสิท นั้นมีวิณะเหลือดั่งไปไม้เหลือนั้น ย่อมกินขึ้นสัตว์ทั้งหลายฝูงอื่น พร่องก็ว่าได้
เสือเหลือ

เกสรีสิท นั้น มีปากแดง ตีนทั้ง ๔ นั้นก็แดงดั่งน้ำครึ่งแห่งนั้น ทำกลางหลังเพนรอยแดงดั่งยวง
ฝ้ายชุบน้ำครั้งนั้นสามเส้นแล มีแต่หัวไปด้วยทำกลางหลังไปสุดหาง ขาพายหลังขะหวัดเพนขวัน⁴ อยู่
พื้นขาทั้ง ๒ กล้าแล คอแห่งเกสรีสิทนั้น เพนดั่งเกี่ยวพันไปด้วยผ้ากัมพลอันควรค่าได้แสนค่า

นรสิโท ปน พันดั่งนรสิทนั้น มีหัว แลหน้า แลปากเพนราชสีห์ มีตัวเพนตัวคน ประดับเครื่อง
เพนดั่งกัณร⁵ นั้น มีขึ้น ลูกไม้เปนอาหาร อยู่ในถ้ำ เท้ามีในพุทบาทแล

นกอันมีหัว มีหู มีงวง มีงา ตัวเพนตัวนก มคธะ⁶ ว่า หตถิลิงคสกุณา คำขอมว่านกเอียงครี
ไทยว่า นกข้าง ก็มีในป่าหิมวันต์แล

นกอันมีหัว มีหน้า มีปาก เพนดั่งม้า มี ๔ ตินดั่งม้า มีปีก (บิน) ได้ มคธะว่า อสสลิค ไทยว่า
นกม้า ก็มีในป่าหิมวันต์แล นกมานี้ อาจารย์เจ้ากล่าวในอภิธานแล ฯ

¹ เยื่อง – เสี่ยงผา

² รทธิ – ฤทธิ์

³ นกการาบ -นกพิราบ

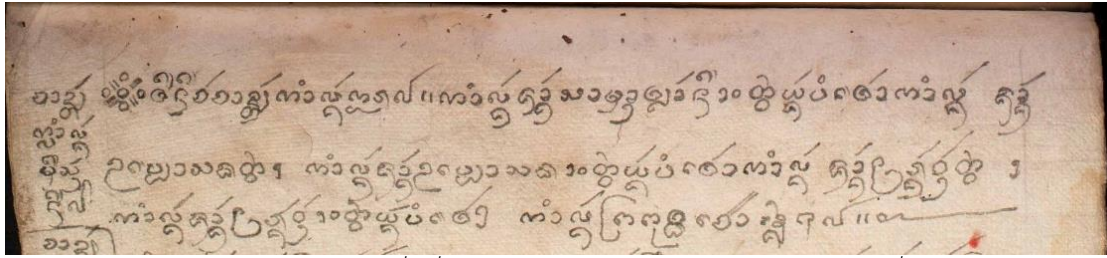
⁴ ขวัน – ขวัญ, ผมหรือเส้นขนที่ขึ้นเวียนเป็นก้นหอย

⁵ กัณร – กิณร

⁶ มคธะ- ภาษาของชาวมคธ (บาลี)

4 | สัพพะตำราสัตว์กลุ่มชาติพันธุ์ไท

(ปกรณัมจากคัมภีร์ใบลานและພັບສາ)

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงมั่น อ.เมือง จ.เชียงใหม่.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_051420012_00_059)

กำลังช้าง

“จาด้วยกำลังมีสันนี้แล”

๑ ที่นี้จักจาด้วยกำลังก่อนแล

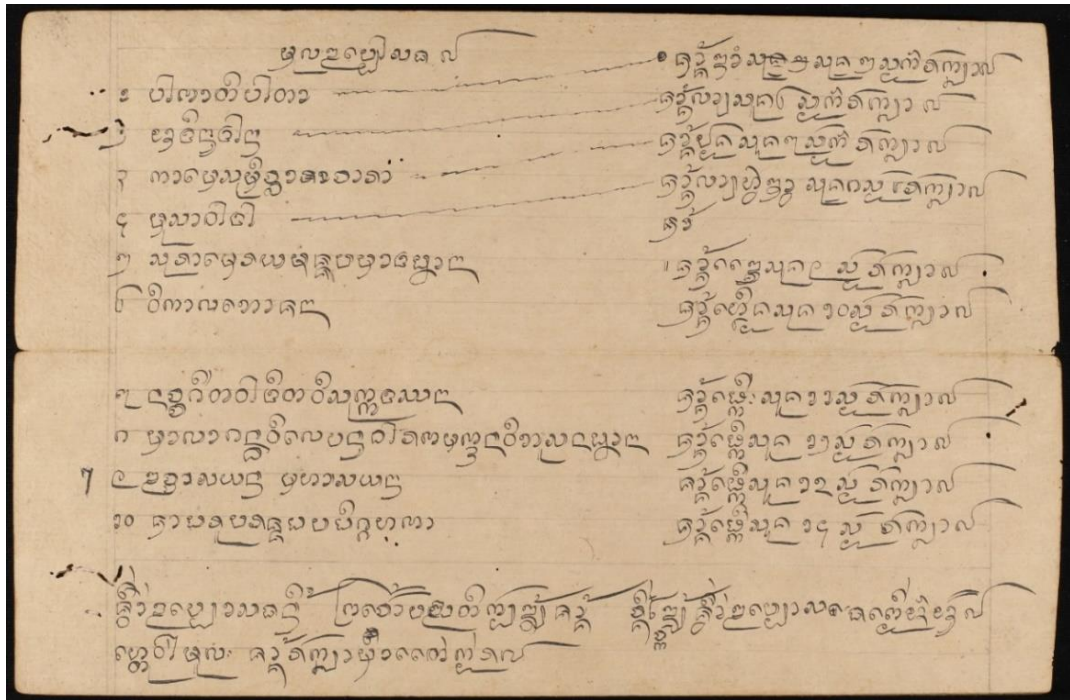
กำลังช้างสามานย์¹ทั้งหลายนี้ 10 ตัว ยังบ่เท่ากำลังช้างอุปโสถะตัว 1

กำลังช้างอุปโสถะ 10 ตัว ยังบ่เท่ากำลังช้างเอราวัณ² ตัว 1

กำลังช้างเอราวัณ 10 ตัว ยังบ่เท่ากำลังพระพุทธรเจ้าองค์ ๑ แล ฯ

¹ สามานย์ – สามัญ, ทั่วไป

² ต้นฉบับเขียน “ช้างเอร้งวัน” ปรับเป็น “ช้างเอราวัณ” (ช้างเผือก พาหนะของพระอินทร์ บ้างว่ามี 33 เศียร)

(“กัมมฐาน”. พัส อักษรธรรมล้านนา. มปป. ห้องสมุดสิ่งพิมพ์ วรรณคดี อ.เมือง จ.ลำพูน.

โครงการ DREAMSEA. รหัสเอกสาร DS_0057_00100_0009).

มูลข้างอุโปสถะ

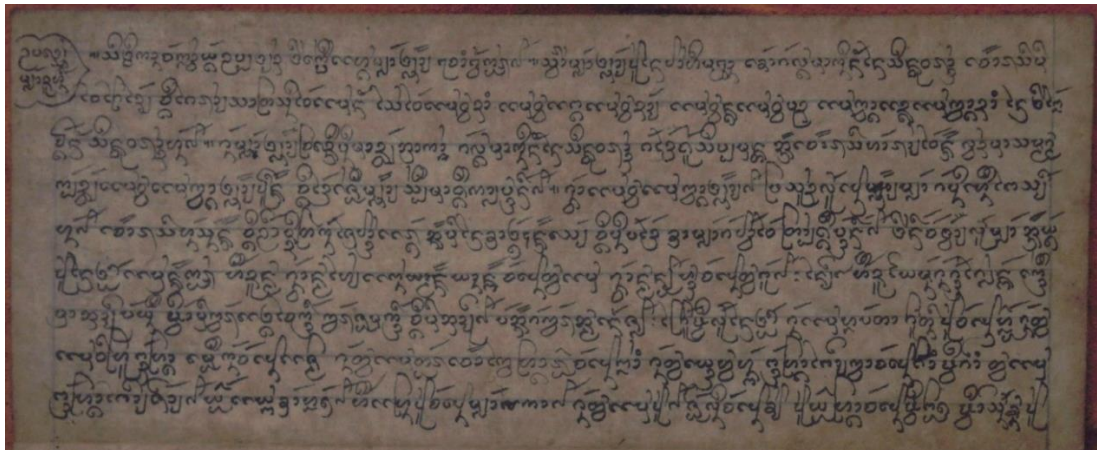
๑ มูลอุโปสถะ

1 ปาณาติปาตา	ข้างดำ สูง 5 สอก รักสาแล
2 อทินนาทานา	ข้างลาย สูง 6 สอก รักสาแล
3 กาเมสุมิฉฉาจารา	ข้างปอง สูง 7 สอก รักสาแล
4 มุสาวาท	ข้างลาย หัวขาว สูง 8 สอก รักสาแล
5 สุราเมรยมชชพมาทฐานา	ข้างแดง สูง 9 สอก รักสาแล
6 วิกาลโภชนา	ข้างเหลือง สูง 10 สอก รักสาแล
7 นจจคิตวาทิตวิสุกทสสนา	ข้างเผือก สูง 11 สอก รักสาแล
8 มาลาคนุวิเลปนธารณมณฑนวิภูสนฐานา	ข้างเผือก สูง 12 สอก รักสาแล
9 อุจจสยนา มหาสยนา	ข้างเผือก สูง 13 สอก รักสาแล
10 ชาฎฐปรชฎปฏิกคณา	ข้างเผือก สูง 14 สอก รักสาแล ๑

ชื่ออุโปสถะนี้ พระเจ้าปัญญุตติกับด้วยข้าง จึงจักได้ชื่อว่าอุโปสถะ เพื่ออันแล เหตุว่ามูละข้างรักษามาแต่ก่อนแล ๑

6 | สัพ พะ ตํ าร าส ัต วั ก ลุ่ ม ชา ตี พ ัน ธุ์ ไท

(ป จ ริ ว ร ร ต จ า ก คัม ภีร์ ไบ ลาน แล ะ พ ับ ส า)

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ รัตนาน เมียนมาร์.

คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร DSC_3290.)

อุปเทสม้า

๑ สิทธิการ จักกล่าวยังอุปเทส¹ ที่เกิดแห่งม้าทั้งหลาย 7 จำพวก ก่อนแล

ส่วนว่าม้าทั้งหลายอันอยู่ในป่าหิมพานต์ เขาก็ลงมากินน้ำในสินธุรราช เจ้ารสี² มีใจใคร่ได้ จึงไปร้ายสาสตราสลับไ้วแม่น้ำ ไสไ้วแม่วัวดำ แม่วัวแพง แม่วัวด้าย แม่วัวนาง แม่วัวบุด แม่กวางแดง แม่กวางดำ ในที่ใกล้ฝั่งน้ำสินธุรราชทันแล

คันม้าทั้งหลายจะเดินบินมาด้วยอากาศ ก็ลงมากินน้ำในสินธุรราช ก็ได้ถูกสืปมันตะอันเจ้ารสีหากร้ายไวนั้น ลวดมาสัมมาคม³ กับด้วยแม่วัว แม่กวางทั้งหลายฝูงนั้น จึงได้ขี่มาสืบมาถึงกาลบัดนี้แล

คันว่าแม่วัว แม่กวางทั้งหลายแลประสูตลูกเปนม้า ก็บินเหินไปเลี้ยงทันแล เจ้ารสีหันสนนั้น จึงเอามีดตระกันไซ⁴ ปาดแรงอันมีในขาทั้ง 4 นั้นเสีย จึงบินไปได้ ขาม้าทั้งหลายก็ป้าว⁵ ไว トラบถึงบัดนี้แล ฯ

¹ อุปเทส – อุปเทส (คำชี้แจง)

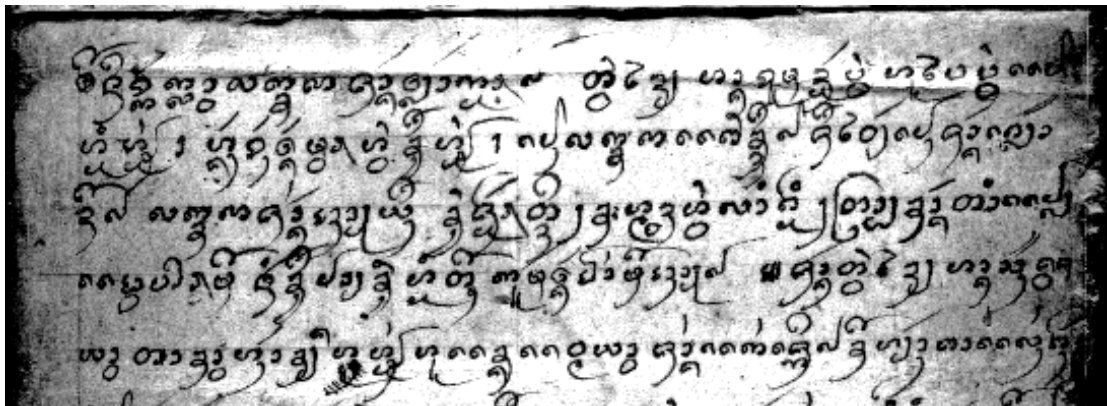
² รสี – ฤๅษี

³ สัมมาคม – สมาคม, คบหา

⁴ มีดตระกันไซ – ดาบสรีกัญชัช

⁵ ป้าว – รอย, แผลเป็น

2. สัตว์เลี้ยงทั่วไป

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าเหมือด อ.ปัว จ.น่าน.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP_060620028_00_002.)

ลักษณะช้าง

๑ ที่นี้จักกล่าวลักษณะช้างทั้งหลายก่อนแล

ตัวโตหางจุมดอกบัว หูใบบัว แป¹ ห่อหน้อย 1 หน้าจัน² ทั้งมวน หัวขึ้นหน้อย 1 เบนลักษณะ
แพ้ซิด³ แล ชื่อไว้เปนช้างเกล้า ดีแล

ลักษณะช้างอายุยืน ขนซ้อนติดสองชะมวดหัว ลำคอ สองตราบช้าง ต้าแปแผว⁴ บารมี* น้ำ
ขึ้นปลายขน ห่อตีนกุ่มทั้งฝ่า มีอายุแล

ช้างตัวโตหางสั้น งวงยาว ตาขาว หน้าเชียง⁵ หูหน้อย หูแดง แวม⁶ ยาว ช่างแก้เชือกแล ชี
หย่าน⁷ พาเล่น...ก็อยู่ดั่งเก่า

ช้างตัวโตหางขึ้นขวา หูใบบัว หางพัดกว่า แปห่อหน้อย ๑ ดีแล

ช้างตัวโต หน้าเชียง แปก้านกล้วย หางจุมดอกบัว หน้าพันซ้ายจับตราบขา คุ่มตีน...จดแซว
หัวเลียบก หางสั้น งวงยาว ปบปลอกแก้ปลอกออกไป ลางเพื่อลางได้แล

¹ แป - ไหล่

² หน้าจัน - หน้าเรียบ

³ ซิด - เป็นอัมภมค, เป็นกาลิณี (แพ้ซิด หมายถึง เอาชนะความเป็นกาลิณีได้)

⁴ แผว - ถึง

⁵ เชียง - หน้าสั้น

⁶ แวม - รอยยุบตรงแก้ม

⁷ หย่าน, อัย่าน - กลัว

ข้างตัวใดหางจุมดอกบัว หัวขึ้นน้อย ๑ หนังสือทั้งมวน น้ำใจมันดี ตีอันปู้¹ ละอ่อนแลพระ
น้อย² แก่มาจึงดี

ข้างตัวใดหน้าวงกั้ว³ หางจุมดอกบัว หนังสือแหล่จับค่าม⁴ หางปิดคุมตีน จดแซว ตาหมาก
ชะหนด⁵ หลือก⁶ สะน้อย⁷ เว้น⁸ สะน้อย อัยานสะน้อยแล

ข้างตัวใดหางปลาจาด⁹ หางอ่อน หลือก เว้น อัยาน จำควาน¹⁰

ข้างตัวใดหู... เปนขาดทัดหน้าบ้อง หน้าวงกั้ว ตาสวด¹¹ ขนตายาว ตาอ่อนเหมือน... เราเอา
มาไวยังบ้านเหงาอยู่ เหมือนบ่มีอกบ่มีใจนั้น ร้าย บ่...

ข้างตัวใดหนังสือ..... แก่ปลอกแล้วลวดเล่นไป หางปลาจาด ฝักหางอ่อนเหมือนปานรัตวี
กวัดแก่งนั้นแล อัยานสะน้อย ลางเพื่อไปไม้ปลิวก็เล่น ลางเพื่อขี่ฝ่าม้าห่อ จัวต่างก็ได้ เพลียงเฮื้อ¹²
พาโล¹³ เต็มอีแล สุท้านเหย

ข้างตัวใดผางร้าย¹⁴ ใจมันดี หางอ่อนสะน้อย ข้างเปนพยาริตายโง¹⁵ อายุบ่ยืนแล ขนซ้อนบ่
มี เหื่อเล็บบ่มี ห่อตีนบ่กุ่มฝ่า

ข้างตัวใดหางจำพื่น¹⁶ ปลาสะเต็ด¹⁷ ปบปลอกสะน้อย ปักสะน้อย เพลียงเฮื้อสะน้อย
ลางเทือกก็ได้ติดเชือกหนัง แปแตกลงยาวไขว้ตาแสง¹⁸ หนังสือซ่ายจับเป็มชา นั้นแล

¹ สู้ – ชอบ

² พระน้อย – สามเณร

³ กั้ว – แคบ

⁴ ค่าม – สะโพก

⁵ ตาหมากชะหนด – ตาสับประรด

⁶ หลือก – หลุกหลิก, ไม่อยู่นิ่ง

⁷ สะน้อย, สะน้อย – เล็กน้อย

⁸ เว้น – หลบหลีก

⁹ ปลาจาด, ปลาจาดเพียน – ปลาตะเพียน

¹⁰ ควาน – ควัญ, คนเลี้ยง, คนดูแล

¹¹ สวด – บุญ, พอง

¹² เพลียงเฮื้อ – แมลงชอบตอม, ชีไรค

¹³ พาโล – เกเร

¹⁴ ผางร้าย – อับลักษณ์

¹⁵ ตายโง – ตายผิดธรรมชาติ

¹⁶ จำพื่น – จรดพื่น, แตะพื่น

¹⁷ ปลาสะเต็ด – ปลาหมอไทย

¹⁸ ตาแสง – ตาตาราง

ข้างตัวใดหนึ่งทั้งบนบนแร¹ ทั้งลุ่มบนหนึ่งแรต ทางปลาสะเด็ด หูแหวง แปขาด ร้ายนัก
หล่อป่น บ่ถอย เส² ปลอกออกไป เอาบได้แล คั่นเอ็นแทงใจออก ตายโหง³ คั่นข้างบ่ข้า⁴ คนจักข้าแล

ข้างตัวใดหูหลวง งวงใหญ่ เข้าไร่เข้านาพอหล่อเกิด⁵ กินสะน้อย ไล่ด้าน⁶ ถีบก็ถีบ จำความสะ
น้อย คั่นบ่ใช้ความซีกก็บ่ใครไป เอาใจมั่นว่า บ่อย่านบ่กลัวสัง ทางจุมตอกบัว อ่อนแดงเสมอกัน มัด
แข้ง เชือกเคลำหลัก

๑ ข้างตัวใด ขวย⁷ ตุ่ม จับหน้าผาก เรียกว่า เปลิยวปล่องฟ้า

จับหางตา น้ำย่อยเปนปลวก บ่ดี

ขวยตุ่มจับที่นั่งตามแปแผนวบารมี บ่ดี

จับพื้นท้องแผนวคาง บ่ดี

จับปาก แลรูปหู รู้กัน ช่างเปนความ บ่ดีแล ฯ

๑ ขวยตุ่มจับที่ดี ดังนี้

ขวยตุ่มจับคุ่มตีนทั้ง 4 เรียกว่าเปนข้างเล็บครบชาว

จับชื่อ⁸ รุณน้ำมนทั้ง 2 หล่าย ดีแล

จับที่กำหย้า ไปค้ำดี

จับพื้นตีน เรียกว่า ปั้นพื้น บ่ดี

ขุมผี จับขุม 4 แ่ง จับพื้นตีน บ่ดี

ขุมผีหุ้มหน้า หื้อได้เต็ก⁹ ผ่อดู หนึ่งนวน¹⁰ ขนอ่อน เต็กว้าม¹¹ ลง จับทั้งตัว หากบ่ดีแท้แล

ข้างตัวใดพื้นตีนเพียง¹² ย่าฝุ่นแลเปลือกตุ่ม เปนรอยตีนเสือ เสือจักขบควาน บ่อ้นผู้เคลำ¹³ แล

¹ แร – ผ้าแพร, ผ้าผิวอ่อนละเอียด

² เส, เสี่ย – หาก

³ ตายโหง – ตายผิดธรรมชาติ

⁴ ข้า – หม่า

⁵ พอหล่อเกิด – ปรี่เข้าไปตักหน้า

⁶ ด้าน – ดื้อด้าน, ไม่ฟังคำสั่ง

⁷ ขวย – ขุย

⁸ ชื่อ – ตรง

⁹ เต็ก – กด

¹⁰ นวน – นวล, อ่อนนุ่ม

¹¹ ว้าม – ยวบ

¹² เพียง – ราบ, เสมอ

¹³ ผู้เคลำ – เจ้าของ

ข้างตัวใด ชีไปดุกลับไป ได้ยินอยู่ เรียกว่าโรงลั่นแล
 เส้าลม เกิดกับตัวข้าง เราชีไปลมเข้าออกยังกัน¹ เหมือนท่านสูบเส้า² นั้น บดี ชิดนักแล
 ข้างตัวใดชีไปปล่อย อืดๆ ครางๆ เราปล่อยไปก็คราง อันนี้เปรียบดังเสื่อนั้น ความมันข้าง
 โจบ³เสื่อ
 ข้างตัวใดเฒ⁴ เพนดังบอกไฟขึ้นนั้น แล้วลวดลงคอ ชิดนัก
 ข้าง.....
 ข้างตัวใดเล็บครบ พรึบหุบพร้ากัน⁵ หางจุมดอกบัว หางข้างกุด⁶ ดูกเอ็นหูทั้งในหากด้วน ยัง
 สั้นก็กุดสั้น ยาวก็กุดยาว ชิดกับตัวข้าง ฯ

๑ คันจักเอาหื้อส่งชิต ยามเมื่อเคราะห์มาใกล้หื้อผ่อดูเอ็นแทงใจหันเทอะ ส่งเคราะห์มันเสีย
 แล้วรำขวั้นมันเสียเทอะ จักส่งเคราะห์มันหื้อมีชะทวง⁷ 1 แล้วเครื่อง 8 ข้างม้างัวควาย เป็ดไก่หมูหมา
 ขึ้น⁸ ปลาติบ ก ส หว⁹ ช่อ¹⁰ 4 เชื้อ แลเชื้อแล 8 รูปคนผู้ 1 คันเอ็นข้างหงออก¹¹ 2 หล่ายข้าง หื้อส่ง
 เครื่อง 12 เอาธรรณีสารไต้ส่ง พุทธ สรรณ¹² หลบ 3 ที่ ส่งเสียทางไคว หื้อมีหมากคำ พลูใบ คำใดดีก็ว่า
 เอาเทอะ

ดาวจับก้านคอ บ่เพนสัง

จับรูหู ริมปาก รูกัน หน้าบ้อง จับสันนี้ บดีสักอัน เพนความหอมเสียแล

หนังควายพอน¹³ จับริมปาก หู ฟันทอง กัน บดี

หนังจักเข้ จับริมปาก ฟันทอง บดี

¹ กัน – กัน

² สูบเส้า – สูบที่ใช้แรงไฟในการตีเหล็ก

³ โจบ, จวบ – พบ, เจอ

⁴ เฒ – แผลเสียง, ส่งเสียงร้อง

⁵ พรึบหุบพร้ากัน – พบหุไม่พร้อมกัน

⁶ กุด – ด้วน

⁷ สะทวง, ชะทวง – กระบะหรือกระตังทำด้วยกาบกล้วย ใช้ใส่เครื่องพลีกรรม

⁸ ขึ้น – เนื่อ, เนื่อสัตว์

⁹ ก ส หว – (คำย่อ) แกงส้ม หวาน

¹⁰ ช่อ – ธงขนาดเล็ก

¹¹ หงออก – งอกออกมา

¹² หลบ – ปิดท้าย, กำกับ

¹³ พอน – ผือก, สีขาว

คันข้างพุ จัปไพรงา ขนไพรงาหลอบลง¹ ข้างแทงข้างเพิ่นแล คั่นมันจักแทงข้างก็ดี คนก็ดี หื้อ
ผ่อตามันหากแดง เลือดแทงตาตะหลอดแล

พุ² ก็ดี แม่ก็ดี หนึ่งจักเข้าจับริมปาก หนึ่งสนก็มี โกงเข้าทั้งสองหลาย ริมปากทั้งลุ่มดำ³ อีหลี
ไว้ แก้มข้าสะน้อย คั่นบ่ขบคน ก็ขบเชือกแล

ปากอ้า น้ำกุ่นย้อยบ่แห้งสักเทื่อ ชิด ฟัน้องกระกุ่มักผิดกัน เปนความบ่รู้แล้วแล ไว้ก็บ่ดีขาย
ก็บ่ดี

ค่าปากอ้า ชิดไปหน้า มีทั้งกุ่น ชิดพายหลัง คั่นขาย หื้อส่งชิดเสีย ๆ

๑ ข้างตัวใดเซียงอาบขึ้นทั้งตัว ชื่อว่าไฟลามม่อน อยู่ไหนร้อนหัน

ทวนไฟจับหน้าผาก ชิดลักเสหอมเส⁴ แล

ขนหางเหมือนหางงัว ชื่อว่าทุยแล ชิดนักแล

ลักษณะข้างหมอกมุงเมือง หลังโกงน้อยหนึ่ง คอลง หัวขึ้นน้อยหนึ่ง ท้องโกงเหมือนหางแลน
เปนข้างสะเพาขว้า คั่นขนมออกนักรกว่าขนข้าง เรียกว่าหมอกมุงเมืองแล

หนังแท่นนางนอน จับบนลงถึงท้าย ชิดนักแล

หนังเหลือจับตาคำม กุ่มตีนหน้า ตาหมากขนดอยองคุ่มตีน หนังพันซ้ายจับเป้มขา ร้ายปลอก
นัก เสปล่อยออกไปบ่เกาะ บ่ยิง เอาบ่ได้แล

หนังพันซ้ายเกี่ยว ท่าปลอกหนัง ตาหมากขนดอยองหัว เล็บฟก⁵ สะน้อย ลางเทื่อแก้ปลอก
แล้วลวดแล่น ลางเทื่อผ้ง⁶ ใส่ปลอกแล้วลวดแล่นหนีไปอยู่เสียสัทยาม ไปเอาก็ได้ดั่งเก่า

ดินแขบใหม่ ดอกออกแข่งทั้งใน ชิดนัก มักช่างเปนความ

เซียงจับคุ่มตีน เรียกว่าเปนแถวดอกไม้ บ่เปนสัง

ลักษณะข้างฟัดนั้น หนึ่งขัดหลังแหวตั้น เปมันยานทั้งใด ฟันไปทั้งนั้น คั่นว่าขึ้นทั้ง 2 หลาย
เสมอกัน

หนังคنوانเหมือนผ้านั้น คั่นหนีบ...

ข้างตัวใด ทอยหางแรด...ไคว่ ชิด ไปเอา...

..หุมจับสันนี้ ชิดด้วยลูกด้วยเมีย ...ข้างจักหายด้วยทางป่า...

¹ หลอบลง – จุ่มลง

² พุ – ตัวผู้

³ ต้นฉบับเขียน “ทั้งรุ่มร่า” ปรับเป็น “ทั้งลุ่มดำ”

⁴ ลักเสหอมเส, ลักเสียหอมเสีย – ชื่อวันที่ห้ามประกอบพิธีมงคล

⁵ ฟก – ข้ำ

⁶ ผ้ง – พึ่งจะ

ข้างแปดก หนึ่งชนะนาม บโคบ หนึ่งปลาจับกัน อันว่าหนึ่งปลานั้น ผิว่าชา¹ ใครเหลื่อมสะน้อย
เปนหมัดไว้เหมือนไขปลาติดนั้นแล

หางจ้ำพื่น ปลาจาด หางอ่อนสะน้อย ย่างไปแหวไหวน่องอ่อน งวงทวารถี่ จักไปแล้วไปข้าง
เว้น นกแล

หนึ่งตาชนิดจับปารมี หนึ่งสน ปานกัน แกว่งหางทั้งงู² หนึ่งพันซ้ายจับเป็มขา หนึ่งชนิดจับ
คุ่มตีน

ลักษณะข้างบมีอายุ หางอ่อนทั้งหลาย เนื้อก็อ่อน หนึ่งแร กินหย้าก็บดั่ง ขนหัวก็เปื่อย กินน้ำบ
จกลงเล็ก³

๑ จับ 1 หนึ่งหนากี่ข้าง หนึ่งบางก็ข้างทะเล ๒ トラบข้างเหมือนนอนหง⁴ ไม้ยาวค่าสอก
ค่าคืบ ยาวลงตัว คั่นร่องหนึ่งนั้นขึ้นแผวหนึ่งชนะนามปก ก็เที่ยงว่าจักตายแล ฯ

พาวจรนิต⁵ ดูทะเล ฯ

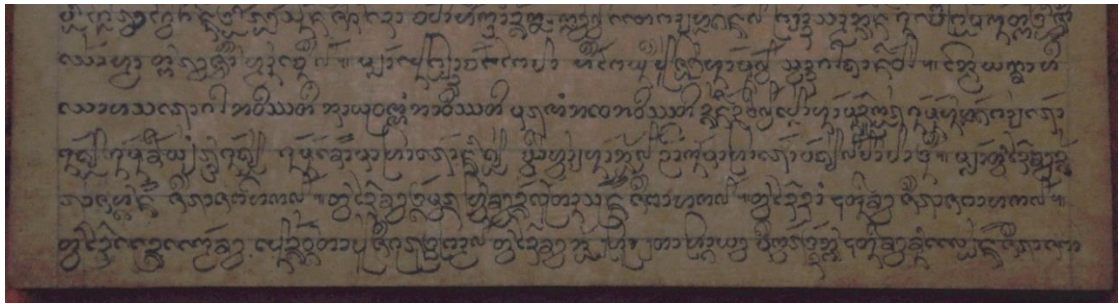
¹ ชา – หยาบ, สาก

² งู – โคหนาง

³ เล็ก – ลึก

⁴ นอนหง – นอนทับ

⁵ พาวจรนิต – (คำผวน) พิจารณา

(“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงยืน เมืองเชียงตุง ราชอาณาจักร เมียนมาร์. คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร CT-DSC_3291.)

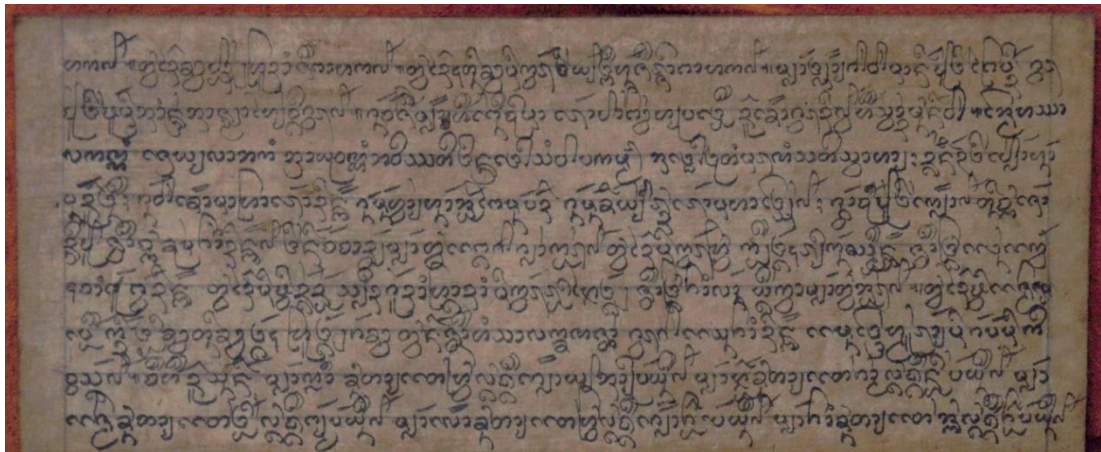
ลักษณะม้า

- ๑ ม้าตัวโตขาวดังราชหงส์นั้น ชื่อราชพาหะ แล
- ตัวโตขาวทั้งมวล หัวขาวดังลูกตาลสุกนั้น ชื่อพาหะ แล
- ตัวโตดำ 4 ตีนขาว ชื่อราชพาหะ แล
- ตัวโตแดง แก้มขาว เพนดั่งวงตาอยู่ ชื่อครุฑพราหมณ์ แล
- ตัวโตขาวออก 2 หู 2 ตา หางยาว มีกวัน¹ ทัดอก 4 ตีนขาว ขนแลบ² นั้น ชื่อราชพาหะ
- ตัวโตขาวปลอด³ 2 หูดำ ชื่อพาหะแล
- ตัวโต 4 ตีนขาว มีกวัน ที่ย้อยทีกั้น ชื่อราชพาหะ
- ม้าทั้งหลายค่านั้น อยู่ที่ไพร่บัดี้ ควรอยู่ที่ผู้มีอำนาจาญาใหญ่ จึงควรแล ฯ

¹ กวัน – ขวัญ, ขนที่ขึ้นเวียนเป็นก้นหอย

² แลบ – เส้นเล็ก, อ่อน

³ ขาวปลอด – ขาวล้วน, ขาวทั้งตัว

(“ไทรศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงยืน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์. คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร CT-DSC_3292.)

ม ้า ต ัว พ ะ ง ค ่า

๑ ที่นี้จักจาด้วยม ้า ต ัว พ ะ ง ค ่า ก ่อน แล

ตัวใดมีกวันหั่ว กีบทั้ง 4 เรียงกันเสมอนัก ชื่อว่า **ทรงแท่นแก้ว** 4 จำพวก ดีนัก

ตัวใดมีผิวดั่งดอกสลิิด คุกดำ หางดำ มีกวันร่องไห่ทั้ง 2 ชื่อว่า **ทรงคำลั่น** ยิ่งกว่าม ้า ต ัว อ อน

แล

ตัวใดผิวแซม¹ เป้อ² กี้ดี ท้องขาว ตีนขาวทั้ง 4 หูทั้ง 2 กี้ขาว ตัวนี้ชื่อว่า **หังสาลักขณชาติ**

ควรค่าแสนคำ ดีนัก

แม่้นโทสหมุร้ายมี กีบมีกิจจะสังแล ฯ

๑ จื่อหื้อดูสันนี้ ม ้า ก ่า ขนตายแต่หัวลงถึงเคล้ายอย อายุบ่ยืนแล

ม ้า หล็อก ขนตายแต่ค ่า ม ลงถึงน่อง บ่ยืนแล

ม ้า แซม ขนตายแต่ท้องลงถึงเพี้ยม³ บ่ยืนแล

ม ้า เลา ขนตายแต่หัวลงถึงเคล้าคอ บ่ยืนแล

ม ้า ค ่า ขนตายแต่อกลงถึงคอ บ่ยืนแล

ม ้า เหลือง ขนตายแต่คางถึงหาง บ่ยืนแล

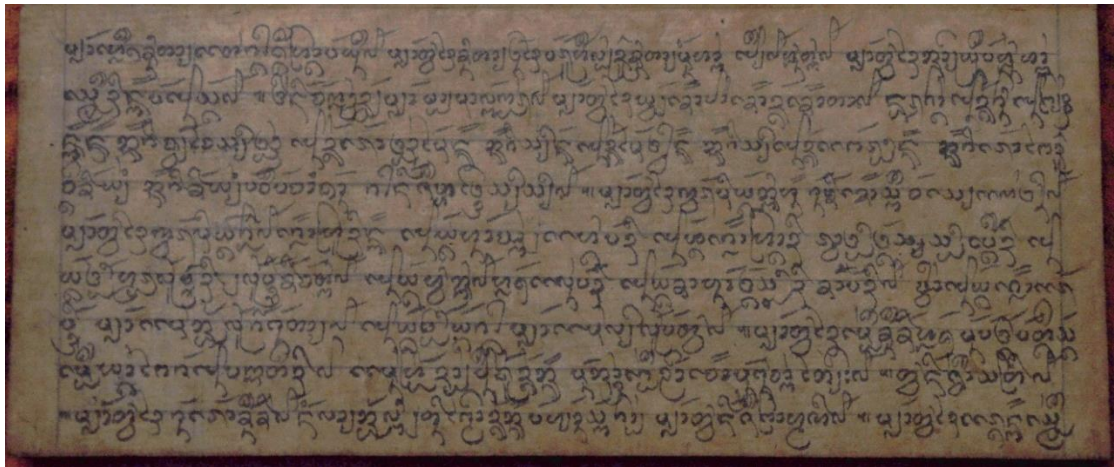
ม ้า ต ัว ไค ขนตายทันใด บ ู้ หื้อดูบดูขนตายมันหากเป้อยแลหล่นตกแล

ม ้า ต ัว ไค อายุบ่ยืน บ่หล่น หากเสมอดีนัก บ่เปนสังแล ฯ

¹ แซม – แทรก, มีขนสีอื่นแทรก

² เป้อ – เป็นดอกดวง

³ เพี้ยม – ขายโครง

(“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน เมียนมาร์. คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร CT-DSC_3292.)

ม้าปาปมาลักษณ์

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยม้าปาปมาลักษณ์ ก่อนแล

ม้าตัวไดยัยเข้าปาก เข้าตัง¹ เข้าตา แลนอนครางเพนดั่งคนเพนพยาธินักนั้น

อัน ๑ ถ้วยใจ เสียงทอด เพนดั่งเราทอดไม้ นั้น

อัน ๑ เสียงนั้น² เพนดั่งไม้ท่าว³ นั้น

อัน ๑ เสียงเพนดั่งแพะร้องนั้น

อัน ๑ เราไปดูจึงชี้เยี่ยว

อัน ๑ ชี้เยี่ยวบจื่อ บจ่าถ่าน

ค่านี้อ้อมหาโทสเสียงเสียงแล ฯ

๒ ม้าตัวใดกวันมียังอกหัน คันชี้เข้าสีกจักเสียแก่ท่านแล

ม้าตัวใดกวันมียังคอ แลเค้าหู ดินัก

เพนยังหน้าผาก 2 แห่ง บ่ดี

เพนยังเกล้าหาง ดี

ราวท้องสองเปื่อง ดี

เพนยังท้องหมอนลูก ๑ ดี 2 ลูก บ่ดี ชี⁴ จักตกแล

¹ ตัง – จมูก

² เสียงนั้น – เสียงดัง

³ ท่าว – ส้ม

⁴ ชี – อ้อมมงคล, ทำให้เดือดร้อน,

เปนยังหัวอก แลหลังแล่น บดี
 เปนยังขาหลังทั้งสอง ดี ขา บดีแล
 ผิดว่าเปนยังเกล้าแร้ บดี ม้าแม่ออกลูกก็พลันตายแล
 เปนยังท้อง ยิ่งคาง ม้าแม่เลี้ยงลูกบ่ตัว* แล
 ม้าตัวใดเมื่อขึ้นขี่หลัง มันบ่ทั้ง¹ บ่ดิงสัง เมื่ออย่างไปก็เปนปักกดีดีแล แม่นหอก ดาบ ปืนถูกตั้ง
 อัน มันอาจเพื่อเอาเจ้ามันพ้นจากไถยะแล ตัวนี้ชื่อว่าสัตรีแล
 ม้าตัวใดคันเราขึ้นขี่ แลน้ำลายออก ชกสองตีนไปมาดังอัน บ่หย่านสักคาบ ม้าตัวนี้ชื่อ

พราหมณ์

ม้าตัวใดแรงนักเสมอ ดังตัวก่อนแล ชื่อว่าเฮสดีแล
 ตัวใดหัวใหญ่ หางดก คันขี่เข้ารบสีก ถูกหอกดาบก็ดี มันยกหัว ยอตีนดีดขึ้น หือเจ้ามันตกแล
 ม้าตัวใดมีฟันดำ 2 เช่นดังราชาหงส์ ชื่อว่าหงส์คำแล
 ตัวใดตายาว ชื่อปุตสหงส์แล
 ตัวใดมีฟันดำ ยังหัวเข้าทั้ง 2 ชื่อว่าเองหนึแล
 ตัวใดมีฟันดำดังลูกหมากตาล ชื่อว่าชเหยยะแล
 ม้าตัวใดต่างทั้ง 4 ตีน ชื่อว่าทรรดาแล
 ตัวใดแก้มขาว ตายาว ชื่อครุฑระแล
 ตัวใดตา แลออกขาว ยาว 2 หูขาว หางยาว 4 ตีนขาว หน้าผากแดง กว้นนอกขวัดออก ชื่อ

สาสวันณราชาแล

ม้าตัวใดแดงเหลืองดังเข้าหมื่นนั้น ชื่อราชพาหะ
 ตัวใดริมปากพายบนเสมองาม ชื่อราชพาหะแล
 ม้าตัวใดดำ 4 ตีนขาว หน้าผากงามนั้น กว้นยังอก ชื่อราชพาหะแล
 ม้าตัวใดมีลักษณะดังกล่าวมานี้ มีอายุยืน 30 ปีแล ฯ

๑ ม้าตัวใดดำปลอด เลี้ยงไว้จำเรี่ยสมบัติแล

ม้าตัวใดมีรูปดังเสือ บดี
 ตัวใดมีขนหลังดำ ท้องแดง บดีแล
 ตัวใด 4 ตีนดำ เท้าทั้ง 4 ตีนักแล
 กล่าวยังลักษณะม้าตัวดี แลบดี ก็แล้วเท่านั้นก่อนแล ฯ

¹ ทั้ง, ท่วง – ขยับ, เคลื่อนไหว

๑ ที่นี้จักกล่าวลักษณะม้าจำพวก ๑ ก่อนแล

ม้าตัวใดมีผิวแปดตั้งเข้าหมื่นนั้น มีหางแสด หลังดำ แต่หัวถึงหาง ชื่อว่า**สินธุราช** ดีนัก

ตัวใดคิงเหลืองแปดตั้งเข้าหมื่น แลคุดหลังขาว ชื่อว่า**สีหราช** ดีแล

ตัวใดคิงดำ คุดหลังขาว หางแสด ชื่อว่า**ราชพหะ**แล

ม้า 4¹ จำพวกนี้ ผู้ใดได้ทรง จักมีลาภะยศสมบัติตมามากนักแล ฯ

๑ ม้าตัวใดดำด่างผับทั้งคิงชูแห่ง ชื่อว่า**พยัคฆะ**แล

ตัวใดดำแกมขาว ตายาว ชื่อว่า**ครุฑราช**แล

ตัวใดดอกขาว ตัวขาว หูขาว หางขาว หน้าผากแดง มีกวันยังอก ชื่อว่า**สารคุณะ**แล

ตัวใดขาวปลอดเหมือนนกกาง ไพรซ้อน หูไหวไปไหวมา คั่นจักนอนเมื่อวันก็ดี เมื่อคืนก็ดี บั
หื้อไผหันสั๊กเทื่อ ชื่อว่า**มูลราช**แล

ตัวใดต่าง เหลือง ชื่อว่า**พาหะ**แล

ตัวใดผิวขาว ริมปากพายลุ่มพายบนเสมอกัน ชื่อว่า**พาหะ**แล

ตัวใดมีผิวดั่งหมาก คุดหลังดำ หางแสด ชื่อว่า**พาหะ**แล

ตัวใดขนแดงแลหน้าตางามนัก ชื่อว่า**ราชาพาหะ**แล

ตัวใดผิวดำ ริมปากแดง มีคระโพกใหญ่กว้าง มีตังอันขาว มีตีนกัขาวทั้ง 4 เขี้ยวพอเต็ม 12 สี่
มีกวันปลายหูทั้งสองตั้งอัน ม้าตัวนั้นประเสริฐกว่าม้าทั้งหลายชู้ตัวแล

๑ ม้าตัวใดมีกวันดั่งมีดสรักัญไชยกัดี เปนแถวตั้งแม่นาทั้ง 5 มีแต่ท้องลำดับมาถึงขา ขาหลัง
เบื่องกว่านั้น เจ้าม้าตัวนั้นจักมีลาภะสุขตมามากนักชะแล

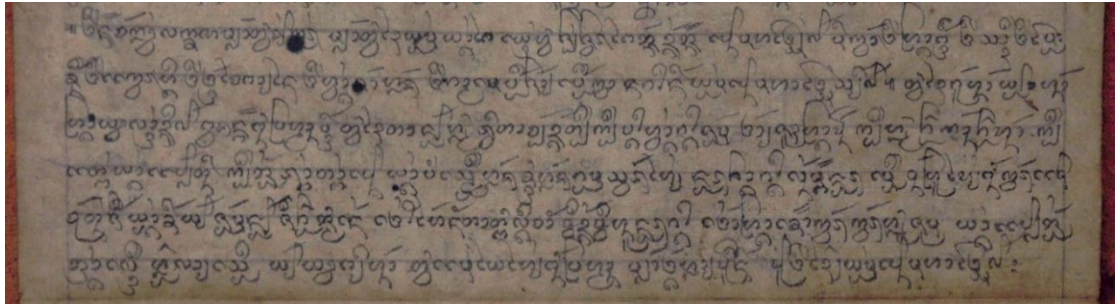
ตัวใดมีกวันดั่งแถวแก้วนั้นกัดี อัน ๑ เมื่ออย่างเทียวมีเสียงดั่งนก เมื่อเยียวตกเปนรูใหญ่
เยียวก็ตกพายกวา เมื่อซากตืนตกก็พายกวา เมื่อเกลือกก็พายกวา เมื่อลุกก็พายกวาทุกเมื่อตั้งอัน ม้า
ตัวนั้นเปนเชื้อชาติมณีกาแล

ม้าตัวใดมีคูกกัดี มีหางกัดี มีผิวดำ แสด ขาว พร้อยลายขาวกัดี เปนอุตตะมะยั้งนัก ยังหื้ออุทมิ
จำเรินชู้อันแล

ม้าตัวใดมีกวันเปนหตั้งตาแห่นกัดี เปนดั่งมณฑลจักกัดี เปนดั่งมีดสรักัญไชยนั้นกัดี เปนดั่ง
หอยสังข์นั้นกัดี เปนดั่งองคชาติผู้ชายนั้นกัดี เปนม้าอุตตะมะยั้งนักแล

ม้าตัวใดมีผิวแปดตั้งอ้อยแดงนั้น มีเสียงดั่งราชสีห์ เสียงรด เสียงฟ้าผ้านั้นกัดี ประเสริฐนัก ย่อม
หื้อจำเรินสมบัติ ฯ

¹ เอกสารระบุว่า มี 4 จำพวก แต่ปรากฏข้อมูลเพียง 3 จำพวก

(“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่ รัตนาน เมียนมาร์. คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร CT-DSC_3294)

ลักษณะม้าตัวถ้อย

๑ ที่นี้จักกล่าวลักษณะม้าตัวถ้อยก่อน

ม้าตัวใดย่อมย่างไปเย็ดหัวชบชวนไปตั้งอัน เปนมหาโทสแล

มีกวัน¹ที่ทางกิติ ที่สะตือ ที่เมาะขึ้น ที่แควน¹ หิง ที่ตัดใจพายใน ที่หว่างขาหลัง ที่ค้ำมเบื้องซ้าย เบื้องขวา คำนี ย่อมเปนมหาโทสแล

ตัวใดคูหนา ยอยหนา หางยาวลาด² ดินแล พวงนักพันประหมาน บตี

ตัวใดตาน้อย หลังรวง ตาจับ ดังตีบ กีบบาง หว่างคางซ่อม ห้ายชุด หางผืน กีบหลม คอก่าน คอหนา กีบแตก อย่างแปล่ตีน กีบออกราก ตากเปน อย่างบ่เสมอ หลังขด หลังค้อม ส่วนใหญ่ นอนคราง คางลั่น มกนอนเมื่อวัน หูใหญ่พัน กวันแซ จุกตีนชี้ อย่างขี้ย้อย ซ่อมน้อย ซีคอ อมเน่า เท้าให้น้ำตาตก ลิงค์จ้ำ ผิวตั้งผิวหนู นอนคราง เท้าทางเข้ากวัน หวันหล่นขอม อย่างแปล่ออก อ่างเลือด หลอลายเสือ ยอยยาวเพียงหน้า ตัวแม่โย³ ใหญ่พันประหมาน ม้าทั้งหลายฝูงนี้ อยู่ที่ใดย่อมเปนมหาโทสแล

ม้าตัวใดมีกวัน 2 แก้ม ที่ตูกคางสุดกิติ 2 คิ้วสุด 2 เกล้าหูสุด ริมปากเบื้องบน สองรักแร้กิติ แต่กรอดคูกิติ ม้าฝูงนี้หาผลอันดี บมีแล

ม้าตัวใดมีกวันที่่วงตารอดที่น้ำตาตกกิติ มีกวันที่ก้านคอสุดพายนอก ริมปากลายดำ กวันใน เกล้าหูแลกวัน 2 ตราบข้างหน้า ข้างหลังกิติ กวัน 2 ตราบคอสุดกิติ ฝูงนี้เป็นเหตุหื้อผิดกันแล

ม้าตัวใดมีกวันที่เมาะ^{*} กิติ ที่ 2 ขาหลัง เปนตั่งสายแรงกิติ มีหางขาวทั้งมวลกิติ ซี่เข้าสีกเจ้า มั่นจักตายแล

ตัวใดมีกวันปล้องแ่งเบื่องใดกิติ ที่ปล้องแ่งเบื่องลุ่มมาต่อนั้นกิติ เจ้าม้าจักเสียองคะ ล้าแอกลงได้ ซี่ไปที่ใดย่อมบ่หื้อแล้วยังกิจจะอันกระนิงนั้นแล

¹ แกวณ – แชวน

² ลาด – สัมผัส, ถูก

³ โย – โยนี (อวัยวะเพศของตัวเมีย)

ตัวใดมีกวันต้งจักแซบก็ดี ชื่อว่ารองเนา บ่ดีแล

ตัวใดมีตาดั่งดาวอก มีหัวต้งหัวแมว บ่วุฒิแล

ตัวใดมีกวันพัดเข้ารอมเกล้าขาพายใน บ่ดี อายุสั้น

ตัวใดเที่ยวไปแลน่องสีกัน เปนโทษ

ตัวใดมีกวันหน้าโยพันประหมากก็ดี ตัวใดมีกวัน 2 หัวเข้าก็ดี ตัวใดมีเขี้ยวต้งเขี้ยวหมูก็ดี ตัวใดมีกวันต้งไฟก็ดี ตัวใดมีเขี้ยว 4 สี่¹ ก็ดี เปนมหาโทษเสียง บ่เลี้ยงแล

ตัวใดมีกวันหัวหมอนสุด ชื่อรัตนกัมพละ ดี

มีกวันทัดที่นึ่ง ชื่อจิตรา จำเรินสุขสวัสดิแล

กวันลายยังพอเอา

กวันตีนชี้ ชี้เข้าสีก มีเตชะ

กวันลิงค์จ้ำ เปนม้านาง ดี

กวันร่มเงา เปนม้าพระ ดี

ตัวใดมีชี้ก่อนกลบโห่ง² กางวันลาย ยังจักออก

ตัวอยู่ต่อหน้า เสียงดังอยู่พายหลัง กวันร้ายยังจักออกหน้า ตัวอยู่หลังเสียงอยู่หน้า กวันร้ายออกหลัง มีต้งว่า ชี้ย้อยแล ฯ

๑ ไนยะ ๑ ชีกลายเราไปแล เสียงตงดั่งสุบแซบ³ เทียวทางเดือน ๑ ตายแล

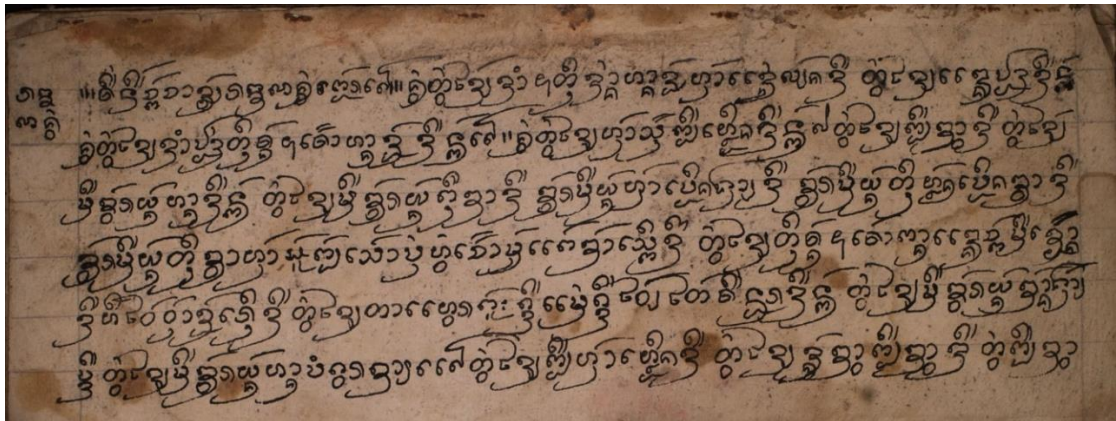
เสียงบ่เสมอ ตกใต้ทาง เหนือทาง เดือน ๑ ตายแล

กล่าวยังลักขณะม้าทั้งมวล ตัวดีแลบ่ดี ก็สระเด็จแล้วเท่านั้นก่อนแล เจ้าพ่อเอย ฯ

¹ สี่ – ชี่

² กลบโห่ง – กลบหยาบ

³ แซบ – รongเท้า

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธาราส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_041120008_00_013.)

ลักษณะจัว (1)

“ลักษณะจัว”

๑ ที่นี้จักจาดด้วยลักษณะจัวก่อนแล

จัวตัวใดดำ 4 ตีนต่าง หางดอก¹ หน้าแด่น² เลี้ยงดี

ตัวใดแดงปลอด ดินัก

จัวตัวใดดำปลอด ดินทั้ง 4 เท้า หางดอก ดินักแล

จัวตัวใดหน้าสั้น กีบเหลือง ดินักแล

ตัวใดกีบขาว ดี

ตัวใดมีขวันยังหาง ดินัก

ตัวใดมีขวันยังพื้นขา ดี

ขวันมียังหน้าเปื่องซ้าย ดี

ขวันมียังตีนหลังเปื่องขวา ดี

ขวันมียังตีนขวาหน้า ผูกกับเสาบนหัวเจ้านัน แพ้ข้าเล็ก³ ดี

ตัวใดตีนทั้ง 4 เท้า ฟางแดง จักมีเข้าของ ดี หื้อไ้ว้นออกเรือน ดี

ตัวใดตาแหวน⁴ พุกี้ดี แม่ก็ดี ไวไต้ที่นอน ดินัก

ตัวใดมีขวันยังข้างซ้าย บดี

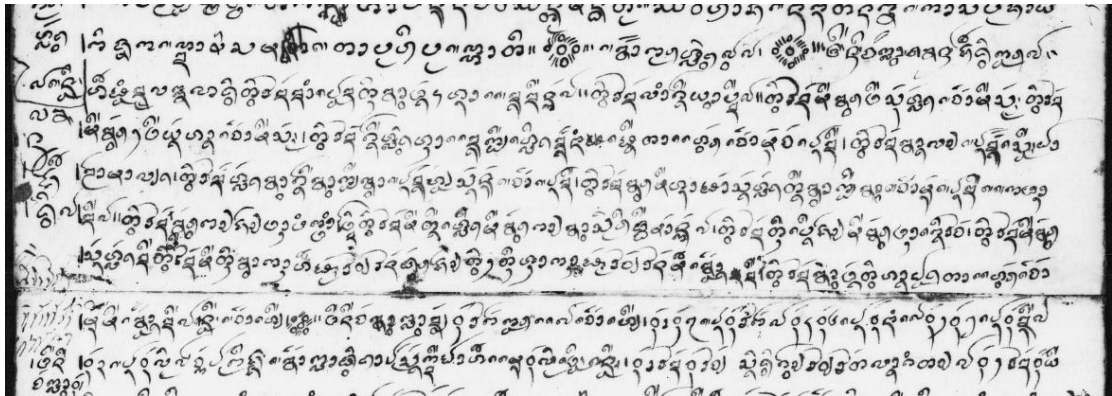
¹ หางดอก – หางมีลวดลาย หรือจุดประไปทั่ว

² หน้าแด่น – มีขนต่างเป็นดวงที่หน้า

³ ข้าเล็ก – ข้าศึก

⁴ ตาแหวน – มีขนเป็นวงกลมรอบตา

ตัวใดมีขวันยังหาง ป่ควรขายแล
 ตัวใดกีบหน้าเหลือง ดี
 ตัวใดดังขาว กีบขาว ดี
 ตัวใดกีบขาวเหลือง ดังขาว ดี
 ตัวใดมีขวันยังตีนหลังกล้าซ้าย ท่านรัก ดี
 ตัวใดมีข้างซ้าย เจ้ามั่นเคนใจ ป่ดี
 ตัวใดมีขัน 4 แห่ง ยังเกล้าหู แคล้าหาง เจ้ามียายุยืน
 ตัวใดตีนยาว ป่ดี
 ตัวใดมีขวันสะหลัง เจ้ามั่นอยู่สุข
 ตัวใดมีขวันยังคาง สมริทธิ ดีแล
 ตัวใดคิงดำ ตัวสั้น ตีนดำ ตาแหวน เจ้ามั่นเปนดี
 ตัวใดขาว ลายดำดังเสือ กีบตีนยาวดังกวาง ป่ดี
 ตัวใดขาว ลิ่นขาว กีบขาว เจ้ามั่นเปนดี
 ตัวใดแดง ข่าหม่น หน้าแด่น เจ้ามั่นเปนดี
 ตัวใดขวันมียังหาง กีบหน้าผากก็ดี สันหลังก็ดี มีเข้าของมาก ดี
 ตัวใดตีนกล้าขาวขาว เจ้ามั่นแพ้วเล็ก ดี
 ตัวใดตีนกล้าหน้าสั้น กีบตีนเหลือง ค้ำชูเจ้ามั่น ดี
 ตัวใดตีนหลังเปื่องซ้ายมีขวัน ท่านรัก เพ็งใจ ดีนก
 ตัวใดขาวดังหอยสังข์ เจ้ามั่นจักเปนเสฏฐี ดีนกแล ฯ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พบสา อักษรธรรมล้านนา. วัดโหลหิน อ.เกาะคา จ.ลำปาง.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP_030120001_02_074.)

ลักษณะจัว (2)

“ลักษณะจัวจัวแล”

๑ ที่นี้จักกล่าวลักษณะจัวจัวก่อนแล

หื้อผ่อดูลักษณะจัวจัวใดดำปลอด ดินขาวทั้ง 4 หน้าแดง ดินักแล

ตัวใดลำคิงยาว บ่ดีแล

ตัวใดมีขวันที่สันหลัง เจ้ามีสุข

ตัวใดมีขวัน 2 ที่ ยังหาง เจ้ามีสุข

ตัวใดคิงหลวงหนาแดง กีบเหลืองตั้งน้ำเผ็ง ตาแหวน เจ้ามันจักเปนดี

ตัวใดข้างลายเปนดั่งเสื่อ อย่าเอามาเลี้ยง

ตัวใดหลังขาว คิงขาว กีบขาว เปนดั่งหอยสังข์นั้น เจ้าเปนดี

ตัวใดขวันมีหน้าผาก สันหลัง ดินขาว กีบขาว เจ้ามันเปนดีแก่ท่าน ดีแล

ตัวใดมีขวันพายซ้าย ท่านบ่กะทำโทษ

ตัวใดมีดินเหลือง มีขวันพายขวา สมริทธีมากนักแล

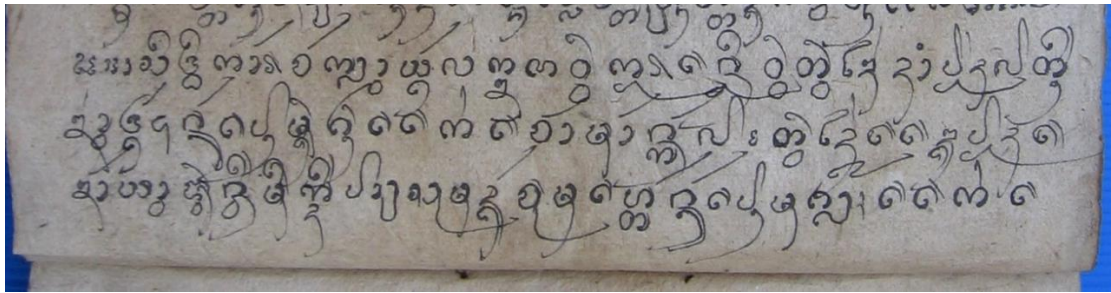
ตัวใดดินเบื้องซ้ายมีขวัน ท่านเพิงใจ

ตัวใดมีขวันสันหลัง ดี

ตัวใดมีดินขาวก่าน หื้อผูกไว้ในถุนขาย

ตัวใด 2 ดินหน้าก่าน ผูกไว้ใน.. มีเข้าของ ดี

ตัวใดขาวทั้งตัว หางอยอง ตาแหวน เจ้ามันมีเข้าของ ดีแลเนอเจ้าเหย ฯ

(“พับโหรา คำบูชา”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-01-13_ 5-030)

ลักษณะจ้ว (3)

๑ สิทธิการ จักกล่าวยังลักษณะจ้วก่อนเนอ

จ้วตัวใดดำปลอต แลตั้นขาวทั้ง 4 นั้น เปนมงคลแก่เจ้ามากนักล

ตัวใดแดง¹ ปลอต เขายาวช้วนนิ้วมือก็ดี ปลายสุ่มตั้งจุมเห็ดนั้น เปนมังคละแก่เจ้ามากนักล

ตัวใดมีเขงุ้มลง² อ้อมคางไรรอบทั้ง 2 กล้านั้น ชื่อว่าอ้อมแก้ว³ แล

มีกวัน⁴ เขาร่มดั่ง กวันจอมหนอก ดี

มีกวันทั้งยอย⁵ ดี มีกวันเคล้าหาง ดี

มีกวันปลายหาง ดี หมู่นี้เปนมังคละแก่เจ้ามากนักล ไผได้มีแล้วแลขายเสีย เมื่อพายลุนเจ้า

ววันนั้นจักจิบหาย บ่ดีแล

จ้วตัวใดหน้าสั้น กีบเหลืองเปดตั้งน้ำเผ็ง แลตั้นทั้ง 4 พ้อยดำนั้น ค้าเจ้ามากนักล

ตัวใดหัวขาว ตั้นทั้ง 4 ก็ขาวดั่งหอยสังข์นั้น ควรแพง⁶ ไว้ ผู้เจ้าจักเปนเสฏฐีแล

ตัวใดมีกวันยังตั้นซ้ายกล้ำหน้า จักชนะแก่ข้าเล็กแล อย่าขายเสียทีน⁷

มีกวันยังตั้นหลังกวา⁸ ผู้เจ้าจักสมรทธิ

มีกวันตั้นซ้ายกล้ำหลัง เปนที่รักแก่คนทั้งหลายมากนักล บ่ควรขายเสียแล

¹ แดง – สีส้ม

² งุ้มลง – โค้งลงมา

³ ล้านนาเรียกอีกชื่อว่า “จ้วเขากล้วย”

⁴ กวัน (ไทจีน) – ขวัญ

⁵ ยอย – พวงขนหาง

⁶ แพง – รักษาไว้

⁷ ทีน – เทอญ, เถอะ, เลย

⁸ กวา – ขวา

ตัวใดมีวันยังตื้นหน้าก็ดี ตื้นหลังก็ดี หื้อแหล่ง¹ ไว้พายหัว² แพ้ข้าเสกศัตรูเลี้ยงแล

ตัวใดตื้นทั้ง 4 ขาว หางแดง เจ้ามั่นจักมีเข้าของ แหล่งไว้กล้ำวันออกทะเล

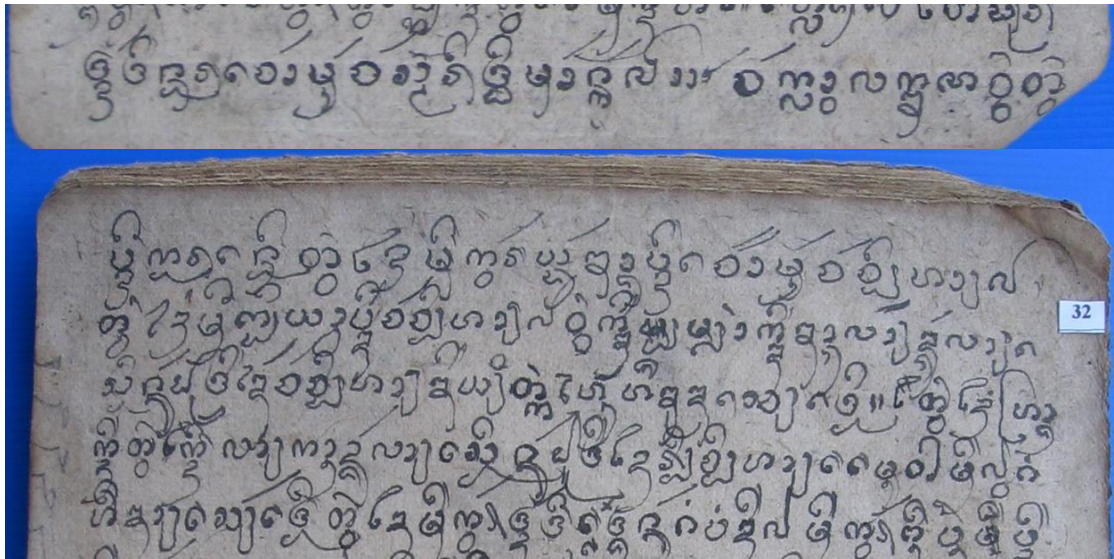
ตัวใดขาวปลอดทั้งมวล ตาแหวน³ ตัวเล็ก⁴ ก็ดี ตัวแม่งก็ดี หื้อแหล่งไว้ไถ่บุญ ทัดที่นอนเจ้ามั่น
จักสมริทธิมากนักแล ฯ

¹ แหล่ง – มัดไว้, ผูกไว้, ชงไว้

² หัว – ในที่นี้หมายถึงหัวนอน, ที่นอน คือทิศหรือบริเวณที่นอน

³ ตาแหวน – ตาที่มีขนสีอื่นเป็นวงกลมบริเวณรอบดวงตา

⁴ เล็ก – เลื่อน, ตัวผู้

(“พับโพรา คำบูชา”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่

คลังข้อมูลดิจิทัลอาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. รหัสเอกสาร 2549-01-13_5-031-032)

ลักษณะจัวบตี

๑ จักกล่าวลักษณะจัวบตีก่อนเนอ

ตัวใดมีวันยังข้าง บตี เจ้ามันจักจิบหายแล

ตัวใดมีกียาว บตี จักจิบหายแล

วักก็ดี ม้าก็ดี ข้างลายดั่งลายเสื่อนั้น อยู่ทีใดจักจิบหาย ขี้เยี่ยวตกไหน หื้อขุดเสียเทอะ

ตัวใดทางก็ดี ตัวก็ดี ลายก่านดั่งลายเสื่อนั้น อยู่ทีใดรับจิบหาย แม่นว่ามีแล้วก็หื้อขายเสีย

เทอะ

ตัวใดมีวันทัดที่แทง¹ นั้น ก็บตีแล

มีวันพื้บน* บตี

มีวันค่อ ง่าตามอม* บตี

มีผิวแดง ดำ ขาว ก่าน ย้อยแต่หัวเมื่อค่อ ชื่อว่าผ้าพาดบ่าปกหัวเจ้า ร้ายนักตาย

ตัวใดพร้อยรอด² แดงดำแถมกันแต่กีบซ่อนรอดที่หัวเข้าทั้ง 4 นั้น ชื่อว่าหล่มขุม บตี ร้ายนัก

ตาย

¹ ขวัญแทงใจ (ซี่โครงหลังขาหน้า คือบริเวณหัวใจ)

² พร้อยรอด – ลายเป็นจุดทั่วตัว

ตัวใดทางทั้งมวลแดง ดำ ปลายหางพ้อยแดง มีขนแดงดำปกหมู่ หลุบลง ชื่อว่าได้ไฟหลวง บ่ ดีแล

ตัวใดเขาทั้ง ๒ เรียงกันขึ้นเมื่อบนสอกพรอก¹ นั้น ชื่อว่าซีเรียว

ตัวใดเขาทั้ง 2 หุบลง แล้วปลายเขาพ้อยงอนขึ้นเมื่อหน้า อ้อมริมตากล้าลุ่ม เพนดั่งงาช้างนั้น ชื่อว่าอ้อมน้ำ บ่ดีแล

ตัวใดเขากล้า ๑ ซี่ขึ้นบนนั้น ชื่อว่ามือที่อกุบให้ เจ้ามี ๑ ก็พ้อยเสีย บ่ดีแล

ตัวใดมีวันท่ากลางหลัง เจ้ามั่นจักเปนสัฎฐี² มีสุขมากนักแล

ตัวใดตีนทั้ง 4 ดำปลอด หางพ้อยแดง ผู้ใดเลี้ยงก็วุฒิมากนักแล

ตัวใดมีวันจอมนอก แลหว่างเขา ชื่อว่าอุสสุกราช ประเสริญมากนักแล

ตัวใดมีวันเกล้าหางนั้น มีสุขมากนักแล

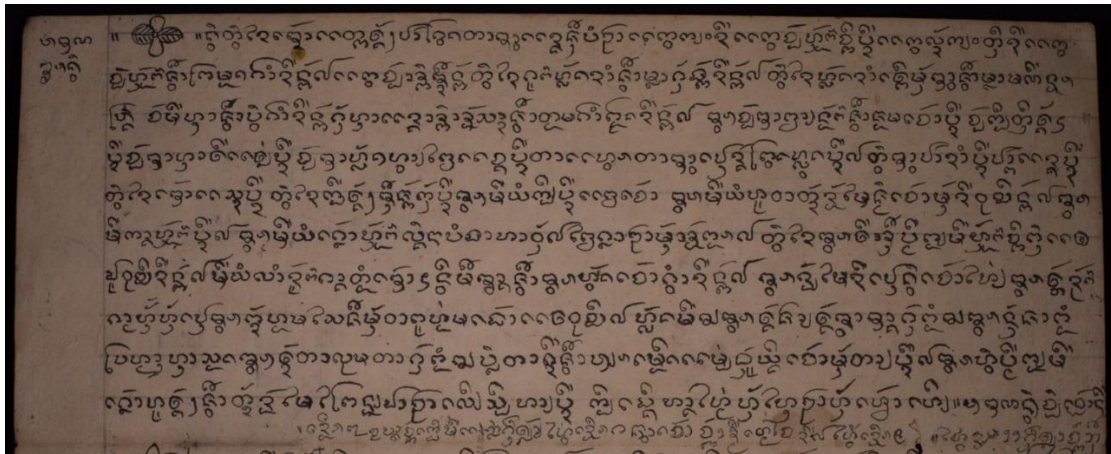
ตัวใดมีผิวจัน³ กีบเหลืออง ตาแหวน เปนมงคลแก่เจ้ามากนักแล

ตัวใดกีบขาว ตีนขาวดั่งหอยสังข์นั้น เจ้ามั่นจักมีเข้าของมากนักแล ฯ

¹ สอกพร็อก, จ็อกป็อก – นูนขึ้นสูงเด่น

² สัฎฐี – เศรษฐี

³ ผิวจัน – ผิวเกลี้ยงเงางาม

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดโพธาราม อ.แม่ใจ จ.พะเยา.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_050620015_00_004)

ลักษณะขันธ์

๑ ลักษณะขันธ์

จัวตัวใดเขาแตกทั้ง 2 ปากครวง ตาขาวแดงขึ้น บ่เอา แก้วเกี้ยว ดี

แก้วจับหนอกจิก ปตี

แก้วลัดเกี้ยวตีน ดี

แก้วจับหนอก ชื่อว่าพระมองคำ ดินักแล

แก้วจับบอก ขีดนัก

ตัวใดคู¹ หลังดำ ชื่อว่าม้าคันถัก² ดินักแล

ตัวใดหลังดำ เท็กมันขาว* ชื่อว่าม้ามณีนอนโรง

จักก็มีหน้า ชื่อว่าบัวคำ ดินัก

คันหน้าแดง ออกออกสาด ชื่อว่าต่อมคำฟอง ดีแล

ขวนจับขาพายนอก ชื่อว่าขอมเจ้า ปตี

จับกีบตีนทั้ง 4 ปตี

จับขาหน้าทีแพบ ปตี

จับขาหลัง หวายไปแจ่ง ปตี

ตาแหวน ตาขาว เพนต์งพรวงหลวง ปตีแล

ตัวขาว ปากดำ ปตี

¹ คู - ขนหลัง (ถ้าคูม้า คือแผงคอม้า)

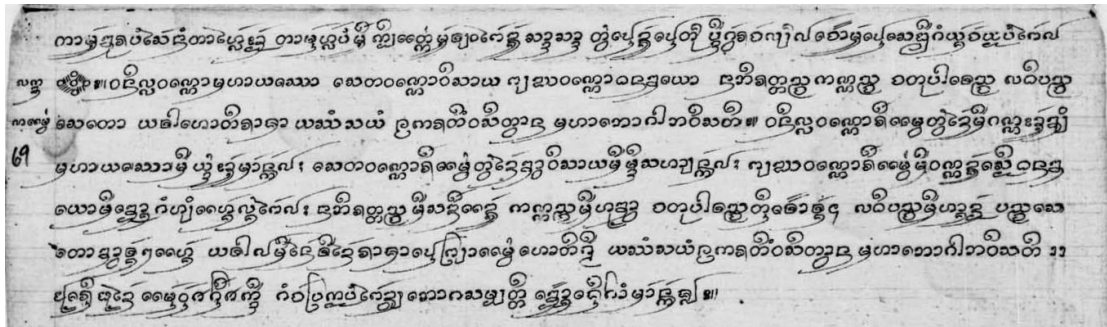
² ม้าคันถัก - ม้ากัณฐกะ

ปากแดง บ่ดี
 ตัวใดเขาแสด¹ บ่ดี
 ตัวใดก๊ีบทั้ง 2 ขึ้นชั๊กกัน บ่ดี
 ขวันมียังก๊ีบ บ่ดี แพ้เจ้า
 ขวันมียังหู ว่า **ตัดดอกไม้ชมเจ้ามัน** ดี วุฒินักแล
 ขวันมีกลางนอก บ่ดีแล
 ขวันมียังเกล้านอก ลงนา บ่ถ้าหาวันแล ไปค้าเอามันออกก่อนแล
 ตัวใดขวันที่อื่นบ่มี พ้อยมีนอกจิกพันแท้ อยู่วุฒิตินักแล
 ขวันมียังลำคูกวางต่อเขา 4 นิ้วมือขวาง ชื่อว่า **ขวันหวังเจ้า** ก๊ีว่า ดินักแล
 ขวันดอกไม้ ดี เปนจัวเจ้าใหญ่
 ขวันตัดคูกคามหัน หันเปนขวันพัดหอมใส่ ชื่อมันว่า **พู่หอมเกล้าแท้** วุฒิแล
 หลังมี ๘ ขวัน ทั้งซ้าย ทั้งขวา ข้าง คั่นพอ ๘ ขวันนั้น ซ้า² พอประมาณ
 หน้าสองขวัน ตัดตา ลุ่มตา คั่นพอ 8 บนตาก็ดี ชื่อว่า **เลียนเมืองแมบ** ธนุยังเจ้ามันตาย บ่ดีแล
 ขวันหัวบ่มี พ้อยมีเกล้าหูทั้ง 2 ชื่อว่า **ตัดดอกไม้** ไพร่น้อยอย่าเอาเลย สิบหาย บ่ดี
 ก๊ีบเผ็ง หางไหม³ หันไหนเอาหัน เฮาเหย
 ลักษณะจัว จบเท่านี้ ๕

¹ แสด – สีเหลืองปนแดง

² ซ้า – ไม่ดี, ถ้อย, ถ้อยซ้ำ

³ ไหม – สีขาวปลอด

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดกิตติวงศ์ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DELMN021_065_1089_021.)

ลักษณะแม่

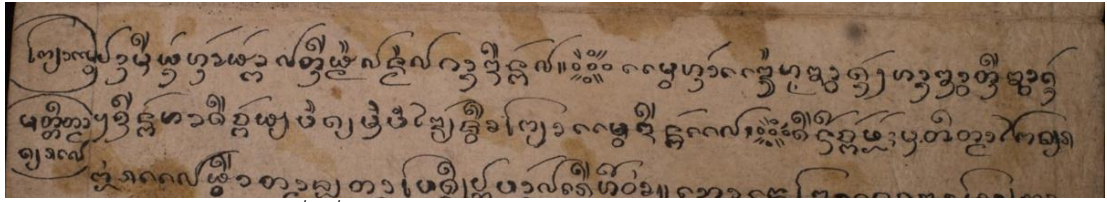
วนิลลวณโณ มหายสุโส ๗ เสตวณโณ วิสาโย ๗ พยคฆวณโณ ธนขโย ๗ นาภิตตตญจ กณณญจ ๗ จตุปาเทญจ ลธิปญจเสโต ๗ ยทา โหตุ ราชา ยสสํ สยํ เอกรตี วสิตวาน มหาโกค ภวิสสตี ๗

วนิลลวณโณ คือแม่ตัวใด มีวันฉัตรอันเขียว มหายสุโส มียสอันมากนั้กแล

เสตวณโณ อันว่าแม่ตัวใด มีวันฉัตรอันขาว วิสาโย มีมิตต์สหายนั้กแล

พยคฆวณโณ อันว่าแม่มีวันฉัตรตั้งเสื่อ ธนขโย มีเข้าของก็เหี่ยวแห้งลงไปแล

นาภิตตตญจ มีสะตือแดง กณณญจ มีหูขาว จตุปาเทญจ ตีนเท้าทั้ง 4 ลธิปญจ มีหางดอก
ปญจเสโต ขาวทั้ง 5 แห่ง ยทา แลมีในทไ้ใด ราชา เปนพระญาแม่ว โหติ ก็มีแล ยสสํ สยํ เอกรตี
วสิตวาน มหาโกค ภวิสสตี อยู่เรือนผู้ใด แม่วัน ๑ คีน ๑ ก็ดี ก็จักประกอบไปด้วยโกคสัมปัตติ
เข้าของเงินคำมากนั้กชะแล ๗

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธารวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_041118999_00_018)

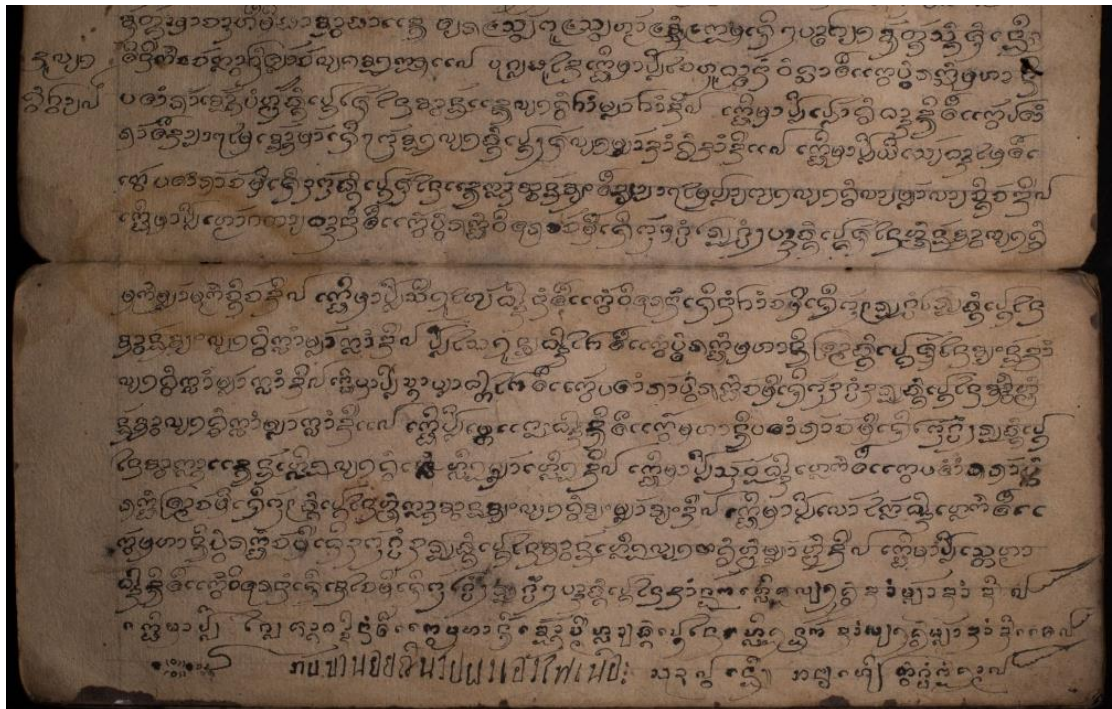
พระญาแมว

๑ พระญาแมว ๑ แมวหน้าแต่น¹ หูขาวทั้ง 2 หางขาว ตีนขาวทั้ง 4 ดินัก หาที่จักเียบเทียม² บ่
ได้ ชื่อว่าพระญาแมว ดินักแล ๑

¹ หน้าแต่น - มีขนต่างเป็นวงกลมที่หน้า

² เียบเทียม - เปรียบเทียบ

ตอนที่ 2 : ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบุญเกิด อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_051120008_00_018.)

เลี้ยงสัตว์ (ตามปีเกิด)

๑. ที่นี้จักกล่าวคนทั้งหลายจักเลี้ยงของก่อนแล

บุคคละผู้ใดเกิดมาปีไฉ้ หนู ราชทูน้ำ วังสาทื่อ¹ แก้วบัวรดก² มหานิล³ ปัทมมราค⁴ ข้าวของ
บ่หมั้น ถงเป้ง⁵ 2 ชั้น ในขาว นอกแดง เลี้ยงม้าดำ จัวดำ ดีแล

¹ ทื่อ – ถือ, ครอบครอง

² แก้วบัวรดก – แก้วสีเขียวมรกต

³ มหานิล – แก้วมหานิล, พลอยสีดำ

⁴ ต้นฉบับเขียน “ปัทมราค” ปรับเป็น “ปัทมมราค” คือแก้วปัทมราค, พลอยสีแดง, พัททิม

⁵ ถงเป้ง, ถูงเป้ง – ถูงสำหรับใส่ของมีค่า หรือของศักดิ์สิทธิ์

เกิดมาปีเปล่า จัว ชาติดิน ทือแก้วปัทมมราค ทือดาบ 17 ไม้¹ เข้าของมาก เงิน 7 พัน ถงเป้ง 2 ชั้น เลี้ยงม้าดำ จัวดำ ดีแล

เกิดมาปียี้ เสือ ชาติไม้ ทือแก้วปัทมมราค จักมีเงิน 3 พัน ถงเป้งชั้นในแดง กลางขาว นอกเขียว ทือดาบ 17 ไม้ ปลายเพียง² เลี้ยงจัวลาย ทั้งหลายลาย จึงจักดีแล

เกิดมาปีเหมา คะต่าย ชาติน้ำ ทือแก้วบัวรดก วิฑูรย์³ จักมีเงินพัน ๑ กีบ⁴ 2 ร้อย กีบ 2 บาท ถงเป้งชั้นในหม่น นอกขาว เลี้ยงจัวมุก⁵ ม้ามุก จึงจักดีแล

เกิดมาปีสี ูใหญ่ ชาติน้ำ ทือแก้ววิฑูรย์น้ำเงิน น้ำคำ จักมีเงินพัน 9 ร้อย กีบ 2 ร้อย ถงเป้งในขาว นอกเขียว เลี้ยงจัวกล่า ม้ากล่า ดีแล

ปีไส้ ูน้อย ชาติไฟ ทือแก้วบัวรดก มหานิล ทราม⁶ ถงเป้งชั้นในเขียว นอกดำ เลี้ยงจัวกล่า ม้ากล่า ดีแล

เกิดมาปีส้า ม้า ชาติไฟ ทือแก้วปัทมมราค บัวรดก จักมีเงินพัน 3 กีบ 3 ร้อย ถงเป้งในหม่น นอกขาว เลี้ยงจัวกล่า ม้ากล่า ดีแล

เกิดปีเม็ด แพะ ชาติดิน ทือแก้วมหานิล ปัทมมราค จักมีเงิน 2 พัน กีบ 2 ร้อย ถงเป้งในขาว กลางแดง นอกเหลือง เลี้ยงจัวเหลือง ม้าเหลือง ดีแล

เกิดมาปีสัน วอก ชาติเหล็ก ทือแก้วปัทมมราค บัวรดก ทราม จักมีเงินพัน 9 ถงเป้งในหม่น กลางขาว นอกเขียว เลี้ยงจัวเขียว ม้าเขียว ดีแล

เกิดมาปีเล่า ไก่ ชาติเหล็ก ทือแก้วมหานิล บัวรดก จักมีเงิน 3 พัน บ่ก³ 3 ร้อย ถงเป้งในขาว นอกเหลือง เลี้ยงจัวหม่น ม้าหม่น ดีแล

เกิดมาปีเส็ด หมา ชาติดิน ทือแก้ววิฑูรย์น้ำเงิน เชนใจ มีเงินพัน 2 กีบ 2 ร้อย กีบ 5 บาท ถงเป้งในดำ นอกเหลือง เลี้ยงจัวดำ ม้าดำ ดีแล

เกิดมาปีไค่ ข้าง ชาติน้ำ ทือแก้วมหานิล เข้าของบ่มีหลาย ถงเป้งในเหลือง นอกดำ เลี้ยงจัว ม้าดำ ดีแท้แล ฯ

¹ ไม้ – หน่วยวัดขนาดความยาวของดาบ

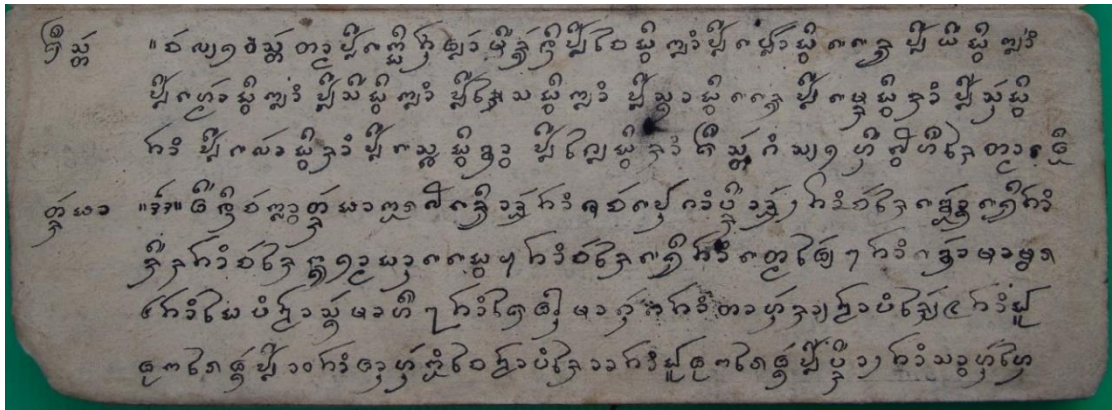
² ปลายเพียง – ชื่อลักษณะของดาบชนิดหนึ่ง ที่ส่วนปลายของดาบตัดให้เสมอกัน ไม่มีส่วนแหลม

³ แก้ววิฑูรย์ – แก้วสีเหลืองแกมเขียวหรือน้ำตาลเทา มีน้ำเป็นสายรุ่งกรอกไปมา

⁴ กีบ, บ่ก – ในที่นี้หมายถึง “หรือ”

⁵ จัวมุก – วัวสีน้ำตาลไหม้ เขาใหญ่ สั้น และมีหน้าผากโหนก

⁶ ทราม – ปานกลาง (ในที่นี้หมายถึง เป็นคนที่มีฐานะปานกลาง)

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณคดีล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-11-2-03_4-DSC02978)

เสียงสัดตามปีเกิด (ดูวันนะ)

๑ จักเสียงสัดตามปีเกิดคนทั้งหลาย มีดังนี้

ปีเจ้า ผิวกล้า¹

ปีเป่า ผิวแดง

ปียี่ ผิวกล้า

ปีเหมา ผิวกล้า

ปีสี่ ผิวกล้า

ปีสี่ ผิวกล้า

ปีง่า ผิวแดง

ปีเม็ด ผิวดำ

ปีสัน ผิวคำ²

ปีเร้า ผิวดำ

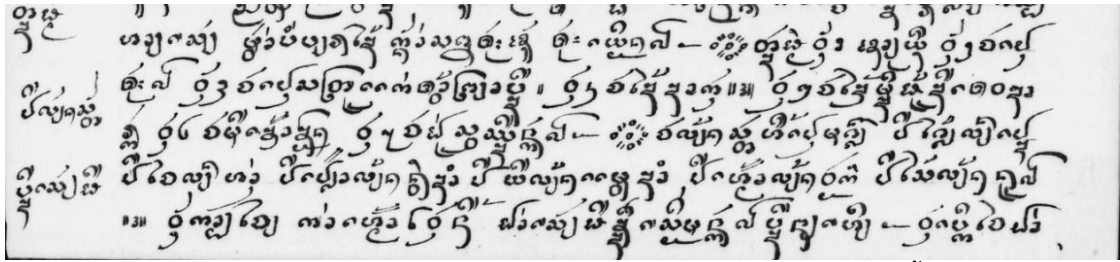
ปีเส็ด ผิวขาว

ปีไค้ ผิวดำ

ชื่อสัดก็เสียงหนึ่แล้ว หื้อได้ตามเทอะ ฯ

¹ ผิวกล้า – ผิวคล้า

² ผิวคำ – ผิวเหลืองตั้งทอง

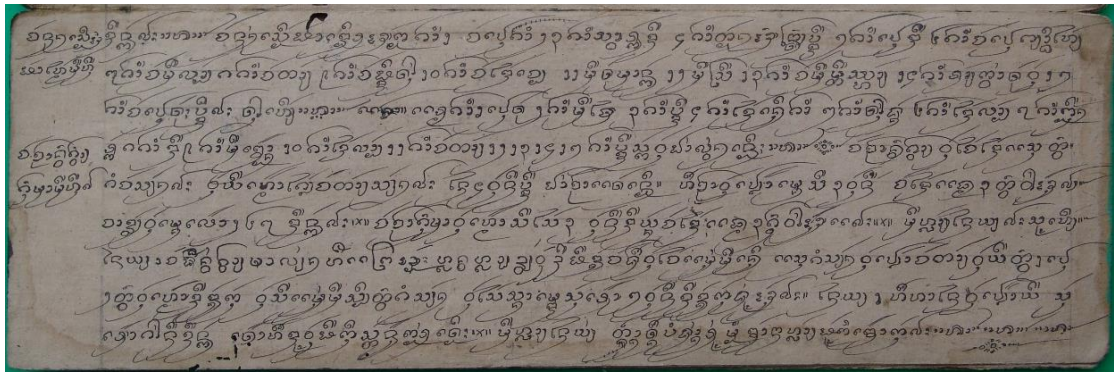
(“บูชาข้าวพระเจ้าคูชีวิต บูชาเจดีย์ทราย”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบ้านเอื้อม อ.เมือง จ.ลำปาง

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP_030420094_00_037.)

เลี้ยงสัตว์ตามปี

๑ จักเลี้ยงสัตว์หื้อเป็นมงคละ

- ปีไค้ เลี้ยงเป็ด
- ปีไจ้ เลี้ยงห่าน
- ปีเป้า เลี้ยงจ้วด้า
- ปียี้ เลี้ยงแมวดำ
- ปีเหม้า เลี้ยงวอก
- ปีไส้ เลี้ยงงูแล ฯ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดแม่แก้ว อ.สันทราย จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-10-15_42-DSC00959)

เลี้ยงจัว ควาย คน (ตามวันหนไท)

๑ จักเอางัว ควาย คน มาเลี้ยง มีหนี่แล

วันจัว ได้แสนตัว ก็จักเลี้ยง¹ แล

วันยี่ เหม้า ไคล้ จักตายเลี้ยงแล ใน 4 วันนั บ่ดี อย่าเอาแท่นอ

หื้อเอารันเปล้า เม็ด สี 3 วันนั จักได้แถม 3 ตัว ว่าอันแล ฯ

๑ ไนยะ 1 จักซื้อจัวควายมาเลี้ยง หื้อแพร่ออกหลวงหลายด้วยวันดี

ติดังจักซื้อ วันจัว แม่มีเงินแสนก็เลี้ยง

วันเปล้า จักตาย

วันยี่ ตัว 1 เปน 2 ตัว

วันเหม้า ติดังกัน

วันสี แม่มีสิบตัวก็เลี้ยง

วันไส้ ส้า เม็ด สัน ร้า 5 วันนั ติดังกันชู้อันแล ฯ

๑ ไนยะ 1 หื้อหาในวันเปล้า ยี่ สัน ร้า ค่านั ดินัก เท้าหื้อดูวันฝักินสัตว์นั้นก่อนเทอะ ฯ

¹ เลี้ยง – หมด, ไม่เหลือ

เลี้ยงจัว ควาย คน (ตามวันเม็ง)

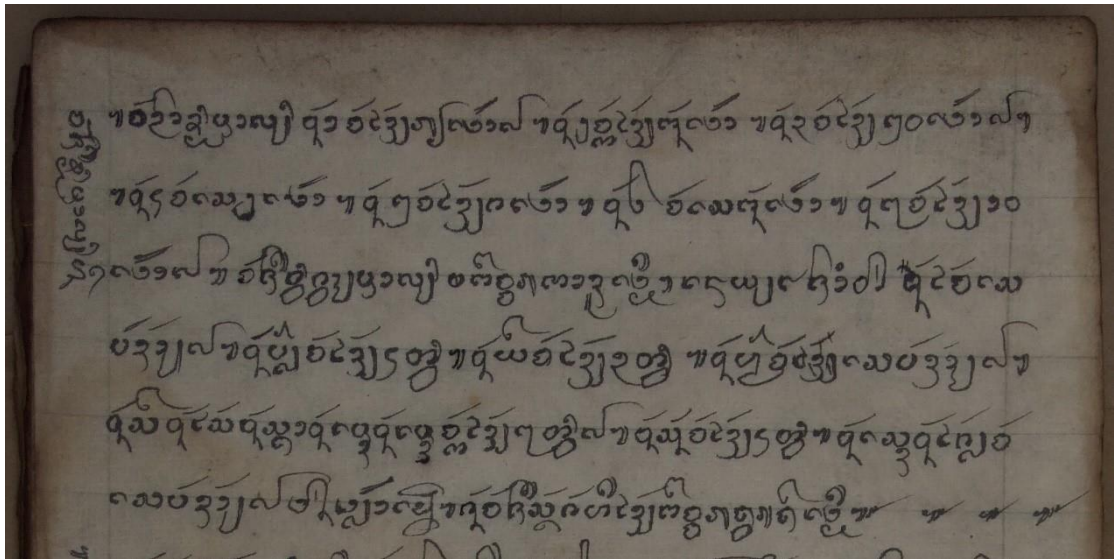
๑ จาดัววันเม็ง¹ เล่า

(วัน) 2 6 7 ดีนักแล

จักเอาคนมา วันเหมา สี ไล่ 3 วันนี้ ดี ยังจักได้แกม 3 คนว่าอันแล

มีหลายโนยะแล สุขเหย ฯ

¹ วันเม็ง คือ 1-วันอาทิตย์, 2-วันจันทร์, 3-วันอังคาร, 4-วันพุธ, 5-วันพฤหัสบดี, 6-วันศุกร์, 7-วันเสาร์

(“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทยจีน. มปป. รองศาสตราจารย์ ดร.อนาโณ ปะติเยร์.

ฐานข้อมูลเอกสารเมืองเชียงใหม่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสเอกสาร ARP. พิเศษ-097-027.)

เลี้ยงสัตว์ (ตามวันเม็ง)

๑ จักเอาของมาเลี้ยง

วัน 1 จักได้ร้อยเท่าแล

วัน 2 จักได้พันเท่า

วัน 3 จักได้ 50 เท่าแล

วัน 4 จักเส¹ 2 เท่า

วัน 5 จักได้ 8 เท่า

วัน 6 จักเสพันเท่า

วัน 7 จักได้ 10 เท่าแล

จักซื้อวัวควายมาเลี้ยง พิจารณาดูเถอะ ฯ

¹ เส – เสีย

เลี้ยงสัตว์ (ตามวันหนไท)

๑ ไนยะ ๑ ซ้ำว่า

วันไจ้ เส¹ บ่ตาย

วันเปล่า จักได้ 4 ตัว

วันยี่ จักได้ 3 ตัว

วันเหม้า จักเสบ่ตายแล

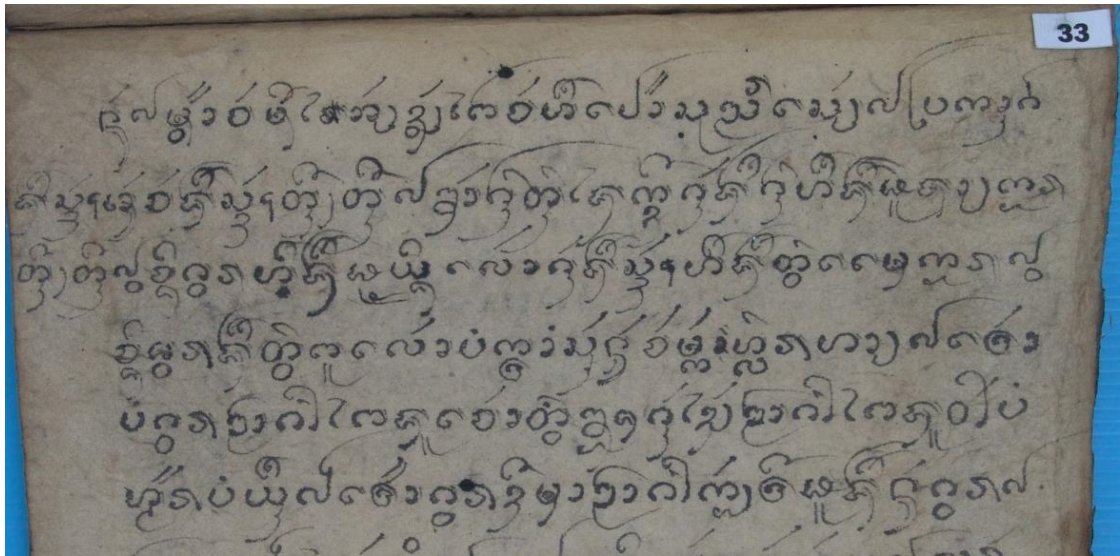
วันสี่ วันไส้ วันส้ง้า วันเม็ด จักได้ 7 ตัว

วันสัน จักได้ 4 ตัว

วันเส็ด วันไค้ จักเสบ่ตายแล

ท่านทั้งหลายเอย คันจักซื้อสัตว์ก็หื้อได้พิจารณาถี่เทอะ ฯ

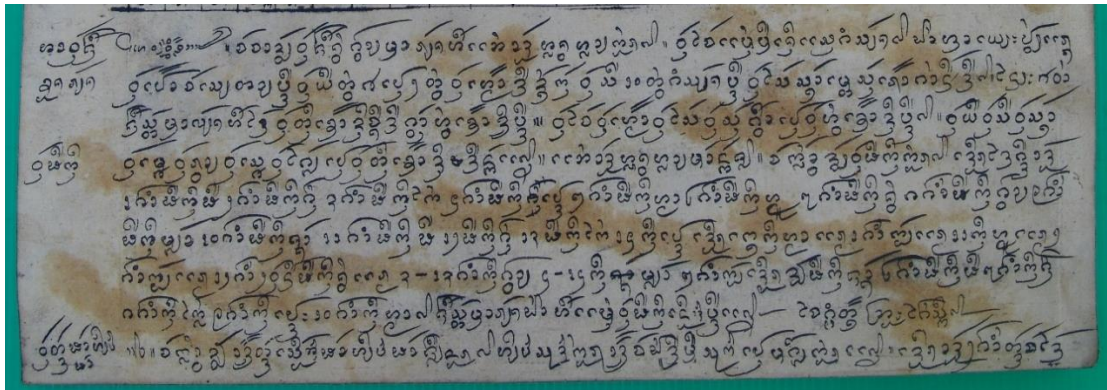
¹ เส, เสีย – สูญเปล่า

(“มุลโลก”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบวรค้ำ อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-1-10_4_33)

ข้อสัต์ 4 ติน 2 ติน

- ๑ ประการ ๑ อันจักข้อสัต์ 4 ติน 2 ติน แลข้าคนตนใช้ก็ดี
 คั้นจักข้อคน หื้อข้อผู้ขายก่อน แลจ้งควรหื้อข้อผู้ยงเล่า
 คั้นข้อสัต์ 4 ติน หื้อข้อตัวแม่ก่อน แลจ้งควรข้อตัวผู้เล่า
 บ่กะทำสนั่น มั่นจักหล่นหายแล เท่าบ่ควรเอาค่าไปชูเจ้าตัวของ ฯ คั้นได้ เอาค่าไปชูว่าบ่
 หมั่น บ่ยืนแล
 เท่าควรดีมาเอาค่ากับที่ผู้ชื้อนั้น ควรแล ฯ

(“โหราศาสตร์-พิธีกรรม”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธารวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-12-17_1- DSC09667)

วันชื่อของเลี้ยง (ตามวันหนไท)

“หาวันชื่อของเลี้ยง”

- ๑ จักจาด้วยวันชื่อจัวควายมาเลี้ยงหื้อแพร่ออกหลวงหลายก่อนแล

วันจ้ แม่นมีเงินแสน ก็เลี้ยงแล อย่าหนาเยยะ¹ ปวยแรง

วันเป้า จักเสีย ตาย บ่ดี

วันยี่ ตัว ๑ เปน ๒ ตัว

วันหม้า ติดังกัน

วันสี่ 10 ตัว ก็เลี้ยง บ่ดี

วันไส้ ส้า เม็ด สัน ร้า ค่านี ดีแล ฯ

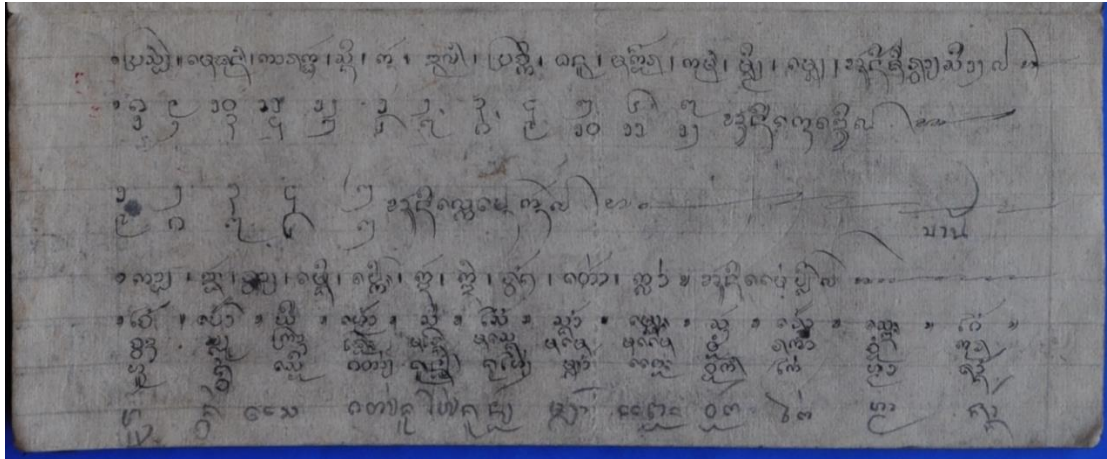
วันหัวเข้าดิน - วันดินเข้าดิน (ตามวันหนไท)

- ๑ ไนยะ ๑ ว่า ชื่อสัตว์มาเลี้ยง หื้อได้วันดินเข้า จึงดี คั้นว่าหัวเข้า บ่ดี

วันจ้ วันหม้า วันไส้ วันสัน คือว่าเปนวันหัวเข้าดิน บ่ดีแล

วันยี่ วันส้า วันเม็ด วันรวาย วันเส็ด วันไค เปนวันดินเข้าดิน ดินักแล แพร่ออกหลวงหลาย
มากนั๊กชะแล ฯ

¹ อย่าหนาเยยะ – อย่าได้ฝืนกระทำ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. วัดบ้านหลุก อ.เมือง จ.ลำพูน.

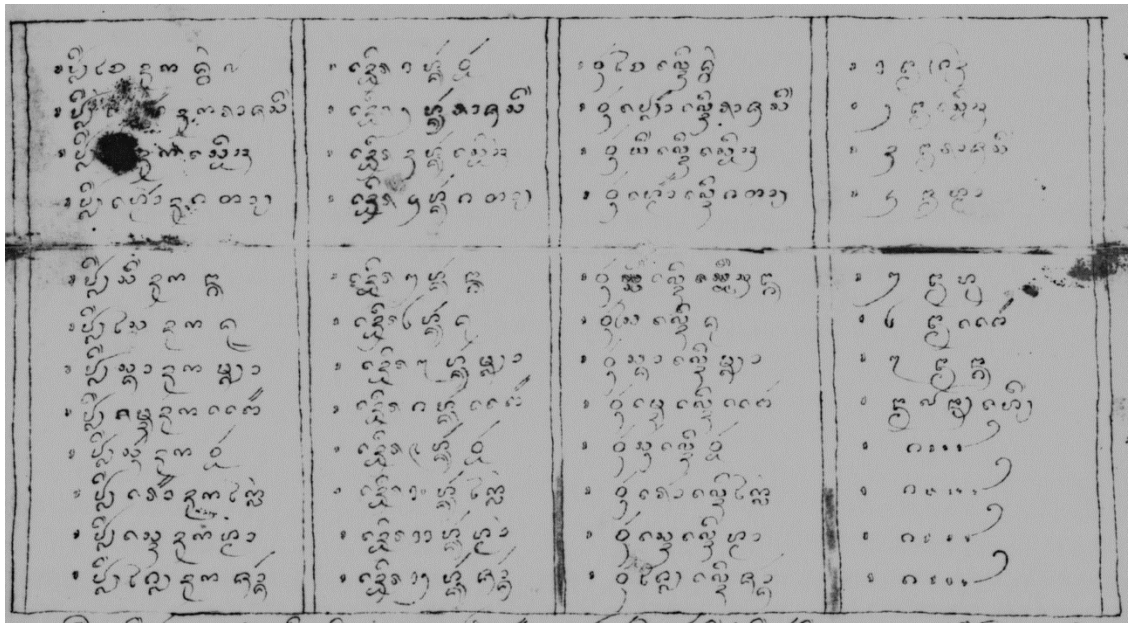
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2553-06-03_DSC_0237)

สัต์ตามปีเกิด

ไจ้	จวด	หนู
เป้า	สลุ	จัว
ยี้	กราน ¹	เสื่อ
เหม้า	เถาะ	คะต่าย
สี	มะโรง	งุน้อย
ไส้	มะเสง	งูใหญ่
สจ้ำ	มะเมีย	ม้า
เม็ด	มะแม	แพะ
สัน	วอ	วอก ²
เร้า	ระกา	ไก่
เส็ด	จอ	หมา
ไค้	กุน	ช้าง ฯ

¹ กราน – ขาล

² วอก – ลิง

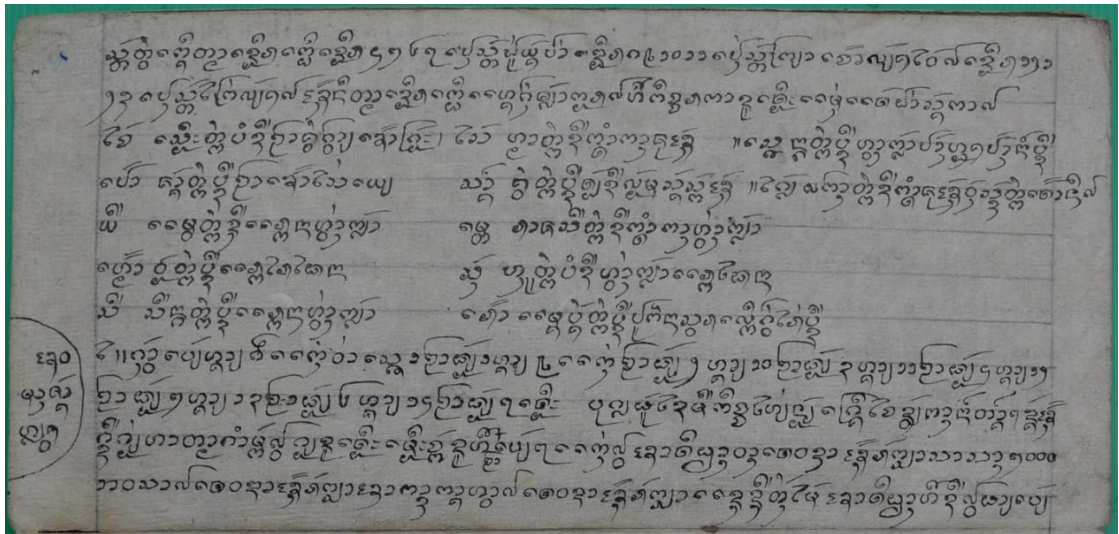

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP_030218003_00_033)

ปีเบन्दุก เดือนเบन्ह้ง วันเบนเลือด นามเบนสัตว์

ปี	ดุก	เดือน	หน้ง	วัน	เลือด	วัน	นาม
เกิดปีไ้	ดุกงั่ว	เดือนเจียง	หน้งงั่ว	วันไ้	เลือดงั่ว	1	ครุฑ
เกิดปีเป้า	ดุกราชสีห์	เดือนยี่	หน้งราชสีห์	วันเป้า	เลือดราชสีห์	2	เสือ
เกิดปียี่	ดุกเสือ	เดือน 3	หน้งเสือ	วันยี่	เลือดเสือ	3	ราชสีห์
เกิดปีเหม้า	ดุกกะต่าย	เดือน 4	หน้งกะต่าย	วันเหม้า	เลือดกะต่าย	4	หมา
เกิดปีสี	ดุกนาค	เดือน 5	หน้งนาค	วันสี	เลือดนาค	5	หนู
เกิดปีไ้	ดุกงู	เดือน 6	หน้งงู	วันไ้	เลือดงู	6	แพะ
เกิดปีส้ง้า	ดุกม้า	เดือน 7	หน้งม้า	วันส้ง้า	เลือดม้า	7	นาค
เกิดปีเม็ด	ดุกแพะ	เดือน 8	หน้งแพะ	วันเม็ด	เลือดแพะ		
เกิดปีสัน	ดุกวอก	เดือน 9	หน้งวอก	วันสัน	เลือดวอก		
เกิดปีเร้า	ดุกไก่	เดือน 10	หน้งไก่	วันเร้า	เลือดไก่		
เกิดปีเส็ด	ดุกหมา	เดือน 11	หน้งหมา	วันเส็ด	เลือดหมา		
เกิดปีไ้	ดุกช้าง	เดือน 12	หน้งช้าง	วันไ้	เลือดช้าง		

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดหนองปันเงิน อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2553-06-30-DSC_0871)

สัตตตัวเพ็ง (ตามเดือนทางจันทรคติ)

๑ สัตตตัวเพ็งตามเดือนเกิด

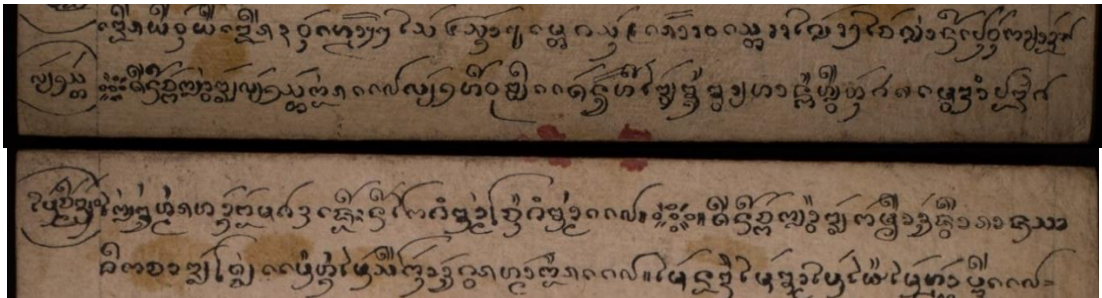
เดือน 4 5 6 7 เพนสัตต้อยยังป่า

เดือน 8 9 10 11 เพนสัตตพระญาเจ้าเลี้ยงไว้แล

เดือน 12 1 2 3 เพนสัตตไพร่เลี้ยงแล

อันนี้ตามเดือนเกิดแห่งคนทั้งหลายก่อนแล หื้อพิจารณาดูเทอะ แม่นแท้ อย่าสังกา¹ แล ฯ

¹ สังกา – สงสัย

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธาราส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_04118999_00_017-018).

เลียงสัดตไวยังเรือน

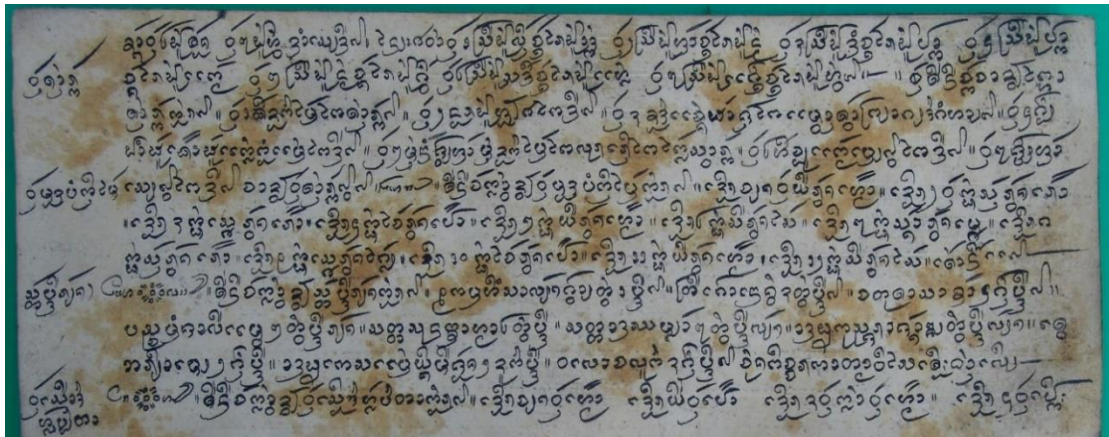
๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยเลียงสัดต่อก่อนแล เลียงที่อุทมิแท้นั้น หื้อได้ขงขวายทานกหลิว¹ ตัว² ๑
แมวดำปลอด ๑ ไก่ชนหม่น หางพอม³ ๑ ๓ เชื้อนี้ ไฟก็ข้าม⁴ โจรก็ข้ามแล ฯ

¹ นกหลิว, นกเขาหลิว – นกเขาที่ขึ้นเสียงเดียว

² ต้นฉบับเขียน “ต้น” ปรับเป็น “ตัว”

³ หางพอม – หางย้อยลงมา

⁴ ข้าม – ไม่เป็นอันตราย

(“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธารวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-12-17-DSC09677.)

สัตว์ปัดเลี้ยง

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยสัตว์ปัดเลี้ยงก่อนแล

เอกมเหสีสา เลี้ยงควายตัวเดียว

ตรีโคโณ จัว 3 ตัว ปตี

จตุทาสา ข้า¹ 4 คน ปตีแล

ปณจมี ซาลี แมว 5 ตัว ปตีเลี้ยง

สมุทสุทสุทขา หมา 6 ตัว

สตุตอสสา ม้า 7 ตัว ปตีเลี้ยง

อภูทกุญชรา ช้าง 8 ตัว ปตีเลี้ยง

เทวกริยา เมีย 2 คน ปตี

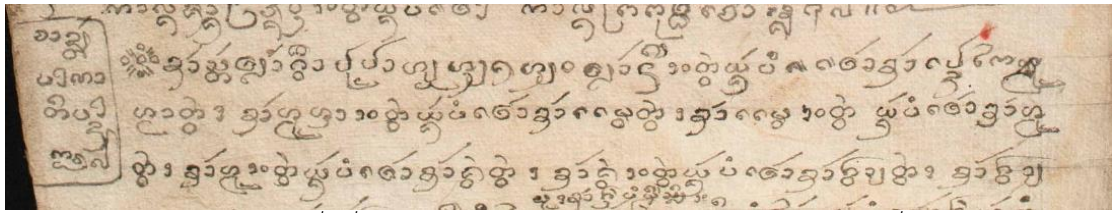
อภูทเกส แม่ยังมีซ้อง² 2 คู่ก ปตี

วโล จ ลูก 3 คน ปตีแล

จุงพิจจรรณตามวิโสเทอะ ช่านเลย ฯ

¹ ข้า – ข้าทาส, คนรับใช้

² ซ้อง – มวยผมที่ม้วนเป็นก้อน

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา (พับหัว) อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_051420012_00_059)

ปณาดิบาท (ข้าสัตต์)

๑ จากด้วยปณาดิบาทก่อน ข้า¹ สัตต์ทั้งหลาย คือว่า

(ข้า) ปู ปลา หอย เหนียง² เหนียว³ ทั้งหลายนี้ 10 ตัว ยังบ่เท่าข้าเปิด ไก่หมา ตัว 1

ข้าหมา 10 ตัว ยังบ่เท่า ข้าแมวตัว 1

ข้าแมว 10 ตัว ยังบ่เท่า ข้าหมูตัว 1

ข้าหมู 10 ตัว ยังบ่เท่า ข้าจ้วตัว 1

ข้าจ้ว 10 ตัว ยังบ่เท่า ข้าควายตัว 1

ข้าควาย 10 ตัว ยังบ่เท่า ข้าคนหาสืลปได้ผู้ 1

ข้าคนบมีสืล 10 คน ยังบ่เท่า ข้าคนผู้มีสืล ๕ ผู้ 1

ข้าคนผู้มีสืล 5 ผู้ 10 คน ยังบ่เท่า ข้าคนผู้มีสืล ๘ ผู้ 1

ข้าคนผู้มีสืล ๘ ผู้ 1 ยังบ่เท่า ข้าคนผู้ถือสืล 10 ผู้ 1

ข้าคนผู้ถือสืล 10 สิบกคน จึงเท่า ข้าสามเณรตนบมีสืล ตน 1

ข้าสามเณรตนบมีสืล 10 ตน จึงเท่า ข้าสามเณรตนมีสืล ตน 1

ข้าสามเณรตนมีสืล 10 ตน ยังบ่เท่า ข้าภิกขุตนบมีสืล ตน 1

ข้าภิกขุตนบมีสืล 10 ตน จึงเท่าข้าภิกขุตนบอริสุทธิ ตน 1

ข้าภิกขุตนบอริสุทธิ 10 ตน จึงเท่า ข้าพระปัจเจกเจ้า ตน 1

ข้าพระปัจเจกเจ้า 10 ตน จึงเท่า ข้าพระเจ้า⁴ องค์ ๑ แล ฯ

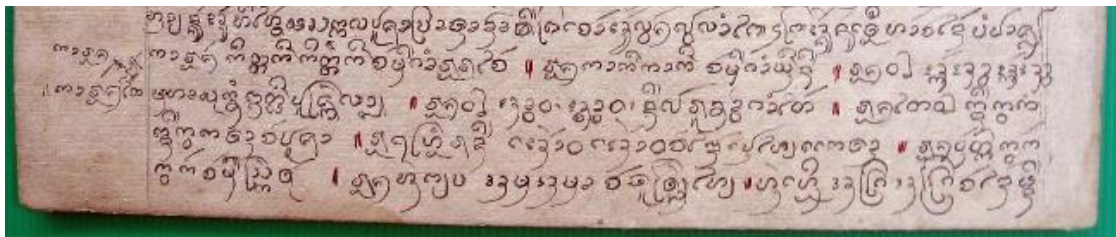
¹ ข้า – ข่า

² เหนียง – แผลงปีกแข็งชนิดหนึ่ง ลำตัวรูปไข่ แบนเล็กน้อย สีดำตลอดตัว มีหนามแหลมที่ด้านล่างของออก
ยารย่นไปถึงส่วนท้อง อาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำต่างๆ กินได้

³ เหนียว – ลูกแมลงปอในระยะที่เพนตัวแล้ว อาศัยอยู่ในน้ำ กินได้

⁴ พระเจ้า – พระพุทธเจ้า

ตอนที่ 3 : คำทำนายปรากฏการณ์เกี่ยวกับสัตว์

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พืษสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปุณะ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2549-07-29_1-20)

การ้อง (ฉบับเม็ง)

- ๑ การ้อง กิตตะกือ กิตตะกือ จักมีคำร้อนใจ
 ร้องว่า กากี กากือ จักมีคำยินดี
 ร้องว่า อักอว อักอว มหาสุกข์ อิตถิปุโขคลาภ
 ร้องว่า อาววะ อาววะ ดีแล รู้ข่าวคำได้ ฯ
- ๑ ร้องหนใต้ ว่า กิดกวก กิดกวก ท่านจักปฐา
 ร้องหนหระดี ว่า เออวะ เออวะ จักได้เปนใหญ่แก่ท่าน
 ร้องวันตก ว่า กวก กวก จักมีโสภทุกข
 ร้องหนพยัพ ว่า อะมะ อะมา จักถูกโทษใหญ่
 ร้องหนเหนือ ว่า อะคระ อะคระ จักได้ผิดเถียงกัน ฟ้องลูกเมีย
 ร้องหนอีสาน จักจวบมิตต์สหาย ฯ
- ๑ ร้องว่า กุกตอด กุกตอด จักเสียเข้าของ
 ร้องว่า คีตุ คีตุ จักสับหายแล
 ร้อง อักอาอา จักได้ลาภะใหญ่
 ร้อง กวก กวก จักถูกโทษใหญ่
 ร้องว่า เออา ระอาอา ท้าวพระญาจักปฐาหื้อลาภ ให้ชื่อ
 ร้องว่า กาววา กาววา จักสับหายชะแล ฯ

จบฉบับเม็ง ฯ

การ้อง (ฉบับไทย)

๑ ร้องหนวันออก

(ร้อง) ยามเช้า จักได้ลาภอันพึงใจ
 ร้องยามงาย จักเสียพี่น้องมิตรสหาย
 ร้องยามเที่ยง จักมีคำยินดี ต้องตระวันช้าย จักมีคำเคืองใจ
 ร้องยามเอียน จักมีบาณจิต บ่ก็ผู้ยังจักมารอดเรือน ฯ

๑ ร้องหนอาคไนย

(ร้องยาม) เช้า พี่น้องจักหื้อของอันวิเศษแก่ตน
 ร้องยามงาย จักยินคำข่าวร้าย
 ร้องยามเที่ยง ยามตระวันช้าย บ่สบาย
 ร้องยามเอียน จักได้ยินข่าวคำดี ฯ

๑ ร้องหนใต้

แขกจักมารอด
 ร้องยามงาย ท่านจักเอาของกินมาหื้อ
 ร้องยามเที่ยงวัน ท่านจักหื้อของอันดี
 ยามงาย บ่สู้สบายหลาย ฯ

๑ ร้องหนหอรดี

(ร้อง) ยามเช้า ท่านจักบูชา
 ยามงาย ยามเที่ยง แขกจักมา
 ร้องตระวันช้าย จักเสียเข้าของ
 ร้องยามเอียน พี่น้องจักมาสู่เรา ฯ

๑ ร้องหนพยัพ

(ร้อง) เมื่อเช้า จักได้ยินข่าวอันเพ็งกลัว
 ร้องยามงาย ยามเที่ยง จักมีสุขสวัสดิ์
 ร้องยามตระวันช้าย พี่น้องจักมาสู่
 ร้องยามเอียน จักได้ลาภสวัสดิ์ ฯ

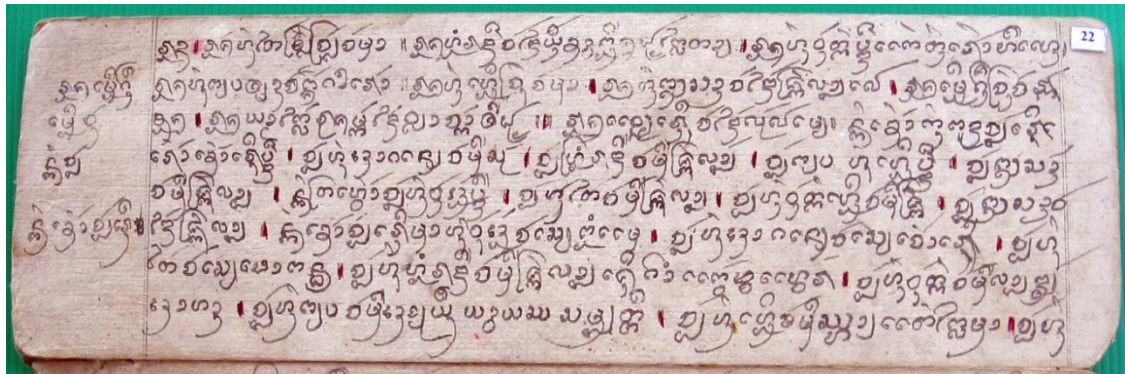
๑ ร้องหนเหนือ

(ร้อง) ยามเช้า จักไดยินข่าวสารคำร้ายนักชา
 ร้องยามงาย จักได้ผิดกัน
 ร้องยามเที่ยง ผู้ยิงจักหือสัตว์ 4 ตีน 2 ตีน
 ร้องยามซ่าย คนจักเอาของหล้างเพิงกลัวมา¹
 ร้องยามเอยน ผู้ยิงจักหือของ

๑ ร้องหนอีสาน

(ร้อง) ยามเช้า มิตรสหายจักมา
 ร้องยามงาย ผู้ยิงจักมาหือของ
 ยามเที่ยงวัน บ่ดี
 ร้องยามซ่าย จักไดยินข่าวข้าเสิกตาย
 ร้องยามเอยน จักไดยินข่าวอันเพิงกลัว ๆ

¹ คนจักเอาของหล้างเพิงกลัวมา – จะมีคนนำสิ่งของนี้น่ากลัวมาให้

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปุณะ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2549-07-29_1-20)

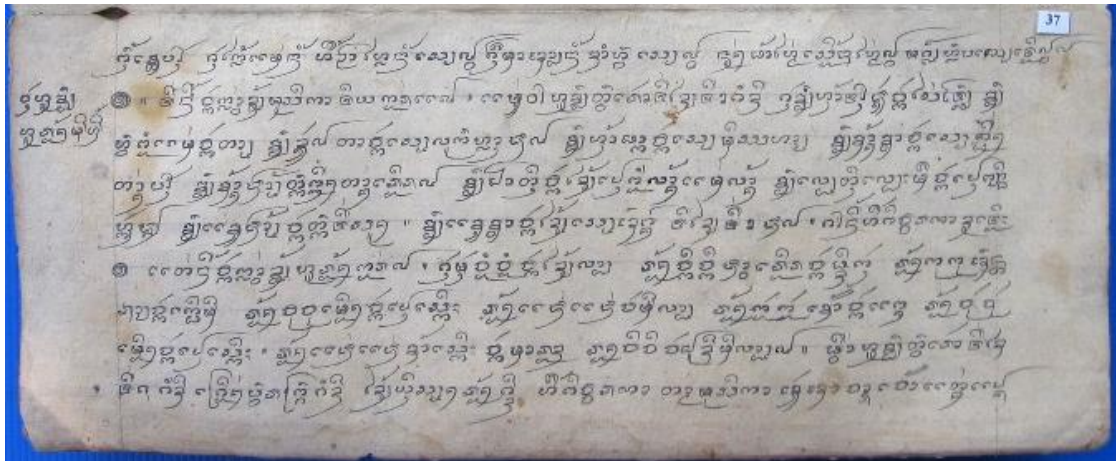
นกร้อง

- ๑ นกร้องวันออก จักได้โชคลาภ
- ร้องหนอาคไนย แหกจักมารอด
- ร้องหนไต้ โจรจักมา
- ร้องหอรระดี จักได้ยีนข่าวพี่น้องอยู่ไกลตาย
- ร้องหนวันตก บ่ดีแก่ตนเรา หื้อแหน¹
- ร้องหนพัยพ ท่านจักฟังคำเรา
- ร้องหนเหนือ โจรจักมา
- ร้องหนอีสาน จักได้โชคลาภแล ฯ

- ๑ ร้องเมื่อคืน โจรจักมาลักของ
- ร้องยามใกล้รุ่ง มักได้คลาจากที่อยู่
- ร้องแวด² เรือน จักได้ลูกแลเมีย ฯ

¹ แห่น – ระมัดระวังตัว

² แวด – รอบ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณคดีล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2549-01-13_2-37)

หนุร้อง (ตามวัน)

๑ หนุร้อง วัน 1 ได้แก่ท่าน

วัน 2 ได้แก่พี่น้อง

วัน 3 ได้แก่แม่

วัน 4 ได้แก่ลูกเมีย

วัน 5 ได้แก่ครูบามีตัสหาย

วัน 6 ได้แก่จ้าวควายของเลี้ยง

วัน 7 ได้แก่ตนตัวแล

คันร้อง หื้อเข้าสานปูชา ฯ

หนຸຮຶ້ອງ (1)

๑ จกุกจกุก สทທံ อີลີรีย໌ โหติ

จุกุกจุกุก ธนวินสสน໌

กุด กุด ปิยวิโยคณจ

ลึปป ลึปป สทທံ ภาຍ໌ โสภ໌

ดุ ดุ สทທံ ภาຍ໌

โจกุก โจกุก สทທံ ลาก໌

มุสิกสทທံ วิชานเย ๖

๑ เนยยะ 1

ร้อง จูด จูด จักมีลาม

ร้อง กุด กุด จักได้ผัดเถียงกัน ร้องบนหัว จักมีไผโยทอส

ร้อง เจด เจด ท่านจักได้ร้อนกรอบข้าครว

ร้อง กก กก จักได้ลามเพ็งใจ

ร้อง กิน กิน จักถูกโทสท่าน

ร้อง กิด กิด จักได้ลาม

ร้อง หุง หุง ท่านจักเอาของมาหื้อ

ร้อง ดุน ดุน ท่านรัก

ร้อง เสก เสก ท่านมักสืบหาย

ร้อง ตู ตู จักเปนพยาธิ

ร้อง ตุก ตุก จักเปนคำ

ร้อง สุด สุด จักสืบหาย

ร้อง สี สี จักได้โชคช้างม้าข้าคนแล ๖

ส่งมุสิกอาอุบาทว์

๑ ผิว่าหนูขบตัวเราที่ใดที่ ๑ ก็ดี เครื่องบัวโรโค¹ ก็ดี ได้ยินเสียงร้องก็ดี หื้อพิจารณาตามมุสิก
กาอันอาจารย์เจ้าแต่งแปลงไว้นี้เทอะ ได้รู้ได้หันอันจักได้ลาม ก็หื้อปูชาเอาลามเทอะ คั้นหัน
จักเปนเคราะห์ก็หื้อส่งเคราะห์เสียเทอะ คั้นพอเปนอุบาทว์ก็หื้อส่งอุบาทว์เสียก่อน แล้วค่อยกะทำบุญ
ไปเทอะ หากพ้นเคราะห์อันตรายทั้งมวลแล

คั้นจักส่งหื้อมีสะทงอวยว² 5 อัน ใส่เครื่องแกงส้ม หวาน แลอันแล 5 ชูอัน เข้าเปลือก เข้า
สานก็ใส่ บัณรูปหนู รูปแมวใส่คู่สะทง เปน 5 หนู 5 แมว 5 ชันตั้งเบี้ย 4 ร้อย หมา 4 โหม ดอกไม้
เทียน 4 คู่ เข้าสานแครง³ 1 เกลือร้อย 1 พลุมัด 1 เงินเฟื้อง 1 ปูชาไว้ แล้วอ่านคณานี้ว่า

“โอม มุสิก อาเอหิ เอหิ มุสิก โณ ยะ ปริวาราย อิมัง พลิกมมํ อากัจจนตุ ติฏฐนตุ ญญชนตุ สุโฆชน
อภิมุตต ชิปปยนตุ สุวาหยา คจจณ ยถา สุกขํ สพพอนตฺราโย วินาสนตุ สุวาหยา” ๑

3 ที่ ใส่แพไม้้อไหล่น้ำ คั้นบมีน้ำ ส่งไปตามทิศสะทัง 5 เทอะ

ยามไปส่ง แลวางชะทง หื้อว่าดังนี้

“หเร หเร คุราหนูร้าย มิงจูงไปตามกระแสน้ำอันนี้เทอะ มิงอย่ามากะทำร้ายแก่ตุ ตูจึงเอา
มิงไปไหล่น้ำเสียเพื่ออันแล ค่าหนูหมุยยังอยู่ต้นไม้ แลเหนือดิน จูงหื้อหนีไปทวย⁴ มิงทั้งเลี้ยงทั้งครอก
อันร้ายหื้อมิงเอาไปเสีย สวัสดิ์มีลาม ตูทั้งหลายเอามาไว้ทั้งเลี้ยง”

ว่าดังนี้ ๓ ที่ แล้วอย่าเหลียวหลังเทอะ คั้นส่งแล้วหื้อกะทำบุญตามอันหนักอันเบาเทอะ

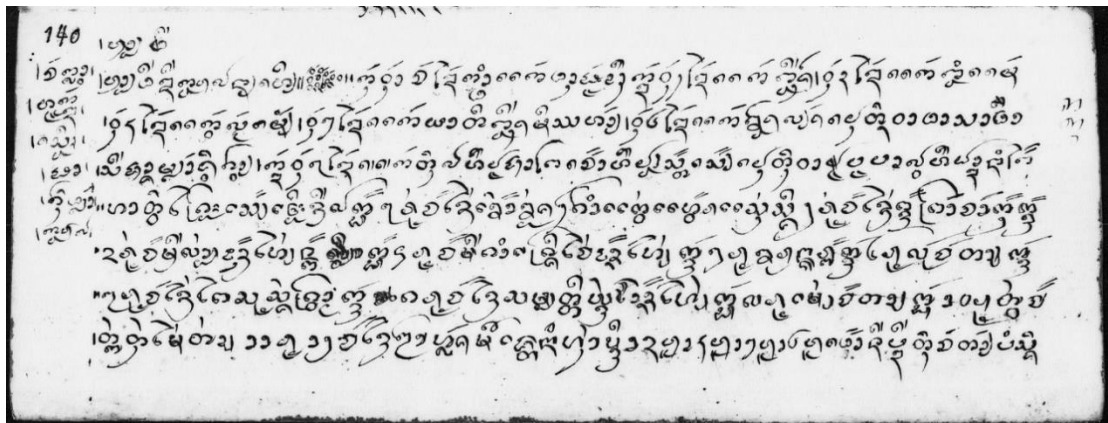
กล่าวมุสิกอาอุบาทว์แล้วแล ๑

¹ บัวโรโค – บริโภค

² สะทงอวยว – กระบะ หรือกระทงที่ทำด้วยกาบกล้วย

³ แครง – ปริมาตร 1.5 ลิตร

⁴ ทวย – ตาม

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดโหล่หินหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP030120001_02_078-080)

หนูกัดเสื้อผ้า (ตามวัน)

“จ๊กกล่าวหนูกัดเสื้อผ้าคนทั้งหลาย”

๑ ที่นี้จ๊กกล่าวหนูกัดเสื้อผ้าที่รู้ที่ร้ายที่ตีก่อนแลนายเหย

กัตวัน 1 จ๊กได้กะทำแก่ท่านผู้อื่น

กัตวัน 2 ได้แก่พี่น้อง

(กัต) วัน 3 ได้แก่พ่อแม่

(กัต) วัน 4 ได้แก่ลูกเมีย

(กัต) วัน 5 ได้แก่ญาติพี่น้อง มิตรสหาย

(กัต) วัน 6 ได้แก่ของเลี้ยง เป็นต้นว่า ทาสี ทาสี ช้าง ม้า จั้ว ควาย

กัตวัน 7 ได้แก่ตนแล

๑ หื้อบูชาพระเจ้า หื้อปล่อยสัตว์เสีย เป็นต้นว่า ปู ปลา แล้วหื้อยาดน้ำ¹ ไปหาตัวเคราะห์เสีย
เทอะ ดีนักแล

¹ ยาดน้ำ – กรวดน้ำ (อุทิศส่วนกุศล)

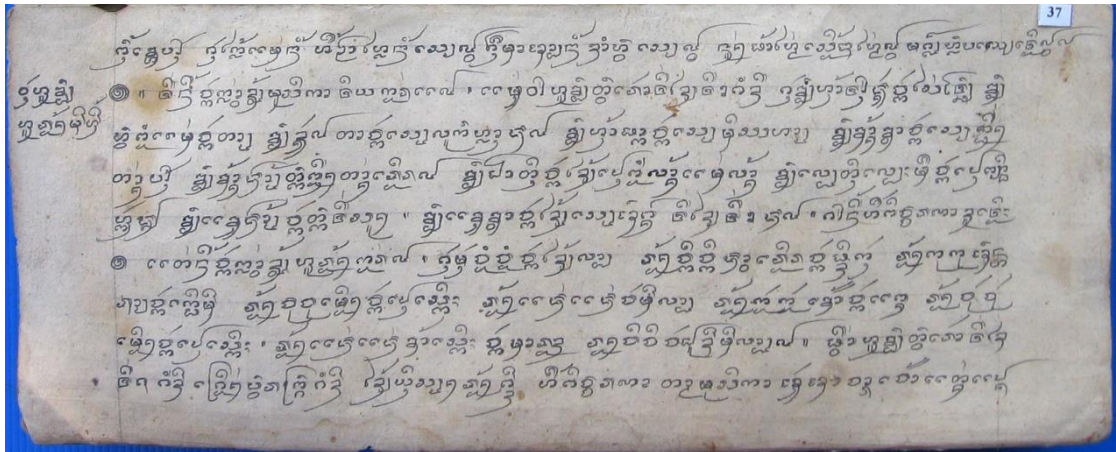
หนูกัดผ้า (ตามจำนวนรู)

- กัต 1¹ รู จักได้เข้าของเงินคำ แก้วแหวนแสนสิ่ง
 กัต 2 รู จักได้พลัดพรากจากกัน
 กัต 3 รู จักมีลาภอันใหญ่ยิ่ง
 กัต 4 รู จักมีค่าเครื่องใจอันใหญ่
 กัต 5 รู ขุนนางรัก
 กัต 6 รู ลูกจักตาย
 กัต 7 รู จักได้ไปสู่สงคราม
 กัต 8 รู จักได้สมบัติ ยสอันใหญ่
 กัต 9 รู เมียจักตาย
 กัต 10 รู ตัวจักตกต้นไม้ตาย
 กัต 11 รู 12 รู จักได้เอาหลังมือเช็ดหน้า ปตี
 กัต 13 รู 14 รู 15 รู 16 รู เท่านั้น ปตี ตนจักตาย บ่สงสัยแล ฯ

หนูกัดคน

- ๑ ผีวากัดมือตน จักตาย หื้อริบกะทำบุญเทอะ
 กัดตีน (ซ้าย) ลูกจักตาย
 กัดตีนขวา จักร้อนใจ
 กัดหน้า ตนจักตาย
 กัดหัวเข่า จักเสียของ
 กัดอก ทานจักกะทำร้าย
 กัดขา ขาคคนจักหนีเสียตน
 กัดแมตั้น หื้อแต่งประทีด 10 ดวง ปูชาพระเจ้าเทอะ หากจักได้ลาภชะแล
 คั้นวากัดเล็บมือ นิ้วใดก็ดี เมียจักตาย
 กัดนิ้วตีน นิ้วมือ นิ้วใดก็ดี จักเสียสัตว์ 4 ตีน 2 ตีน บ่อย่าชะแล
 หนูกัดเสื้อผ้า แล้วเท่านั้นแล ฯ

¹ ต้นฉบับเขียน “7” แก้เป็น “1”

(“พิธีกรรมและโหราศาสตร์”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

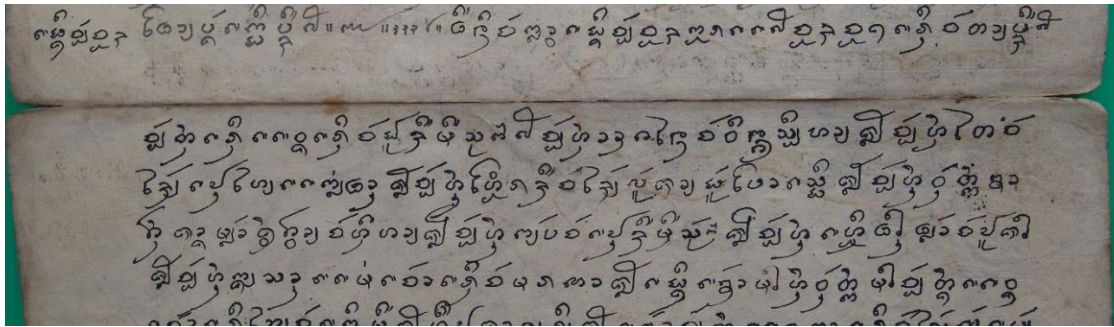
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-01-13_2-37)

หนุขบคน

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยมุสิกาทิยะก่อนแล แม่นว่าหนุขบตัวเราที่ใดที่ ๑ ก็ดี

คันขบหน้า	ท่านซัง จักใส่โทส
ขบหัว	พ่อแม่จักตาย
ขบดั่ง แลตา	จักเสียลูกหลานชะแล
ขบหน้าผาก	จักเสียมิตต์สหาย
ขบข้างขวา	จักเสียพี่น้องต่างบ้าน
ขบแขนซ้าย	ตกพี่น้องต่างเรือนแล
ขบฝ่าตีน	จักได้เปนพ่อร้าง แม่ร้าง
ขบเล็บตีนเล็บมือ	จักเปนพยาธิหนักชะแล
ขนแขนซ้าย	จักตกที่สูง
ขบแขนขวา	จักได้เสียงองคະที่ใดที่ ๑ ชะแล

ค่านี หื้อพิจารณาดูเทอะ ฯ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แมริม จ.เชียงใหม่).

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัสภาพ 2550-11-2-03-4-DSC02976)

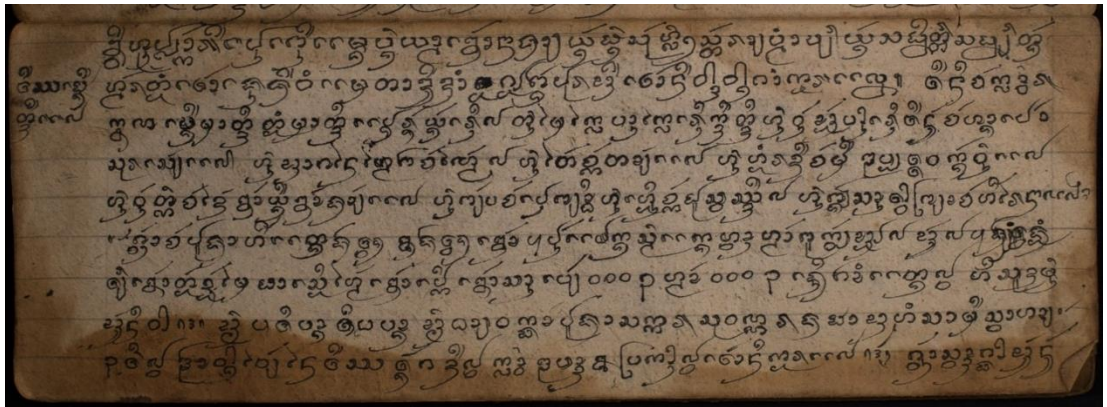
เผิงจับจอต

๑ ที่นี้จักกล่าวเผิงจับจอตก่อนแล

จอตจองเรือน จักตาย บ่ดีแล
 จับตงเรือน แวงเรือน จักอยู่ดีมีสุขแล
 จับหนอาคไนย จักวินาศสิบหายชะแล
 จับหนใต้ จักได้เปนใหญ่แก่ท่านชะแล
 จับหนหอรดี จักได้ลูกชายผู้ประเสริฐชะแล
 จับหนวันตก ข้าคน ช้างม้าจ้าวควาย จักสิบหายชะแล
 จับหนพยัพ จักเปนดีมีสุขชะแล
 จับหนเหนือ ท่านทั้งหลายจักปฐาชะแล
 จับหนอีสาน แม่เจ้าเรือนจักมรณาชะแล ฯ

๑ เผิงเข้ามาหนวันตก มาจับตงแวง เจ้าเรือนภัยจักเกิดมีชะแล หื้อปฐาด้วยรีบชะแล

เข้าจับตง แวง กลางเรือน จักได้ลูกเมียผู้ดี
 เข้าจับจอตเรือน หนใต้ เจ้าเรือนจักสู่มรณาแล
 เข้าจับจอตเรือน หนเหนือ เจ้าเรือนจักได้โชคลาภชะแล
 เข้าจอตพายวันออก ท่านจักปฐาชะแล
 จับจอตหนวันตก อยู่ทุกข์สำราญบานใจชะแล
 หลอนตกอยู่ยังเสื่อผ้า หื้อปฐาผ้าขาว จักได้ข้าเลี้ยงชายชะแล ฯ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงใหม่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_051120009_00_007)

ทิสสะเผิงติด

๑ ที่นี้จักกล่าวลักษณะเผิงมาติด ต่อมาติด แผลงรังยังเรือน แลต้นไม้ใกล้บ้าน ใกล้เรือนก็ดี

ติดหนวันออก บ้านเรือนที่นั้นจักห่างเปล่าสูญเสียแล

หนอาคไนย ไฟจักไหม้แล

หนใต้ จักตายแล

หนหอรระดี จักมีอุปทวะกังวลแล

หนวันตก จักได้ข้ายิ่ง ข้ำชายแล

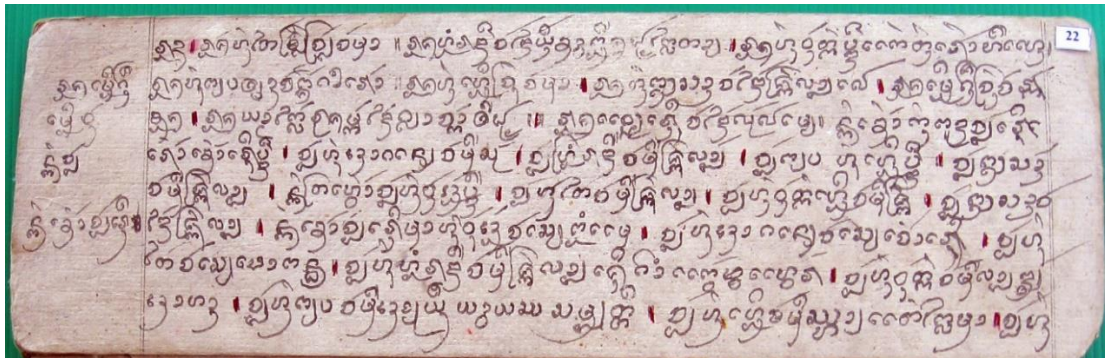
หนพายัพ จักเปนพยาธิ

หนเหนือ จักอยู่สวัสสดีแล

หนอีสาน ท้าวพระญาจักหื้อไรรณาแล ฯ

๑ คั้นว่าจักบูชาหื้อแต่งชะทวง ๘ ชะทวง เข้า 4 ปั้น แกงสั้ม แกงหวาน พลุ กล้วย อ้อย แล
อันแล 4 ข่อ เทียน เข้าตอก ดอกไม้ ผ้าเสื่อใหม่ เข้าเปลือก เข้าसान เปี้ย 0003¹ หมาก 0003 เงินคำ
แต่งแล้วหื้อสุดตม้นต์อันนี้ ว่า “โอม ปติ บวง ทิป บวง อม ธาย ว กถา ปุชา สกกร สุวณณ รชญา อห
สามิ สุวาทาย ฯ” 3 ที แล้วเอาวางไว้ในทิสสะแน้นกัณฑ์แล้ว ฯ

¹ 0003 – หมายถึง 1300

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปูณะ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-07-29_02)

นกเขา นกกันพุด นกตระหว๋า จับเรือน-เข้าเรือน

- ๑ นกเขา กันพุด¹ จับเรือนเรา เข้าเรือน บ่ดี
 - จับหนอาคไนย จักมีสุข
 - จับหอรระดี จักมีโชคลาภ
 - จับพยัพ หนเหนือ บ่ดี
 - จับอีसान จักมีโชคลาภ ฯ
- ๑ นกเขาจับเรือน มาหนวันออก จักเสียพ่อแม่
 - จับหนอาคไนย จักเสียเจ้าเรือน
 - จับหนไต้ จักเสียเผ่าพันธุ์
 - จับหนหอรระดี จักมีโชคลาภเงินคำแก้วแหวน
 - จับหนวันตก จักมีลาภด้วยอาหาร
 - จับหนพยัพ จักมีอายุยืนยาว ยัสสสัมปัตติ
 - จับหนเหนือ มิตต์สหายแต่ไกลมา
 - จับหนอีसान ท้าวพระญาจักหื้อลาภ ฯ
- ๑ นกตระหว๋า จับวันออก บ่ดี
 - จับหนไต้ จักมีโชคลาภ
 - จับหนวันตก หนือ จักมีโชค
 - จับอีसान จักได้โชคลาภ ฯ

¹ กันพุด, นกกันพุด – นกกระปูด

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. ไบลาน อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร อ.เมือง จ.ลำพูน.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_020109032_00_003, 004.)

งูขึ้นเรือน

๑ สรีสวัสดิ์ จักกล่าว สิริ อุดคจณติ ھر ๗ สิริ อันว่างู อุดคจณติ ก็ขึ้นมา ھر ยังเรือน สันนี้
 ปุพเพ อากโต สบโป นารโย ลามา ลพภสตี
 ทกขิณ อากโต สบโป สุวณณรชชฎ ลพภ
 พุพเพ อากโต สบโป โคโณมหัสสา ลพภสตี อุตตเร อากโต สบโป เคหสามิ มรณ ภาเว
 อีสาน อากโต สบโป ราชา ลพภา ภวิสตี ๗

๑ พิจจณาคตามคถา ดังนี้
 คันขึ้นหนทักขิณะ¹ จักได้เงินคำ
 หนหระตี² จักได้ 4 ติน 2 ติน
 มาหนปัจฉิมะ³ จักได้ข้ายัง ข้าชาย
 หนพัย⁴ จักได้จัวควาย
 มาหนอุตตระ⁵ เจ้าเรือนจักตาย
 มาหนอิสาน⁶ เจ้านายท้าวพระญาจักหื้อลาภ

มาหนปุพพะ⁷ จักได้มีลาภด้วยลิกะ⁸ นารีทั้งหลายแล
 มาหนอากไนย⁹ จักเปนเกยยะอันใหญ่ อันใดอัน ๑ บ่สงสัยชะแล ๗

¹ ทักขิณะ – ทักขิน (ทิศใต้)

² หระตี – หรี (ทิศตะวันตกเฉียงใต้)

³ ปัจฉิมะ – ปัจจิม (ทิศตะวันตก)

⁴ พัย – พายัพ (ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ)

⁵ อุตตระ – อุดร (ทิศเหนือ)

⁶ อีสาน – ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

⁷ ปุพพะ – บุรพา (ทิศตะวันออก)

⁸ ข้อความภาษาบาลีว่า “สบโป” (สัตว์เลื้อยคลาน) ในที่นี้จึงคงไว้ “ลิกะ”

⁹ อากไนย – อากเนย์ (ทิศตะวันออกเฉียงใต้)

- ๑ มาอยู่ทีนอน ไฟจักไหม้
มาเมื่อคืน เจ้าเรือนจักตาย บ่จักได้พลัดพรากกัน
ผิมาอยู่เมิน¹ เจ้าเรือนจักตายสันเดียวแล ฯ

๑ หื้อพิจารณาตวงถืเทอะ มากกว่าหล้าง² มีโชค หื้อบูชาเอาโชคเทอะ คับบูชาจักเปนเคราะห์
ใหญ่ ถ้านพอ³ ตายชะแล

คับหล้างเปนเคราะห์ หื้อบูชาเคราะห์เสีย หื้อแปลงชะทวง⁴ อัน ๑ ใส่เครื่องสับทั้งมวน คือ
แกงส้ม แกงหวาน หมาก เหมี้ยง พลุ อยา ชันดิบ ปลาดิบ เข้าดำ เข้าแดง ลูกส้ม ของหวาน ซอดำ ซ่อ
แดง แลเชื้อแลสับช้อน รุปงั่ว ๑ ใส่หั้น แล้วตั้งชั้นหื้ออาจารย์ เงิน 5 บาทเพื่อง เทียน 4 คู่ ผ้าขาว ผ้า
แดง เปี้ยพัน 3 พลุ 4 สวย⁵ แล้วสรูป⁶ ด้วยคถาว่าดังนี้ “โอม⁷ อินฺทอุปฺปายนาย มหาอินฺทอุปฺปาย ฯ
โอม สพฺพนาราย ฯ โอม อินฺททย ฯ โอม สพฺพอินฺทอุปฺปายนาย สพฺเพสฺสตตา สพฺพอนฺตราย ฯ โอม หุสุ
หุสุ สุวาทาย ฯ”

เป่าชะทวง 7 ที ส่งเสียหนมนั้นเทอะ หื้อเอาทองตางคำ⁸ เอาขึ้นตางเงิน⁹ ใส่ชะทวงจิม¹⁰
๗ คับส่งแล้ว หื้อเอา “ยฺนฺทฺ”¹¹ หลบ¹² ออย่าหื้อลวง 3 วัน 7 วันเทอะ ๗ จาด้วยงูขึ้นเรือนแล ฯ

¹ เมิน – นาน

² หล้าง – หาก

³ ถ้านพอ – ถึงขั้นที่จะ

⁴ ชะทวง, สะทวง – กระบะหรือกระทงที่ทำด้วยกาบกล้วย เป็นรูปสี่เหลี่ยม สำหรับวางเครื่องพลีกรรมบูชา

⁵ สวย – กรวย

⁶ สรูป – สาธยายมนต์กำกับ

⁷ ในเอกสารต้นฉบับพบการใช้ทั้ง “อม” และ “โอม” (ส่วนมากใช้ “อม”) ในที่นี้จึงปรับเป็น “โอม”

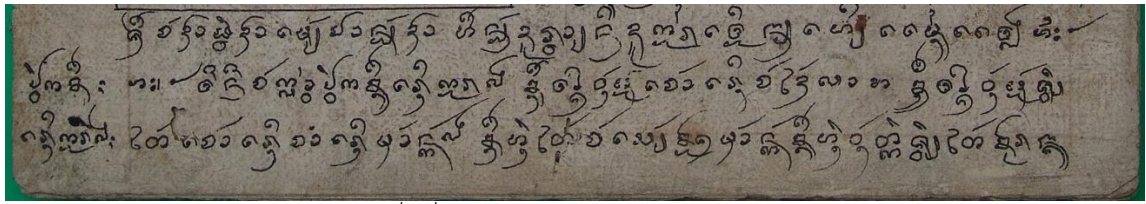
⁸ เอาทองตางคำ – เอาทองเหลืองแทนทองคำ

⁹ เอาขึ้นตางเงิน – เอาตะกั่วแทนเงิน

¹⁰ จิม – ด้าย

¹¹ คือ บท “อภยปริตร”

¹² หลบ – ปิดท้าย

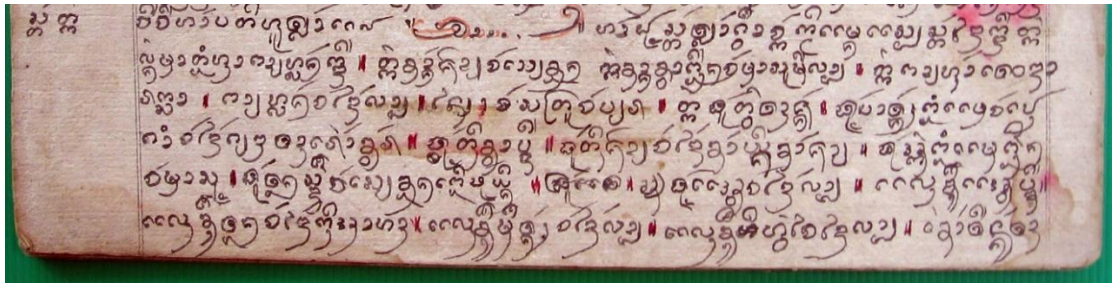
(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดแม่แก้ว อ.สันทราย จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-10-15_32-DSC00830)

ปลวกขึ้นเรือน

๑ ที่นี้จักกล่าวปลวกขึ้นเรือนก่อนแล

ขึ้นทางวันออก	เจ้าเรือนจักได้ลาภะ
ขึ้นทางวันออกช่วยไต่	เจ้าเรือนจำเงินมากนักละ
ขึ้นหนไต่	จักเสียของมากนักละ
ขึ้นหนวันตกช่วยไต่	ขุนนางรัก จักหื้อของแก่ตนแล
ขึ้นหนวันตก	เจ้าเรือนจักเปนพยาธิมากนักละ
ขึ้นวันตกช่วยเหนื่อ	เจ้าเรือนจักตายแล
ขึ้นหนเหนื่อ	ลูกท่านจักมาสู่เราแล
ขึ้นหนอีสาน	เจ้าเรือนจักได้ลาภะมากนักละ
ขึ้นหนใดหื้อบูชาหนนั้น	หากจักได้ลาภะชะและ ๖

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปุณ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณคดีล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-07-29_23)

ลัทธิขึ้นตัว

๑ สัตว์ขึ้นตัว

เล่นขึ้นแอม	ปดี
เล่นขึ้นทอ	จักได้กินอาหาร
เล่นขึ้นมือทั้ง 2	จักได้ลาภ
เล่นขึ้นหัวใจ	ได้ลาภ
เข้าที่นั่ง	ท่านจักกะทำร้าย
ตกหนวันออก	ถูกเรานั้น ดี
หนอาคไนย	ปดี
ทักขินะ	ปดี
หอระดี	จักได้ลาภ
ปัจฉิมะ	จักเจ็บ
พยัพ	ปดี
หนอุตตระ	ดี
อีสาน	จักได้กินอาหารดี
ผิว่าเล่นไปหนใต้ วันตก จักได้เจ็บ	
เล่นไปอุตตระ	จักได้ไร่นา
หอระดี	ท่านจักลักของ
ไปอีสาน	ท้าวพระญาจักบูชา
หนพยัพ	จักได้ลาภ
หนอาคไนย	จักได้เคียดแก่คนเรือน ฯ

สัตตตก (ตามทศ-ถูกตัว)

- ๑ หากอยู่สัตตตทั้งหลายคือว่าจักกัม¹ แมงเส็บ² สัตตใดก็ดี ตกลงมาต่อหน้า พายหลังก็ดี
ตกข้างซ้าย	จักเสียของ
ตกข้างขวา	พี่น้องจักมาสู่ มีลาภ
ตกพายหน้า	เทวดารักสา
พายหลัง	จักได้ลาภ ไนยยะ ๑ สัตว์จักเบียน
ตกถูกตัว	ท่านชัง
ถูกบ่าทั้ง 2	พ่อแม่จักเป็นคำ จักได้เคียด ท่านเล่าชวน
ถูกตีนขวา	บดี
ถูกตีนซ้าย	จักได้ข้ายังข้าชาย
ถูกอก	พ่อแม่พี่น้องจักมาสู่
ถูกท้อง สะดือ	จักเสียของเพื่อผู้ยิ่ง
ถูกแอว ³	จักได้ลาภ ฯ

สัตตตก (ตามยาม)

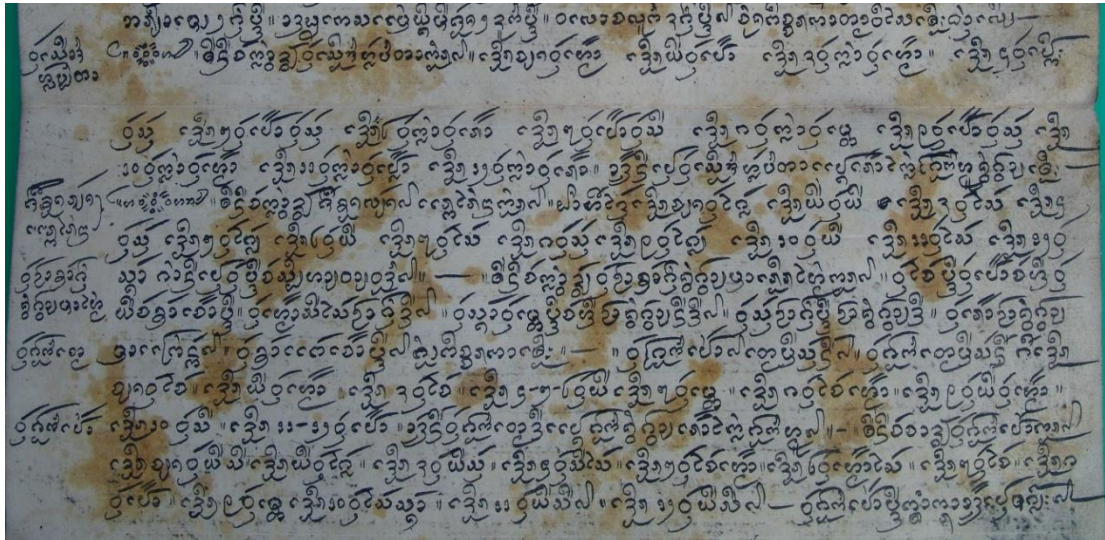
- ๑ ตกยามเช้า จักได้ลาภ
ยามกอง แตร เทียง	จักได้ร้อนใจ
ตกยามซ้าย	จักได้ยินขาวสารคำดี
ตกยามคำ	จักเสียของ
ตกยามจักใกล้หลับ	จักเสียของ บดี ฯ

¹ จักกัม – จิ้งจก

² แมงเส็บ – แมลงสาบ

³ แอว – เอว

ตอนที่ 4 : โหราศาสตร์-วันดีวันเสียเกี่ยวกับลัทธิ

“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธาราวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

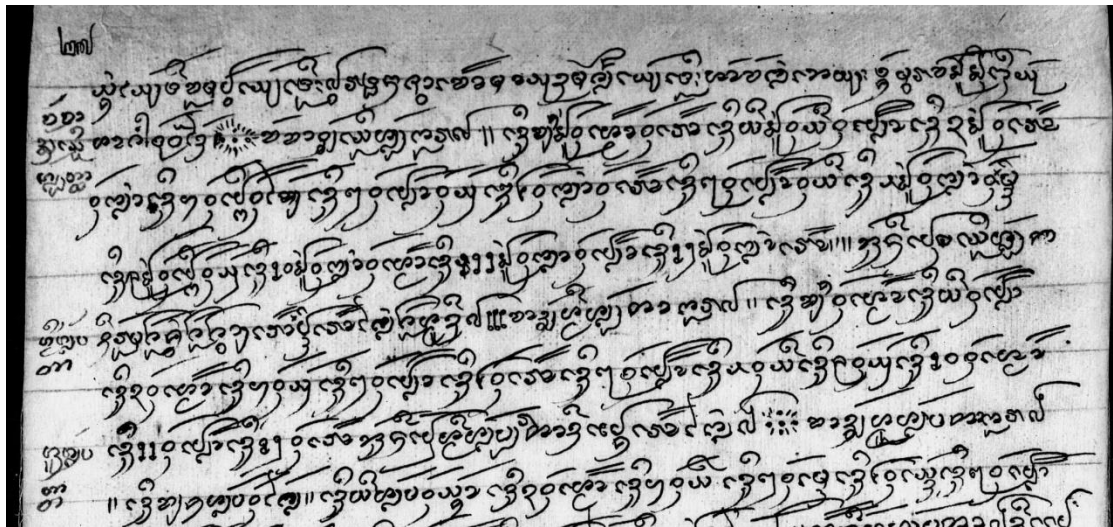
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-12-17-DSC09677.)

วันเสียหลักตา (ตามเดือนทางจันทรคติ)

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยวันเสียหลักตาก่อนแล

วันเจียง	วันเหม้า
เดือนยี่	วันเป้า
เดือน 3	วันก่า วันเหม้า
เดือน 4	วันเป็ก วันสัน
เดือน 5	วันเป้า วันสัน
เดือน 6	วันก่า วันเร้า
เดือน 7	วันเป้า วันสี่
เดือน 8	วันก่า วันเม็ด
เดือน 9	วันเป้า วันสัน
เดือน 10	วันก่า วันเหม้า
เดือน 11	วันก่า วันเป้า
เดือน 12	วันก่า วันเร้า

อันนี้เปนวันเสียหลักตา แปลงเล่าไก่ คอกหมู จั่ว ควาย เทอะ ฯ

(“ปักกะทั้น”. พับสา อักษรไทลื้อ. มปป. วัดหย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร PNTMP_050820010_00_028)

วันเสื่อหลับตา - วันหมี่หลับตา - วันหมูหลับตา (ตามวันหนไท)

๑ จักจาด้วยวันเสื่อหลับก่อนแล

เดือนเจียง	อยู่วันเหมา วันเร้า
เดือนยี่	อยู่วันสี่ วันเปล่า
เดือน 3	อยู่วันเร้า วันกำ
เดือน 4	วันเป็ก วันไจ้
เดือน 5	วันเปล่า วันสัน
เดือน 6	วันกำ วันเร้า
เดือน 7	วันเปล่า วันยี่
เดือน 8	อยู่วันกำ วันเม็ด
เดือน 9	อยู่วันเป็ก วันสัน
เดือน 10	อยู่วันกำ วันเหมา
เดือน 11	อยู่วันกำ วันเปล่า
เดือน 12	อยู่วันกำ วันเร้า

อันนี้เป็นเสื่อหลับตา ตีล้อมคอกงัวคอกควาย เล้าเป็ด เล้าไก่ คอกหมู ตีแล ฯ

๑ จาด้วยวันหมี่หลับตาก่อนแล

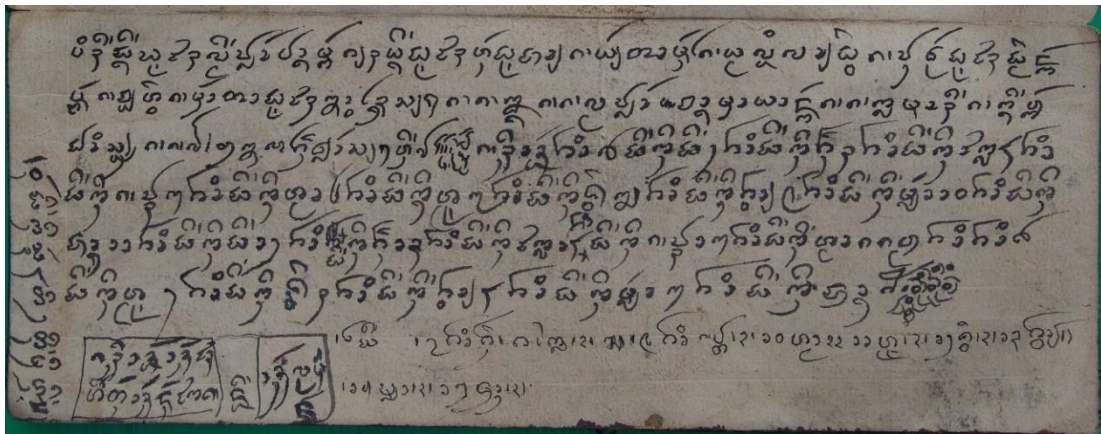
เดือนเจียง	วันหม้า
เดือนยี่	วันเป้า
เดือน 3	วันหม้า
เดือน 4	วันสัน
เดือน 5	วันเปล้ำ
เดือน 6	วันเร้า
เดือน 7	วันเปล้ำ
เดือน 8	วันสี่
เดือน 9	วันสัน
เดือน 10	วันหม้า
เดือน 11	วันเปล้ำ
เดือน 12	วันเร้า

อันนี้เปนมี่หลับตา ดีแปลงเล้าไก่แล ฯ

๑ จาด้วยหมูหลับตาก่อนแล

เดือนเจียง	หลับวันไค้
เดือนยี่	หลับวันสง้า
เดือน 3	หลับวันหม้า
เดือน 4	วันสี่
เดือน 5	วันเม็ด
เดือน 6	วันเส็ด
เดือน 7	วันเปล้ำ
เดือน 8	อยู่วันไส้
เดือน 9	วันสง้า
เดือน 10	วันหม้า
เดือน 11	อยู่วันไจ้
เดือน 12	อยู่วันไค้แล

อันนี้หมูหลับตาแล ดีแปลงเยี้ยเข้าแล หมูปักินเข้า ฯ

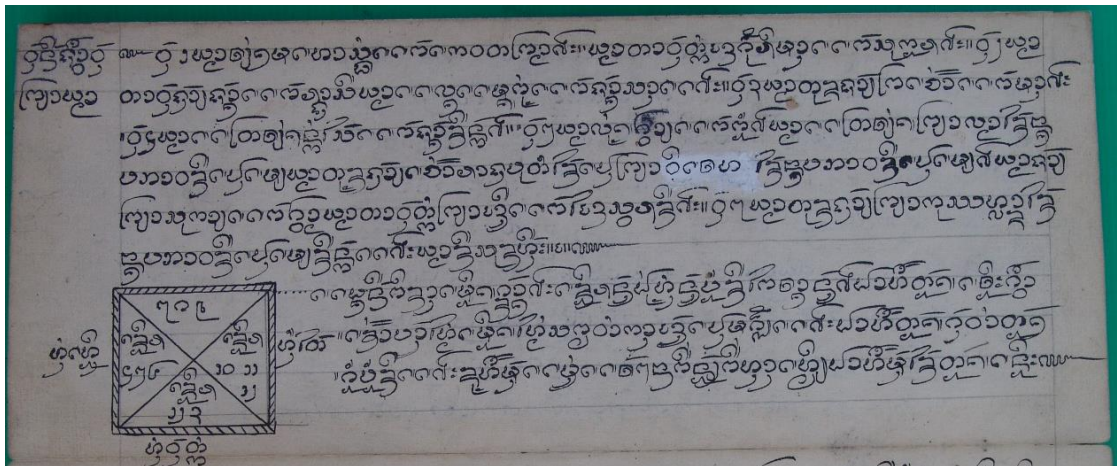
(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดสร้อยเมือง อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณคดีล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-11-2-04_5- DSC02993)

วันฝีกินสัตว์ 4 ตีน 2 ตีน (ตามวันทางจันทรคติ)

“วันฝีกินสัตว์ 4 ตีน 2 ตีน”

๑ เดือนออก คำ 1	ฝีกินผี	๑ แรม คำ 1	ฝีกินหมู
2 คำ	ฝีกินคน	2 คำ	ฝีกินงัว
3 คำ	ฝีกินไก่	3 คำ	ฝีกินควาย
4 คำ	ฝีกินเป็ด	4 คำ	ฝีกินม้า
5 คำ	ฝีกินหมา	5 คำ	ฝีกินช้าง
6 คำ	ฝีกินหมู	6 (คำ)	(ฝีกิน) ผี
7 คำ	ฝีกินงัว	7 (คำ)	(ฝีกิน) คน
8 คำ	ฝีกินควาย	8 (คำ)	(ฝีกิน) ไก่
9 คำ	ฝีกินม้า	9 (คำ)	(ฝีกิน) เป็ด
10 คำ	ฝีกินช้าง	10 (คำ)	(ฝีกิน) หมา
11 คำ	ฝีกินผี	11 (คำ)	(ฝีกิน) หมู
12 คำ	ฝีกินคน	12 (คำ)	(ฝีกิน) งัว
13 คำ	ฝีกินไก่	13 (คำ)	(ฝีกิน) ควาย
14 คำ	ฝีกินเป็ด	14 (คำ)	(ฝีกิน) ม้า
15 คำ	ฝีกินหมา ฯ	15 (คำ)	(ฝีกิน) ช้าง ฯ

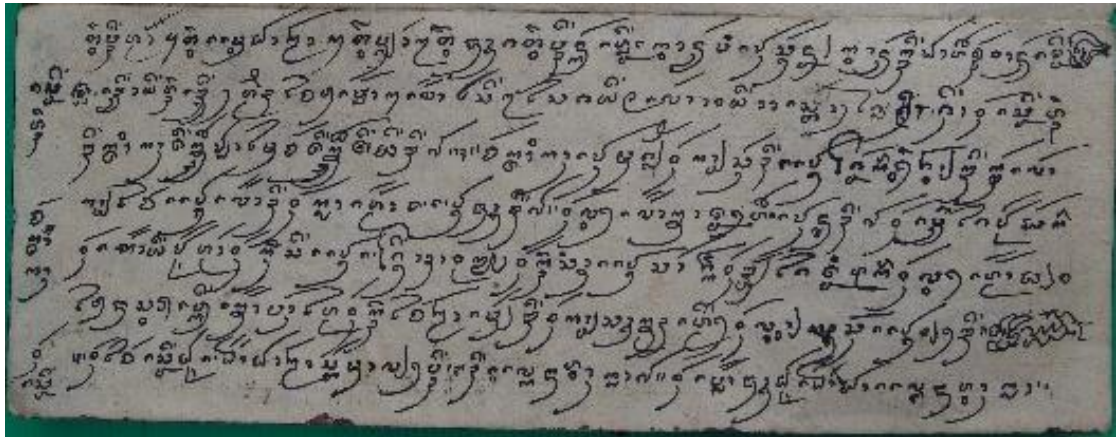
(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. ฟอน์น้อยสมบูรณ์.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2551-01-02_DSC00117)

วันพระญายาม (ตามวันเม็ง)

๑ วันพระญายาม

วัน 1	ยามเที่ยง	มโหสถแพ้วเกวตพราหมณ์แล
	ยามตาวันทก	อังกุลีมาลแพ้วสุกรแล
วัน 2	ยามตาวนชัย	ช้างแพ้วราชสีห์
	ยามแลง	แมงพู่แพ้วช้างสารแล
วัน 3	ยามตูดชัย	พระเจ้าแพ้วมารแล
วัน 4	ยามแตรเที่ยง	นกไล่แพ้วช้าง ดินักแล
วัน 5	ยามรุ่ง	ควายแพ้วพ่อแล
	ยามแตรเที่ยง	พระญารามได้นางปภาวดีเปนเมีย
	ยามตูดชัย	เจ้าราชบุตรได้เปนพระญาวิเทหะ ได้นางปภาวดีเปนเมียแล
	ยามชัย	พระญาสุกาย แพ้วความ
	ยามตาวันทก	พระญาอินทแพ้วไอสวร ดีแล
(วัน 6)	...	...
วัน 7	ยามตูดชัย	พระญากุสสราชได้นางปภาวดีเปนเมีย ดินักแล ฯ

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แม่วิม จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2550-11-2-04_5-DSC03005)

วันสัตว์เฝ้าสิ่งของ (ตามวันหนไท)

๑ วันจ้	เสื่ออยู่เฝ้า อย่าเอาสัตว์มาเลี้ยง บ่ดี ดีแรกนาหว่านกล้าแล
วันเป้า	ช้างอยู่เฝ้า อย่าแรกนาหว่านกล้า อย่าเอาเข้าใส่เยีย บ่ดี
วันยี่	แมวอยู่เฝ้า ดีแรกนาหว่านกล้า
วันเหม้า วันสี วันสั	แมงบั้งอยู่เฝ้า บ่ดีแรกนาหว่านกล้าแล
วันสะง้า	จ้าวควายตก บ่ดีแล
วันเม็ด	ราชสีห์อยู่แล ดีแรกนาหว่านกล้า
วันสัน	แพะอยู่เฝ้า แรกนาหว่านกล้า เอาเข้าใส่เยีย ดี
วันเร้า	แมงบั้งตก บ่ดีแล
วันเส็ด	นาคอยู่เฝ้า อย่าปล่อยปลา อย่าแรกนาหว่านกล้า บ่ดีแล
วันไค้	หมาอยู่เฝ้า บ่ดีแลเนอ ะ

วันคอกเต็ม – วันคอกเปล่า (ตามเดือนทางจันทรคติและวันหนไท)

๑ วันคอกเปล่า มีสันนี้แล วันคอกเต็ม มีสันนี้ คือ

เดือนเจียง	วันจ้
เดือนยี่	วันหม้า
เดือน 3	วันจ้
วัน 4 5 6	วันยี่
เดือน 7	วันเม็ด
เดือน 8	วันจ้ หม้า
เดือน 9	วันยี่ วันหม้า
เดือน 10	วันสี่
เดือน 11 12	วันเป้า

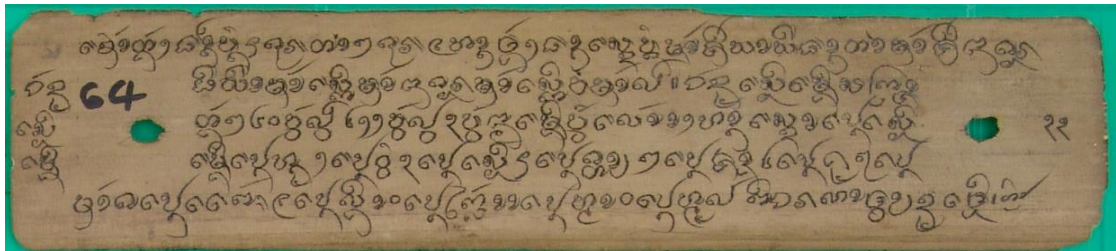
อันนี้เปนวันคอกเต็ม ดีแปลงคอกจ้วควาย เล้าไก่ คอกหมูแล ฯ

๑ ที่นี้จักจาด้วยวันคอกเปล้าก่อนแล

เดือนเจียง	วันยี่ สี่
เดือนยี่	วันไค้
เดือน 3	วันยี่ สัน
เดือน 4	วันสี่ ไส้
เดือน 5	วันจ้ หม้า
เดือน 6	วันหม้า ไส้
เดือน 7	วันจ้
เดือน 8	วันเป้า
เดือน 9	วันเม็ด
เดือน 10	วันสี่ ส้ง่า
เดือน 11	วันยี่ สี่แล
เดือน 12	วันยี่ สี่แล

วันคอกเปล้า บ่ดีกะทำการอันเปนมังคละแล ฯ

ตอนที่ 5: ตำราอื่นๆ เกี่ยวกับสัตว์

(“หนังสือโหรา”. คัมภีร์ใบลาน อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณคดีล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2550-01-28_64)

เสือเมืองแปนสัตว์

๑ จักดูเสือเมือง¹ สักกราช² ตั้ง 560 บวก แล้ว 622 บวก แล้ว 3 บวก นามเมืองบวกเล่า 12

หาร

เสส 1 เสือเมืองแปนหนู

2 แปนวัว

3 แปนเสือ

4 แปนคะต่าย

5 แปนช้าง

6 แปนงู

7 แปนม้า

8 แปนแพะ

9 แปนลิง

10 แปนไก่

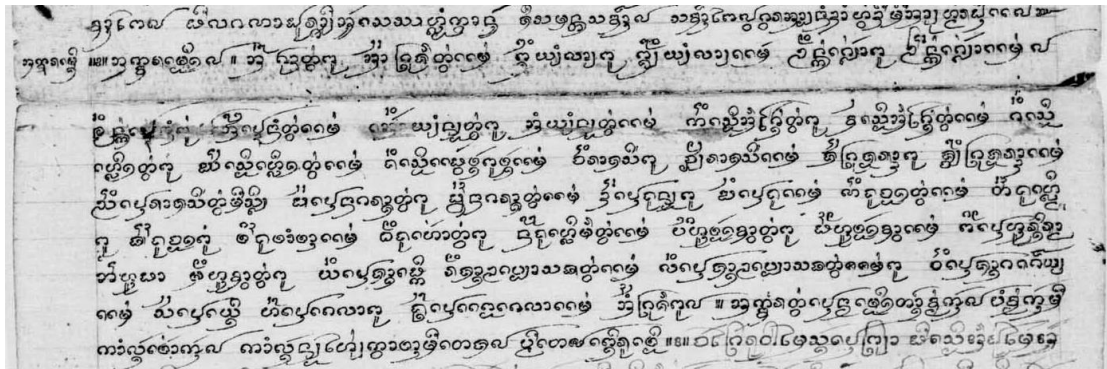
11 แปนหมา

0 แปนหมูแล

พิจารณาทวายุคเหอะ ฯ

¹ เสือเมือง – อารักษ์ที่ดูแลคุ้มครองเมือง

² สักกราช – ปิจุลศักราช

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดกิตติวงศ์ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน.

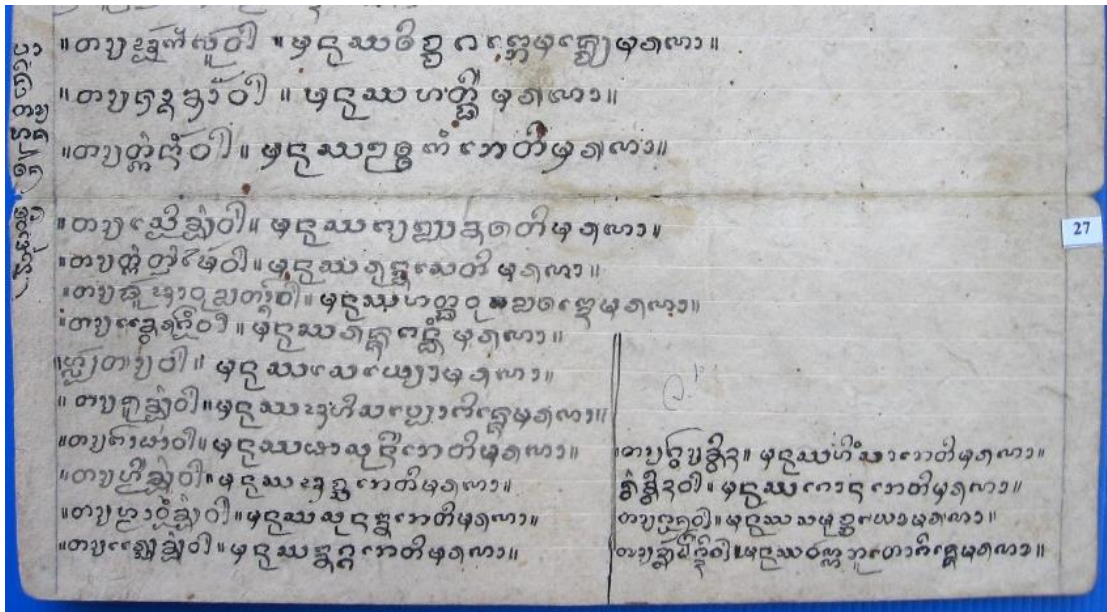
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DELMN021_062_1089_018)

อักษรเมือง

๑ อักษรเมืองแล

อ	17	ครุฑตัวผู้
อา	21	ครุฑตัวแม่
อิ	50	เหยี่ยวลายผู้
อี	70	เหยี่ยวลายแม่
อุ	40	นกเค้าผู้
อู	71	นกเค้าแม่
เอ	10	นกเป็ดน้ำผู้
โอ	75	เป็ดน้ำตัวแม่
เอ้	10	เหยี่ยวน้อยตัวผู้
อ๋		เหยี่ยวน้อยตัวแม่
ก	40	เสื่อโคร่งตัวผู้
ข	2	เสื่อโคร่งตัวแม่
ค	10	เสื่อเหลืองตัวผู้
ฌ	42	เสื่อเหลืองตัวแม่
ง	10	เสื่อแผ้ว ¹ ทั้งผู้แลแม่
จ	40	ราชสีห์ผู้
ฉ	92	ราชสีห์แม่
ช	42	ครุฑราชผู้
ฌ	70	ครุฑราชแม่
ญ	40	เปนราชสีห์ตัวมีสี

¹ เสื่อแผ้ว – เสื่อปลา

(“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัส 2549-01-13- 6_26-27.)

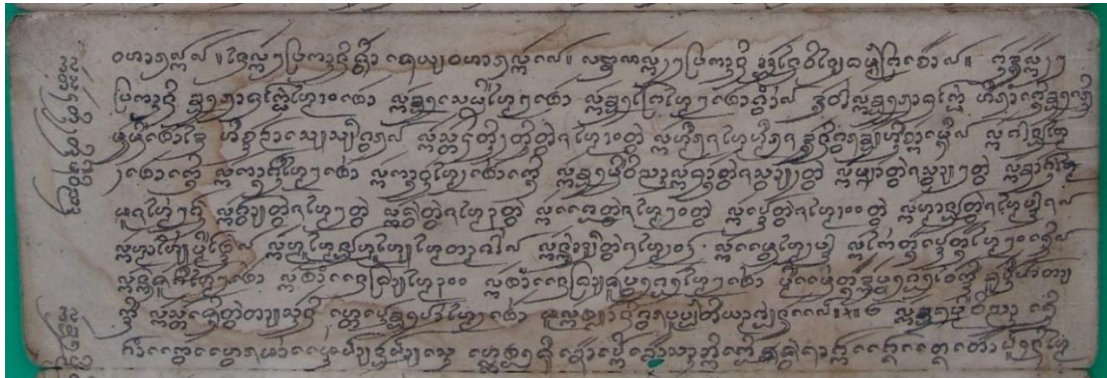
คำบาลีสวดถอนคนตาย

๑ ปาฬิตายหุง¹ ทั้งมวล มีดังนี้

ตายข้างซ้าย ว่า	“มนุสสทตถิ มรณา”
ตายเสื่อขวา ว่า	“มนุสสพยคสม ขทติ มรณา”
ตายงูขวา ว่า	“มนุสสอหิสโป พิซเซ มรณา”
ตายหมีขวา ว่า	“มนุสสอจณเภาต มรณา”
ตายหมาว้อ ² ขวา ว่า	“มนุสสสุนกขเภาติ มรณา”
ตายแรดขวา ว่า	“มนุสสขคเภาติ มรณา”
ตายควายขวิด	“มนุสสทสีเภาติ มรณา”
(ตาย) จั้วขวิด ว่า	“มนุสสโคนเภาติ มรณา”ฯ

¹ ตายหุง, ตายโหง – ตายผิดธรรมชาติ

² หมาว้อ – สุนัขบ้า, หมาบ้า

(“อวหาร”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดต้นแย้ อ.เมือง จ.ลำพูน.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัสเอกสาร 2550-12-12_DSC09993)

กฎหมาย - ลักลัตต์ (ลักของวิญญาน)

“ลักลัตต์”

- ๑ ลักลัตต์ 4 ติน 2 ติน ตัว 1 ไหม¹ 10 ตัว
- ลักหมื่น 1 ไหมหมื่น ๑ ดังนี้ ควรขับหนีจากเมืองแล
- ลักค่าน้อย ไหม 2 เท้าเก้ง
- ลักกลางคืน ไหม 5 เท้า
- ลักกลางวัน ไหม 2 เท้าเก้ง ฯ

“ลักของวิญญาน”

- ๑ ลักช้างตัว ๑ ส้าย² 2 ตัว
- ลักม้าตัว ๑ ส้าย 5 ตัว
- ลักข้าคน³ ผู้ ๑ ไหม 5 คน
- ลักควายตัว ๑ ไหม 5 ตัว
- ลักจ้าวตัว ๑ ไหม 3 ตัว
- ลักแพะตัว ๑ ไหม 50 ตัว
- ลักเป็ดตัว ๑ ไหม 100 ตัว
- ลักหมาน้อยตัว ๑ ไหมบาท ๑ แล

¹ ไหม (ไหม) – ปรับไหม

² ส้าย – ทดแทน

³ ข้าคน – ข้าทาส

ลักนก¹ ๑ ไหม 5 เท่า

ลักธำเน² ทราย² ไหม 300

ลักธำเน² ทราย ถูกบ่วงคล้อง ไหม 5 เท่า

บมีแม่ตั้ง³ ดักบ่วงคล้องไว้ก็ดี ถูกปืนอยา⁴ ตายก็ดี ลักสัตว์เถื่อนตัวตายสนี้ เหตุเป็นของป่า
ไหม 2 เท่า ผู้ลักทั้งหลายนี้ ควรบูบดียามพบนั่นแล ฯ

¹ นก¹, รก¹ – นกกระต๊อขนาดเล็ก

² ธำเน², ตำเน², ทราย, ทราย – ตามะแน, เนื้อทราย (สัตว์จำพวกกวาง)

³ แม่ตั้ง – กับดัก

⁴ ปืนอยา – ธนูอาบยาพิษ

(“คำสอนในนอก”. คัมภีร์โบราณ อักษรธรรมล้านนา. วัดหลวงราชสถิตฐาน อ.เมือง จ.พะเยา.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DLNTM_070708002_03_006)

กฎหมาย ค่าของสัตว์ – คนเสพลัด

- ๑ ลูกควาย เกิดมาได้ ๓ วัน ขาดตายเสีย ค่ามี ๖ บาทแล
- ลูกม้า เกิดมาได้ ๓ วัน ขาดตายเสีย ค่ามี ๖ บาท
- ลูกช้าง เกิดมาได้ ๓ วัน ขาดตายเสีย ค่ามีอยู่ ๒ ตำลึงแล
- ลูกควายตัวแม่ มีค่าบาท ๑
- ลูกม้าตัวแม่ มีค่า ๓ ตำลึงแล
- ลูกช้างตัวแม่ มีค่า ๖ บาทแล ๑

- ๑ แม่ควายเปน มีค่า ๑๐ บาทแล
- แม่ควายตาย มีค่าอยู่ ๓ ตำลึงแล
- พ่อควายเปน มีค่าอยู่ ๖ ตำลึงแล
- พ่อควายตาย มีค่าอยู่ ๔ ตำลึงแล ๑

- ๑ แม่ม้าเปน มีค่าอยู่ ๔ ตำลึงแล
- แม่ม้าตาย มีค่า ๕ ตำลึงแล
- พ่อม้าเปน ค่า ๕ ตำลึงแล
- พ่อม้าตาย มีค่าอยู่ ๖ ตำลึงแล ๑

- ๑ แม่ช้างเปน มีค่าอยู่ซัง ๑ แล
- แม่ช้างตาย มีค่าอยู่ซัง ๕ ตำลึงแล
- พ่อช้างเปน มีค่าอยู่ ๕๐ ตำลึงแล
- พ่อช้างตาย มีค่า ๖๐ ตำลึงแล
- จาด้วยโจรลักขากี้ดี ขายกี้ดีแล ๑

๑ ค่าตาข้างหน่วย ๑๐ บาทแล

ผู้ใดตัดวงข้าง ค่ามี ๑๐ บาทแล

งาเบื่อง ๕ ตำลึงแล

หูใบ ๕ บาทแล

พอย¹ ข้างกัฒทางข้างเพิ่น ๖ ตำลึงแล

ตัดหางข้างแม่ ค่ามี ๕ ตำลึงแล

ตาหน่วย ๑๐ บาทแล

หูใบบาท

วง ๑๐ บาทแล

อันนี้จาด้วยข้างวังแล ข้างราชันนั้น ลั่น² กันลงเทอะ ฯ

๑ ผู้ใดตัดเขาควาย ๒ เบื่อง ๔ บาทแล

ตาหน่วย ๕ บาท

หูใบบาท

หาง ๑๐ สลึงแล

ขาควาย หาง ค่ามี ๕ บาทแล ฯ

๑ ตาม้า หน่วย ๖ บาท

หุ้มน้า ใบ ๖ สลึงแล

หางม้า ค่า ๖ บาทแล

ขาม้า หางม้า ค่า ๓ ตำลึงแล ฯ

๑ ผู้ใดเข้าหมาขวันลูกเพิ่น คำนันมี ๕ ตำลึงแล

ผู้ใดเข้าหมาเฝ้าเรือนเพิ่น ค่ามี ๑๐ บาท

ผู้ใดเข้าหมาขวันลูกเพิ่น คำนันมี ๕ ตำลึงแล

ผู้ใดเข้าหมาเฝ้าเรือนเพิ่น ค่ามี ๑๐ บาทแล

ผู้ใดเข้าหมาเนื้อเลี้ยงเรือน บ่มีนาง บ่มีแห บ่มีมอ ค่ามี ๔ บาท

ผู้ใดเข้าหมาเนื้อ บ่มีนาง บ่มีแห ค่ามี ๑๐ สลึงแล

ผู้ใดขวกตาหมาขวันลูกเพิ่น หน่วย ๖ บาทแล

¹ พอย – ปล่อย

² ลั่น – ลดหลั่น

ผู้ใดตัดหูหมาลูกเพ็น ค่ามีใบ ๖ สลึงแล

ผู้ใดเยาะขาหมาเพ็นหัก ค่ามี ๖ บาทแล

ผู้ใดตัด...หมาขวันลูกเพ็น ค่ามี ๖ บาทแล

ผู้ใดตัดหูหมาเฝ้าเรือนเพ็น ค่ามีสิบสลึงแล

ผู้ใดเจาะตาหมาเฝ้าเรือนเพ็น ค่ามี ๕ บาทแล

ผู้ใดตัดหางหมาเรือน ค่ามี ๓ บาทแล

ผู้ใดเยาะขาหมาเรือนเพ็นหัก ค่ามี ๖ บาทแล

ผู้ใดเจาะตาหมาเนื้อ ค่ามี ๑๐ สลึงแล

ผู้ใดตัดหูหมาเนื้อ ค่ามี ๖ สลึงแล

ผู้ใดเยาะขาหมาเพ็นหัก ค่ามี ๖ บาทแล

ผู้ใดฟันหมาเนื้อ ค่ามี ๕ สลึงแล

อันนี้จำด้วยหมา รัมน้องมีดังนี้ ให้เจ้าขุนทั้งมวลพิจารณาหื้อถ้วนถี่แท้เนอ หื้อเจ้าขุนทั้งมวล
ที่ฝ่า¹ ก็หื้อผ่าลงเทอะ จึงบ่เปนกัมมแก่เราเจ้าข้าทั้งมวลแล ฯ

๑ ที่นี้จักจำด้วยลักไก่ขวันลูกเพ็นไปซ้ำ หื้ออำวันตำลึงนึ่งแล

ผู้ใดลักไก่พู ลักไปซ้ำ ค่ามี ๑๐ สลึงแล ฯ

๑ ที่นี้จักจำด้วยคนเสวก่อนแล

พ่อคนเสพเมถุนธัมม์กับด้วยแม่ม้า ใส่โทษ ๓ ตำลึงแล

คนเสพลูก คนเสพม้า ใส่โทษ ๖ บาท

หลานเสพม้า ให้ใส่โทษ ๓ บาท

พ่อคนเสพควาย ให้ใส่โทษ ๑๐ บาทแล

ลูกคนเสพควาย ให้ใส่โทษ ๔ บาทแล

หลานคนเสพควาย ให้ใส่โทษ ๑๐ สลึงแล

พ่อคนเสพหมา ใส่โทษ ๖ บาทแล

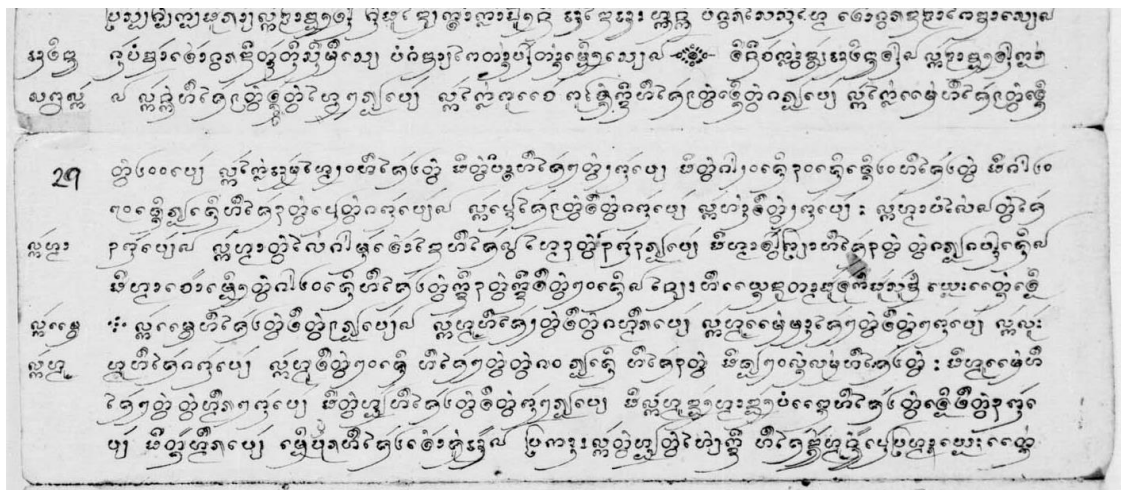
ลูกคนเสพหมา ใส่โทษ ๓ สลึงแล ฯ

๑ ผู้ใดเยาะขาข้างเพ็นหัก ให้ใส่โทษ ๕ ตำลึงแล

ผู้ใดเยาะขาม้าเพ็นหัก ให้ใส่โทษ ๓ ตำลึงแล

ผู้ใดเยาะขาควายเพ็นหัก ให้ใส่โทษ ๕ บาทแล ฯ

¹ ฝ่า – แบ่ง ในที่นี้หมายถึงลดโทษตามสัดส่วน (ตามสถานภาพของแต่ละบุคคล)

(“เจ้าวิสูตรสอนหลาน”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. เอกสารส่วนบุคคล.)

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org). รหัสเอกสาร DELMN020_558_0283_009)

กฎหมาย-อทินนาทาน (สัพพะลัก)

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยอทินนาทาน แลลักเอาของท่านก่อนแล

ลักนก หื้อใช้ 9 ตัว ตัวไหนใหม่¹ 5 ร้อยเบี้ย

ลักไก่ฟ้าแจ้² พู่โขง³ กี่ตี หื้อใช้ 9 ตัว เทิงตัว 800 เบี้ย

ลักไก่แม่ หื้อใช้ 9 ตัว เทิงตัว 600 เบี้ย

ลักไก่อุม⁴ ใหม่ 20 หื้อใช้ 6 ตัว

ผิตัว 8 บาท หื้อใช้ 5 ตัว 2 พันเบี้ย

ผิตัวค่า 20 เงิน 30 เงิน เถิง 60 หื้อใช้ 6 ตัว

ผิตัว 60 70 เถิงร้อยเงิน หื้อใช้ 3 ตัว เปนตัว 8 พันเบี้ยแล

ลักเป็ด ใช้ 9 ตัว ทือตัว 8 พันเบี้ย

ลักห่าน ทือตัว 2 พันเบี้ย

ลักหมา บ่ไล่ แลตัวใช้ 3 พันเบี้ยแล

ลักหมาตัวไล่⁵ คามันเท่าใด หื้อใช้แล้วใหม่ 3 ตัว พัน 3 ร้อยเบี้ย

¹ ใหม่ (ใหม่) – ปรับ, ขดใช้เงินเพราะทำความผิด

² ไก่ฟ้าแจ้ – ไก่ตัวเล็ก เลี้ยงไว้ดูเล่น

³ พู่โขง, ไก่ฟ้าโขง – ไก่ตัวโต กว่าไก่แจ้ ลำตัวยาวสูง หงอนเล็ก มักใช้เป็นไก่นก

⁴ ไก่อุม – ไก่คู่ขวัญ, ไก่ที่ให้เด็กเลี้ยงเป็นเพื่อนเล่น

⁵ หมาตัวไล่ – หมาล่าเนื้อ

ผิหมาท้าวพระญา หื้อใช้ 3 ตัว ตัว 8 ร้อย 8 บาทเงินแล
 ผิหมาเจ้าเมือง ตัวค่า 60 เงิน หื้อใช้ 6 ตัวก็ตี 3 ตัวก็ตี ทือตัว 50 เงินแล
 ไนยะ 1 หื้อแยงดูตามผู้ทุกข์ ผู้สุข เยียะแต่งเทอะ
 ลักแมว หื้อใช้ 6 ตัว ทือตัว 9 ร้อยเบี้ยแล
 ลักหมู หื้อใช้ 2 ตัว ทือตัว 8 หมื่นเบี้ย
 ลักหมูแม่มาน ใช้ 5 ตัว ทือตัว 5 พันเบี้ย
 ลักลูกหมู หื้อใช้ 8 พันเบี้ย
 ลักหมู ทือตัว 50 เงิน หื้อใช้ 5 ตัว
 ตัว 80 ร้อยเงิน หื้อใช้ 3 ตัว
 ผิถอย 50 ลงลุ่ม หื้อใช้ 6 ตัว
 ผิหมูแม่ หื้อใช้ 5 ตัว ตัวหมื่น 5 พันเบี้ย
 ผิตัวหน้อย หื้อใช้ 6 ตัว ทือตัวพัน 5 ร้อยเบี้ย
 ผิลักหมุดอง¹ หมาต้อง บ่แพง หื้อใช้ 6 ตัวเทอะ ทือตัว 3 พันเบี้ย
 ผิตั้งหมื่นเบี้ยเมื่อบน² หื้อใช้ 6 เทา ชูอันแล ฯ

๑ ประการ ๑ ลักตัวหน้อย ตัวใหญ่ก็ตี หื้อใช้ตั้งหมื่นนั้นเปนประหมาด เยียะแต่งตามบวราน มี
 สันนี้แล ฯ

๑ อัน ๑ โจรลักจัวควายท่านไปขายแก่เพื่อนบ้านก็ตี ลักเอามากะทำการมัน เปนต้นว่าแปลง
 เรือนก็ตี กะทำการอันใดอัน ๑ ก็ตี บ่อัน มันข้า³ สูท่านกินก็ตี

๑ อัน ๑ มันลักย่ำเจ้าขุนพี่น้อง แลเอาปันกิน

2 ประการนี้ บ่ควรหื้อเปนโทษแก่ผู้กินแล อย่าไหมเทอะ ฯ

๑ อัน ๑ โจรลักจัวควายไปเข้าสู่ชาวบ้านกินก็ตี ปันปันขึ้นตกหื้อก็ตี เขาทั้งหลายรู้ว่าเปนของ
 ลักก็ตี หากบู้ก็ตี เรียกว่าสมาส⁴ ด้วยโจร ไหมนอกสินใช้ อันไหมโจรนั้นเก็ง ๑ เปนสิบบาทเงิน ตาม
 บวรานแล

ผิจักไหม หื้อแต่งตามอันหนัก อันเบา อันเปนดี แลเซ็นใจเทอะ ฯ

¹ หมุดอง – หมูที่ร่างกายผอม

² เมื่อบน – ขึ้นไป

³ ข้า – ฆ่า

⁴ สมาส – สมาคมกับ, คบหากัน

๑ อัน ๑ ลักแห่งจัวควายท่านตาย บ่ทันได้กินขึ้น เมื่อลุนรู้ ไหม 80 เงินแล

ผิแทงบ่ตาย หื้อไหม 20 เงินแล

อัน ๑ ลักตัดหู หาง จัวควายท่านหื้อปุดไป หื้อไหมหมื่น 8 พันเบี้ย

คันฟันเขาหน้อย ๑ หื้อไหม 3 พัน 3 ร้อยเบี้ย ฯ

๑ ประการ ๑ ลักแห้ว¹ จัว แห้วควายท่าน หื้อไหม 90 เงินแล

ลักรอก² จัว รอกควาย หื้อไหม 80 เงิน

ลักเคา³ ลักอ้อม⁴ จัวควาย หื้อไหม 80 เงินแล

ประการ ๑ ลักอ้อม แลรอกก็ดี แลอันหื้อไหม 8 หมื่นเบี้ย ใช้ 4 เท้า ชูอันแล ฯ

๑ ลักม้าเถิก⁵ ม้าแม่ ใช้ 3 ตัว ทือตัว 3 ร้อย 30 เงินแล

ผิเสียตาย แทนตัว เปน 4 ตัวแล

๑ ลักช้างพลาย หื้อไหมใช้ 2 ตัว ทือตัว 8 พัน 8 ร้อยเงินแล

ผิว่าได้คืน ไหมหมื่น 1

ผิเสีย คบเท้า เปน 4 หมื่น 2 พันเงินแล

ผิลักช้างพัง หื้อใช้ 3 ตัว ทือตัว 3 พันเงิน พลาย 3 ร้อยแล

ผิเสีย กีบเสีย จื่อได้คืน ทือตัวพัน 3 ร้อย 20 เงินแล ฯ

๑ ลักแพะ แลตัวใช้ 80 เงินแล

ลักคะต่าย ไหม 20 เงิน

ลักฟาน แลตัวไหม 8 ร้อย 80 เงินแล

ลักหมูเถื่อน แลตัวไหม 80 เงินแล

ลักละมั่ง แลทรายตัวหลวง ไหม 220 เงินแล

ลักทำเน้ แลตัวไหม 220 เงิน

ลักกวาง แลตัวไหม 330 เงิน

¹ แห้ว, แว้ว – เบ็ดวาง, แว้วที่ใช้ไม้รวกเปนคัน มีตุ้มถ่วง สวมบนหลักให้สามารถหมุนไปมารอบตัวได้ ใช้สำหรับล่ามวัวควายให้กินหญ้าในที่กำหนด โดยไม่ต้องใช้เชือกยาว และเชือกจะไม่พันกัน

² รอก – โปง, กระดิ่งห้อยคอสัตว์

³ เคา – น่าจะหมายถึงเชือก หรือสิ่งที่ใช้พันธนาการวัวควาย

⁴ อ้อม – เชือกที่ผูกคอวัวควายเพื่อใช้บังคับคู่กับสายสนตะพาย

⁵ ม้าเถิก – ม้าตัวผู้

ลักจัวเถื่อน แลตัวไหม 440 เงิน

ลักนกยูง แลตัวไหม 50 เงิน

ลักกีนกเลียงท่าน แลตัวไหม 50 เค็งเงิน*

ลักนกพะพา แลตัวไหม 20 เงิน

ลักนกการาบ แลตัวไหม 20 เงิน

ลักนกแขกเต้า คือว่านกแลก็ว่า นกสาสิก็ว่า นกเอี้ยง ไหม 20 เงินเทอะ ฯ

๑ ไนยะ 1 ผิดกันแต่ก่อน มีวังกัต¹ ไว้แก่กัน แลได้ยั้งไก่อ ยิงนกก็ดี หากจลอด² ไปจับใส่เรือนก็ดี เยียเข้า³ ก็ดี ขาดขาน⁴ ก็ดี หลังเรือน หลังตูป⁵ ก็ดี หื้อใช้เล็มปิ่น⁶ 8 หมั้น 8 พันเบี้ยแล ฯ

๑ อัน ๑ ผิดลักของอันมีวิญญาน เปนต้นว่า ข้าคน จัว ควาย ลักไปขายดั่งอัน ผิดชื้อยังกาดยังลี⁷ มีผู้รู้ ผู้เห็นแท้ หากบู้จักโจรผู้ขาย หื้อขึ้น⁸ เก้ง ๑ แก่เจ้าของแล ผิดชื้อที่สัจ บู้จักโจร หื้อผู้ซื้อสบถ⁹ ค้นได้ หื้อเจ้าของเอาขายเสีย ผิดบู้จักโจร แล้วย่อยอำ¹⁰ เสีย หื้อไหมคบเท่าดั่งไหมโจรนั้นเทอะ ผิดได้โจรมาต่อ หื้อเอาไปหาเจ้าของ หื้อผู้ซื้อเอาค่าที่โจรคืน อย่าไหมผู้ซื้อเทอะ ฯ

๑ ที่นี้จักกล่าวด้วยลักษณะอันเข้า ยืมกัน ดังนี้

บุคคลละผู้ใดแลเช่าจัวควายท่านไปท่านาก็ดี ต่างกิน¹¹ ก็ดี ผิดเสียโจรลักก็ดี เสียตายไปก็ดี คำมีเท่าใด หื้อสาย¹² เท่านั้น ค่าแรงจัวควาย ก็หื้อแก่เจ้าของตามคำฟู¹³ กันเทอะ ผิดพันเยียะ ทนสั่งแลเสียดั่งอัน ก้อย่าหื้อสาย หื้อแทนเทอะ

¹ วังกัต - พยาบาท

² จลอด - พลาด, แฉลบ

³ เยียเข้า - ยุ่งข้าว

⁴ ขาน - ขานบ้าน, ฟันเรือนนอกชายคา

⁵ ตูป - กระท่อม, กระต๊อบ

⁶ เล็มปิ่น - ลูกธนู

⁷ กาด, ลี - ตลาด

⁸ ขึ้น - คืบ

⁹ สบถ - สาบาน, ยืนยัน

¹⁰ อำ - ปิดบัง

¹¹ ต่างกิน - บรรทุกสินค้า หรือสิ่งของ

¹² สาย - ทดแทน

¹³ คำฟู - คำพูด, ข้อความที่กล่าว หรือตกลงกันได้

ฉิว่ามันตายด้วยพยาธิ หื้อใช้เก็ง ๑

ฉิหากบอกแก่เจ้าจัวควายแล้ว¹ หากบ่หาย แลตาย อย่าหื้อผู้เข้าใช้เทอะ หากเปนเคราะห์
เจ้า กัมมัสต์ตาย แม่นไปอยู่ที่ใดก็ตายแล ฯ

๑ อัน ๑ ยืมช้างม้าท่านมาขี่ เสียตาย หื้อได้ส้าย

ฉิเจ็บปวดเสีย หื้อผู้ยืมใช้ค่า แล้วหื้อไว้ช้างมาแก่ผู้ยืม

ฉิเปนพยาธิ บ่บอกแก่เจ้าของ หื้อได้ส้ายค่าช้างม้า

ฉิบอกแก่เจ้าของแล้ว หื้อช่วยกันยา คั้นบ่หาย ตายไป อย่าว่ารือแก่กัน² เทอะ หากเปน
แต่กัมมัสต์ตาย ชื่อว่าอยู่ไหนก็ตายแล ฯ

๑ อัน ๑ ไพรมาเอามาไปเลี้ยง เสียแข่งขาหักก็ดี เสียตาบอดก็ดี ค่ำมามีเท่าใด หื้อใช้ค้ำม้าตัวนั้น
เอามันนั้นไว้แก่ไพร่ผู้มาเลี้ยงนั้นเทอะ

ฉิว่าเสียหาย เพ็นลักไปก็ดี หื้อส้าย

หากได้ไปไถ่ค่าเอา ค่าเท่าใดหื้อมันผู้เลี้ยงนั้นใช้คืน ฯ

๑ อัน ๑ ขี่ช้างม้าแล่นไป ได้ย่ำคนตาย หื้อใช้ค่าคน

ฉิบ่ตายแลเจ็บป่วยนั้น หื้อยาหื้อหาย ฯ

๑ ฉิช้างม้าปุดหลุด³ ก็ดี คอกหัก เชือกขาดก็ดี อัน ๑ จัวซอนเกวียน⁴ ปุด เชือกขาดก็ดี จัวปุด
หลุดก็ดี หื้อร้องบอกกล่าวปล่าวหื้อหนี หื้อพ่าย ฉิบ่พ่าย บ่หนี แลย่ำตาย อย่าว่ารือแก่กัน

ฉิกี่หนี หากบ่หันหัน ย่ำตาย หื้อเจ้าช้างม้าใช้ค่าคนเก็ง ๑

ฉิบ่พอดตาย เจ็บบาด หื้อช่วยกันยาคนเก็ง

ฉิว่าบ่ร้อง บ่ปล่าว บ่กล่าวหื้อหนี แลได้ย่ำคนตาย หื้อเจ้าช้าง เจ้าม้า ได้ใช้ค่าทั้งเสียง⁵ แล

ฉิเจ็บบาด ยาหื้อหาย คั้นบ่หาย เสียองคะ⁶ หื้อใช้ค่าคนเทอะ ฯ

¹ ยา – รักษา

² อย่าว่ารือแก่กัน – อย่าได้ตำหนิ หรือกล่าวโทษแก่กัน

³ ปุดหลุด – (เชือก) ขาด, หลุดจากเชือกหรือโซ่ที่มัดไว้

⁴ ซอนเกวียน – ต่างเกวียน, ลากเกวียน

⁵ ทั้งเสียง – ทั้งหมด

⁶ เสียองคะ – พิการ

๑ อัน ๑ ผู้ใดยักผู้จวควายท่านไว้ เจ้าของเพิ่นมาถามหา อำเสีย หื้อใช้คบเท่า
ผิมนเอาไปขายกิน ทื่อว่ามันลัก หื้อใหม่ 4 เท่าเทอะ ฯ

๑ อัน ๑ หมู หมา เป็ด ไก่ เข้าสวน เข้านา ก็ดี ไปบอกหื้อผู้เจ้าซังไว้เสีย ถ้วน 2 ที่ 3 ที่ ผู้เจ้า
สัตตักบ่ผูก บ่ซังเสีย เจ้าสวนได้ตาย หื้อเจ้าสวน เจ้านากินขึ้นเก็ง ๑ หื้อเจ้าสัตตักเก็ง ๑

ผิแลบ่กล่าวหื้อผูก หื้อมัดซังไว้ แลตตาย แล้วจึงจักบอกกล่าว หื้อเจ้าสวน เจ้านาได้ใช้ค่าสัตต
นั้น แล้วหื้อเอาสัตตตัวนั้นหื้อเจ้าสวนเจ้านา ของสวน เข้านาเสียเท่าใด หื้อเจ้าสัตตใช้

ผิตาย บ่บอกแก่เจ้าของจวควาย มาทันทันหนทางก็ดี มาจวบพบบยังบ้าน ยังคอก หื้อเจ้านามัน
ดั่งเก่า อย่าหื้อไถ่ อย่าว่ารื้อแก่ผู้ใด

ผิมนขายกินก็ดี ซ่อนไว้ก็ดี ทื่อมันลัก หื้อตามโทษ

ผิใส่ใจไล่จวควายท่านมาด้วยจวควายคิงมันก็ดี จวควายหากมาด้วยกันก็ดี มาถึงหนทาง สัตต
จักคิน มันพ้อยขับไล่ เจ้าของมาหนหนทาง ก็เรียกว่าทื่อมันลักของท่านแล หื้อใหม่ตามโทษเทอะ

ผิเอามาถึงบ้าน มันก็บ่ซ่อน บ่อำไว้ ยังบอกแก่เพื่อนบ้านหื้อรู้ดั่งอัน อย่าใหม่ อย่าไถ่ หื้อ
เจ้าของเอาไปทิน ฯ

ทำนายฝัน

ลักษณะนิมิตฝัน (1)¹

๑ ฝันจึกกล่าวด้วยคำฝันก่อนแล

ฝันเห็นคนเข้าจับขึ้นปลา ฝันองจึกมาสู่มาหาแล

ฝันเห็นขี่วัวควาย ช้างม้า หื้อแก้มผู้มีประพญา มีลาภแล

ฝันเห็นขี่ควายแม่ ท่านจึกมาหาเปนเมียแล

ฝันเห็นได้หมู บั๊ หื้อแก้มตันไม้

ฝันเห็นตกช้างม้า หื้อแก้มน้ำ ดีแล

ฝันเห็นเตนไล่เดียวด เอยา² จักตกต้นไม้ตาย บักจึกเสียของแล

ฝันเห็นเลื้อกิน ขุนนางรักแล

ฝันเห็นช้างแทงตน จักมีลาภแล

ฝันเห็นนกบินไปในอากาศ จักได้เปนใหญ่แล

ฝันเห็นหมาขบ จักได้กินอาหารอันดีแล

ฝันเห็นน้ำแห้งเงินปลา จักได้โชคอันดีแล

ฝันเห็นท่านขี่ม้า จักได้ลาภเพื่อผู้ยิ่ง หื้อขึ้นไม้แลแก

ฝันเห็นนอนหงายหนทาง นกคาบมาป้อน จักได้เปนใหญ่ แก้มท่าน หื้อบูชาลูกไม้ 7 สิ่ง แปลง

ขวัน ดีแล

ฝันเห็นหื้อหมาแก่ท่าน หื้อบูชาด้วย ข ต ต ม³ จักได้ลาภ ของอันเพ็งใจแล

ฝันเห็นเลื้อกิน จักได้นาง 8 คน รักเราแล

ฝันซุดเนื้อคิงช้างม้า แหนแหร์หน้าเมื่อวันออก แพ้ศัตรู ดีแล

ฝันเห็นพระญานาค หื้อบูชาที่น้ำออกกู จักได้ลาภ ดีแล ผู้ใหญ่จักหื้อ

ฝันเห็นมีปีกแ่อน ฝันขี่ม้าอานคำ หื้อหาเหล่ามาฟาย⁴ แล้วแก ดีแล ฯ

¹ “ตำรายาต่างๆ”. คัมภีร์ไบเบิล อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดหนองสร้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน.

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

² เอยา – เยียวว่า, ผิวว่า

³ ข ต ต ม – (คำย่อ) ข้าวตอกดอกไม้

⁴ ฟาย – สึงเวย

นิมิตฝัน (2)¹

๑ ฝันเห็นขี้ม้า แก่เส² เพื่อผู้ยิง ๑ ชา

ฝันเห็นเสือกินเรา จักได้ลาภ

ฝันเห็นช้างแทง จักได้ลาภ บ่อนยิงจักใส่โทษชะแล หื้อแก่ที่คนถ่อยเทอะ

ฝันได้ลูกนก จักได้คนใหม่มาอยู่ด้วยเราชะแล

ฝันเห็นงูเกี่ยวก็ดี ทากปลิงขบ สาวสู้ ชู้รักมากแล

ฝันชี้วัวควาย ขอนรถเกวียน หื้อแก่แม่น้ำ อย่ากล่าวไผอินทิน

ฝันจูงวัว จักได้ข้าคนมา ดีแล

ฝันหมา งู โล่ขบ หื้อแก่ที่วังน้ำใหญ่ ท่านจักลือชาปรากฏชะแล

ฝันเห็นช้างเผือก พระญานาค หื้อมีเข้าตอกดอกไม้เทียน ปูชาที่นอน จักได้โชค

ฝันได้ปู ปลา หอย กุ้ง เหงี้ยว หื้อบูชาผู้มีศีล จักได้ไร่นาแล

ฝันตกต้นไม้ ตกช้างม้าวัวควาย หื้อแก่ที่เกล้าไม้ใหญ่เทอะ

ฝันเห็นช้างไล่ ช้างแทงก็ดี ได้ขี้ก็ดี หื้อเอากล้วยอ้อยบูชาแล้วแก่ที่ทางปะตูเวียง จักได้ลาภ

แล ฯ

นิมิตฝัน (3)³

๑ ฝันเห็นปีบ น้ำนมจ้ว จักสมรสิทธิ์ มีของมากนักแล เข้าก็ดี นักแล

ฝันเห็นได้เลี้ยงราชสีห์ สัพพะทั้งมวล จักสมรสิทธิ์ เปนดินนักชะแล

ฝันเห็นงูเผือกมาทางขวา มาสกตั้งอัน จักได้โชคลาภชะแล

ฝันเห็นจ้ว แลลาร้อง จักได้โชคใหญ่ชะแล

ฝันเห็นขี่ช้าง แล้วชะหยอง⁴ ไปด้วยอากาศ เจ้าฟ้ามัง⁵ ปราบเมืองไทยล้านนาได้

ฝันเห็นหมา หมี พูขึ้น เต็มเปนข้าท่านก็จักได้เปนขุนใหญ่ อ้ายดั่ง⁶ ลวดกินเมืองนครแล ฯ

¹ “ไม่ปรากฏชื่อ”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงบ้านปาว เมืองมั่ว รัฐฉาน เมียนมาร์. คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารตัวเขียนอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. รหัสภาพ IMG_2118.

² เส – เสียว

³ “เถราภิเสก”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. อ.ศรีเลา เกษพรหม อ.สารภี จ.เชียงใหม่. โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่). รหัสเอกสาร 2550-03-18_11.

⁴ ชะหยอง – เหาะ

⁵ เจ้าฟ้ามัง – พระเจ้ามังทรา (กษัตริย์พม่า)

⁶ อ้ายดั่ง – เหมือนดังนคร

เอกสารอ้างอิง

- “กัมมัญฐาน”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. ห้องสมุดสังฆะ วรรณสัย อ.เมือง จ.ลำพูน.
โครงการ DREAMSEA. รหัสเอกสาร DS_0057_00100_0009.
- “คำสอนในนอก”. คัมภีร์ไบลาน อักษรธรรมล้านนา. วัดหลวงราชสันฐาน อ.เมือง จ.พะเยา.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_070708002_03_006.
- “เจ้าวิฐูรสอนหลาน”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. เอกสารส่วนบุคคล.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DELMN020_558_0283_009.
- “ฉดติที่ปนิ” (ผูก 4-5). คัมภีร์ไบลาน อักษรธรรมล้านนา. จ.ศ.1228. วัดสูงเม่น อ.สูงเม่น จ.แพร่.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร PNTMP_070102045_00_018.
- “ตำรายาต่างๆ”. คัมภีร์ไบลาน อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดหนองสร้อย อ.ป่าซาง จ.ลำพูน.
- “เถราภิเสก”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. อ.ศรีเลา เกษพรหม อ.สารภี จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2550-03-18_11.
- “ปักกะทิน”. พับสา อักษรไทลื้อ. มปป. วัดหย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร PNTMP_050820010_00_028.
- “ปูชาข้าวพระเจ้าคู่ชีวิต ปูชาเจดีย์ทราย”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบ้านเอื้อม อ.เมือง จ.ลำปาง.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร PNTMP_030420094_00_037.
- “พับโหรา คำบูชา”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-01-13_5-030, 2549-01-13_5-031-032.
- “พิธีกรรมและโหราศาสตร์”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-01-13_2-37.
- “มูลโลก”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบวค่าง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-1-10_4_33.

- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงบ้านปาว เมืองมั่ว รัฐฉาน เมียนมาร์.
คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารตัวเขียนอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงใหม่. รหัสภาพ IMG_2118.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. ใบลาน อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร อ.เมือง จ.ลำพูน.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_020109032_00_003, 004.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา (พับหัว) อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงมั่น อ.เมือง จ.เชียงใหม่.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_051420012_00_059.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงยืน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์.
คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
รหัสเอกสาร DSC_3290.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปุณะ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-07-29_1-20.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. นายทอง นิปุณะ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-07-29_02, 2549-07-29_23.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. พ่อน้อยสมบูรณ์.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัส 2551-01-02_DSC00117).
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดกิตติวงศ์ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DELMN021_062_1089_018, DELMN021_065_1089_021.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงมั่น อ.เมือง จ.เชียงใหม่.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_051420012_00_059.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดเชียงมั่น อ.เมือง จ.เชียงใหม่.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_051120009_00_007.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดบุญเกิด อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_051120008_00_018.

- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม ในคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-01-13_2-37.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2549-01-13- 6_26-27.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าเหมือด อ.ปัว จ.น่าน.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร PNTMP_060620028_00_002.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดพระธาตุลำปางหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร PNTMP_030218003_00_033.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดโพธาราม อ.แม่ใจ จ.พะเยา.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_050620015_00_004.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดแม่แก้ว อ.สันทราย จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัสเอกสาร 2550-10-15_32-DSC00830, 2550-10-15_42-DSC0095.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัส 2550-11-2-03_4-DSC02978, 2550-11-2-03-4-DSC02976.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัส 2550-11-2-04_5-DSC03005.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธารวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_041120008_00_013.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธารวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.
Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).
รหัสเอกสาร DLNTM_041118999_00_017-018.
- “ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีรุ่งเรือง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่.
โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
รหัส 2550-11-2-04_5- DSC02993.

“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดหนองปันเงิน อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัส 2553-06-30-DSC_0871.

“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดไหลหินหลวง อ.เกาะคา จ.ลำปาง.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).

รหัสเอกสาร PNTMP030120001_02_078-080.

“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. วัดบ้านหลุก อ.เมือง จ.ลำพูน.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัส 2553-06-03_DSC_0237.

“ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. วัดไหลหิน อ.เกาะคา จ.ลำปาง.

Digital Library of Northern Thai Manuscripts (crossasia.org).

รหัสเอกสาร PNTMP_030120001_02_074.

“หนังสือโทรหา”. คัมภีร์โบราณ อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดป่าตาล อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัสเอกสาร 2550-01-28_64.

“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. รองศาสตราจารย์ ดร.อนาโตน เป็ลติเยร์.

ฐานข้อมูลเอกสารเมืองเชียงตุง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

รหัสเอกสาร ARP. พิเศษ-097-027.

“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรไทจีน. มปป. วัดราชฐานหลวงเชียงยืน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน เมียนมาร์.

คลังข้อมูลดิจิทัลเอกสารอักษรตระกูลไท สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

รหัสเอกสาร CT-DSC_3291, CT-DSC_3292, CT-DSC_3294.

“โหราศาสตร์”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดศรีสุทธาวาส อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัส 2550-12-17-DSC09677.

“อวหาร”. พับสา อักษรธรรมล้านนา. มปป. วัดตันแงะ อ.เมือง จ.ลำพูน.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัสเอกสาร 2550-12-12_DSC09993.

“อักษรกากะอักษร”. พับสา อักษรไทลื้อ. พ.ศ.2457. วัดทราย อ.เชียงคำ จ.พะเยา.

โครงการ E-120 วรรณลิขิตล้านนา (อาคารเรือนเดิม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

รหัสเอกสาร 2560_01_09_05.

១ ស័ព្ទប័ណ្ណលើស

គោរមនីសា លើសកាលត័យលើស

ខេត្តនិសា លើស ៤ ក្នុង ប័ណ្ណ

តន្ត្រីក្រណាត់ ៣ ត័យ ប័ណ្ណ

ខេត្តនិសា ប័ណ្ណ ៤ ក្នុង ប័ណ្ណ

បណ្ណបណ្ណាលី លើស ៥ ត័យ ប័ណ្ណ

ឧត្តរត្ថមបណ្ណាលី ៦ ត័យ ប័ណ្ណ

ស្ថាបនាស្ថាបនា ៧ ត័យ ប័ណ្ណ

បណ្ណបណ្ណាលី ប័ណ្ណ ៨ ត័យ ប័ណ្ណ

ខ្លួនបណ្ណាលីបណ្ណាលីស្ថាបនាបណ្ណាលី ។

២ ខាត្រាបណ្ណ (ប្រាំ) ស័ព្ទប័ណ្ណ

ប័ណ្ណ បណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១

ប័ណ្ណ បណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១

ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១

ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១

ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១

ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ប័ណ្ណ ប័ណ្ណ ១០ ត័យ ១ ... ។

ស្ថាបនាស្ថាបនាស្ថាបនា

បណ្ណបណ្ណាលីបណ្ណាលី

២០២១ ខ.បណ្ណាលី ខ.បណ្ណាលី ខ.បណ្ណាលី ២០២០

www.culture.cmr.ac.th

www.facebook.com/ilacmr

ilacmr@gmail.com